

Branksi līdzi?

Re, kur FORMULA!

*Rokasgrāmata
jauņiešu
līdzdalības
veicināšanai*

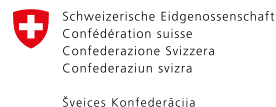

CEĻOJUMS

PIEDZĪVOJUMS

Materiāls izstrādāts Jaunatnes starptautisko programmu aģentūras īstenotās Latvijas un Šveices sadarbības programmas projekta „Atbalsts jaunatnes iniciatīvu attīstībai attālos vai mazattīstītos reģionos” ietvaros. Projektu finansē Šveices Konfederācija no Latvijas un Šveices sadarbības programmas līdzekļiem paplašinātajai Eiropas Savienībai.

Tapšanas procesā savu ieguldījumu devušas arī jauniešu organizācijas, jauniešu centri, izglītības iestādes. Savus ieteikumus rokasgrāmatas saturam sniegusi arī Izglītības un zinātnes ministrija un Valsts izglītības satura centrs.

Autores: IEVA GARJĀNE, LAUMA ŽUBULE, NATAĻJA GUDAKOVSKA

Ilustratore: Lea Volfelda (*Leah Wolfeld*)

Sirsniņš paldies materiāla tapšanā arī tiem, kas dalījās, veltīja laiku un iedvesmoja:

Mārim Resnim, Inesei Sprudzānei, Gundegai Šķēlai, Mārim Dembovskim, Luka Krivellari (*Luca Crivellari*), Jeļenai Jermolajevai, Violetai Senivai, Mārim Birzniekam, Marinai Milovai, Edgaram Bērziņam, Pablo Kasino (*Pablo Casino*), Leldei Stībelei un Robertam Eleksim.

Materiāls balstīts uz 2012. gada decembrī veiktā pētījuma „Aptauja ikgadējā monitoringa ietvaros par jauniešu dzīves kvalitāti, iesaistišanos brīvprātīgajā darbā, jaunatnes organizāciju darbībā un piekļuvi jauniešiem aktuālai informācijai” rezultātiem.

Citējot atsauce uz materiālu un autoriem ir obligāta. Materiāla pavairošana komerciāliem nolūkiem ir aizliegta.

Materiālā izmantotie foto ir no Eiropas Savienības programmas „Jaunatne darbībā” ietvaros realizēto projektu pasākumiem.

Branksi līdzi?

Re, kur FORMULA!

*Rokasgrāmata jauniešu
līdzdalības veicināšanai*

**Tev – jaunatnes darbiniekam, līderim, vadītājam – ir
lieliska iespēja braukt piedzīvojumu ceļojumā, ko sauc par LĪDZDALĪBU!**

Grāmata, ko turi rokās, ir mūsu piedāvātā formula šim ceļojumam.

Piedāvājam aktīvas iesaistīšanās rokasgrāmatu, darba burtnīcu
ar jautājumiem un atbildēm.

Ticam, ka FORMULA kļūs Tev par praktisku padomdevēju
un iedvesmas avotu jaunām pieejām, kā veicināt jauniešu līdzdalību.

Tāpat kā neformālajā izglītībā, arī šī materiāla izstrādē iekļauta
gan teorija, gan prakse un pieredzes stāsti.

Lai FORMULA brauktu, Tev tā jāiedarbina!

Saturs

I nodaļa. **Gāzi grīdā!**

3

II nodaļa. **Tu pie stūres**

13

III nodaļa. **Ceļotprieks**

21

IV nodaļa. **Piestāj un uzņem pasažierus!**

29

V nodaļa. **Autiņš, kas Tev piestāv**

39

VI nodaļa. **Košo vāgu parāde**

49

VII nodaļa. **Uzmanību! Bīstami pagriezieni**

53

VIII nodaļa. **Pirmais ātrums**

59

IX nodaļa. **Dažādo braukšanas tehnikas**

61

X nodaļa. **Uzpildies!**

95

XI nodaļa. **Nobeigums**

101

Gāzi grīdā!

PIRMS DODIES BRAUCIENĀ AR PILNU ĀTRUMU, BŪTU LABI UZZINĀT, KO NOZĪMĒ JAUNIEŠU LĪDZDALĪBA. ATBILDI SEV UZ DAŽIEM JAUTĀJUMIEM! TAS NOTEIKTI TEV PALĪDZĒS VĒLĀK!

Kas, Tavprāt, ir jauniešu līdzdalība?

.....

.....

Kā Tu raksturotu jauniešus, ar ko kopā strādā?

.....

.....

Kas ir jo jauniešu intereses un ko jie jaunieši vēlas?

.....

.....

Līdzdalība ir aktīva, apzināta un brīvprātīga cilvēku iesaistīšanās lēmumu pieņemšanā un savas kopienas ikdienā. Iesaistīšanās nozīmē strādāt kopā ar cilvēkiem, nevis tikai strādāt viņu labā.

Jauniešu līdzdalība nozīmē sasniegt pozitīvas pārmaiņas jaunu cilvēku dzīvē un veidot labāku sabiedrību. Paskatoties plašāk redzams, ka pēdējos gados ir ievērojami pieaudzis dažādu aktivitāšu un rīcības plānu skaits, kas veicina jauniešu līdzdalību. Iemesls tam ir ļoti vienkāršs – jauniešu līdzdalībai ir nozīme, un pat liela nozīme!

Aktīvi līdzdarbojoties, jaunieši var paaugstināt savu personisko attīstību, celt organizāciju kapacitāti, veicināt pārmaiņas vietējā un plašākā sabiedrībā. Pētījumi rāda, ka jauniešu līdzdalība paaugstina arī pašpārliacinātību, mērķtiecību, sevis prezentēšanas un pasniegšanas prasmes, kā arī līderības prasmes.

**Džeimss
D. Volfensons,
bijušais Pasaules
Bankas prezidents**

*Līdz 2015. gadam
pasaulē būs vairāk
kā 3 miljoni cilvēku,
kuri ir jaunāki par
25 gadiem. Viņi ir
nākotne.... viņi ir arī
tagadne.*

Eiropas Padomes „Pārskatītajā Eiropas Hartā par jauniešu līdzdalību vietējo un reģionālo pašvaldību dzīvē” jauniešu līdzdalība definēta šādi:

Jauniešu līdzdalība jebkurā demokrātiskā sabiedrībā nozīmē vairāk nekā tikai piedalīšanos vēlēšanās, lai gan arī šis elements ir ļoti būtisks. Līdzdalība nozīmē, ka jauniešiem ir tiesības, resursi, vieta un iespējas, kā arī nepieciešamais atbalsts, lai iesaistītos un ietekmētu lēmumus un aktīvi piedalītos procesos, kuru mērķis ir veidot labāku sabiedrību.

Jaunatnes darbinieku, līderu, izglītotāju viedoklis par to, kas īsti ir jauniešu līdzdalība:

- ✳ Tā ir aktīva iesaistīšanās, atbildības uzņemšanās, izglītošanās caur pieredzi;
- ✳ Līdzdalība ir runāšana un klausīšanās viena otrā, sava viedokļa izteikšana un citu uzklauššana;
- ✳ Tā ir jauniešu aktīva pārstāvniecība viņiem un sabiedrībai svarīgos procesos – ne tikai fiziskā klātesamībā, bet arī lēmumu pieņemšanā.

Jauniešu līdzdalība – no pirmsākumiem līdz šodienai

Ja skatāmies plašāk Eiropā un pasaulē, tad jauniešu līdzdalība ir kustība, kas aug strauji līdz ar sabiedrības attīstību un vienmēr ir bijusi dinamiska parādība. Tās pirmsākumi ir meklējami 1950. gados, kad līdzdalības traktējumu noteica Aizenštāda (1956) un Kolemana (1961) socializācijas teorijas. Laikam mainoties, jauniešu līdzdalība ir tikusi skaidrota dažādi, un jauniešu loma un spēja uzņemties atbildību arī mainījusies.

Ilze, 24:

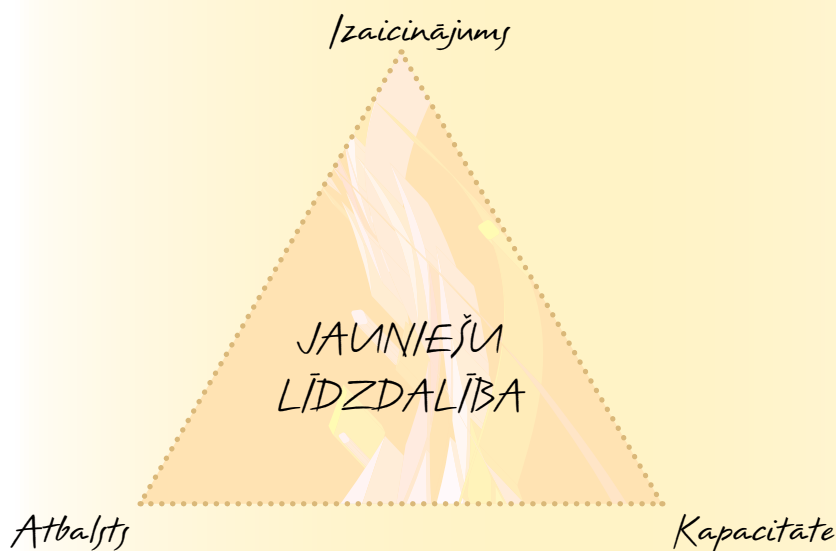
Tā noteikti nav „melnā darba darišana” pilsētas pasākumā, kur nepieciešams tikai kāds, kas iznēsās krēslus.

Lai gan jauniešu līdzdalība ir samēra jauna parādība, valdības daudzās valstīs arvien vairāk atbalsta jaunatnes ministrijas, jaunatnes politikas un jauniešu programmas. Līdz ar to pieaug pārliecība, ka jaunieši ir nākotne un jo īpaši – tagadne sabiedrības attīstībai. Latvijā viens no būtiskākajiem notikumiem saistībā ar jauniešu līdzdalību ir Jaunatnes likuma stāšanās spēkā 01.01.2009., kas radīja priekšnoteikumus jauniešu līdzdalības izveidošanas un uzturēšanas kārtībai nacionālā un vietējā līmenī. Jauniešu līdzdalība vairākus gadus ir bijusi viena no prioritātēm jaunatnes politikā Latvijā. Lai gan vairākus gadu desmitus jau notiek dažādi procesi, vēl jāpaveic ļoti daudz, lai jauniešu līdzdalības lieliskais potenciāls tiktu realizēts vienkāršā un aktīvā veidā.

Jauniešu līdzdalības principi

Lai labāk izprastu **jauniešu līdzdalību**, jāsāk ar **galvenajiem principiem, uz ko tā balstās**. Marks Janss (*Marc Jans*) un Kurts De Bakers (*Kurt de Backer*) izveidoja modeli, apvienojot jauniešu līdzdalības principus, kas lieliski veicina jauniešu motivāciju rīkoties un uzņemties atbildību:

Līdzdalībai jābalstās uz izaicinājumiem.

Tēmai, kurā jaunieši iesaistās, jāatbilst viņu ikdienas realitātei. Viena no lietām, kas jauniešus pat ļoti „uzrunā”, ir izaicinājumi aktivitātēs, protams, ja tās viņiem liekas saistošas un interesantas. Izaicinājumu pieņemšana ir nozīmīga līdzdalības procesā; tā ir arī solis attīstībā.

Tomēr visam savas robežas. Ja izaicinājums ir pārāk liels, tad tas var radīt riskantas situācijas un nepatīkamus rezultātus.

Iedomājies, ka jauniešu grupas vadītājs vēlas saliedēt grupu un izdomā, ka metode, kā to darīt, būs pārgājiens. Jaunieši par to ir sajūsmā; viņi iztēlojas, kā kopīgi varēs

Sanita, 19:

Kad starp mazvērtīgām lietām var izvēlēties kaut ko lielāku un labāku, iesaistoties dažādos darbos, padarot laimīgākus apkārtējos un sevi.

Inese, 23:

Līdzdarboties nozīmē darīt kaut nedaudz vairāk, nekā no tevis prasa obligātās normas skolā, ģimenē utt. To be ready to go an extra mile!

(no angļu val. – Būt gatavam noiet vēl vienu jūdzu!)

**Anita Birzniece,
biedrības
"Jauniešu klubs
"DĒMS"" valdes
priekšsēdētāja:**

Līdzdalības pamatā ir process, ar savu sistēmu un struktūru, to nepieciešams organizēt un administrēt. Lai veicinātu līdzdalību, nepieciešams radīt veicēja (brīvprātīgā) vērtības sajūtu. „Jūs varat dot! Ar jums pasākums, projekts iegūst citu spēku!”, nevis „Vajag, lai jūs pasākumā darītu šos darbus, jo nav, kas to izdara”. Jaunietis, kas līdzdarbojas, ir vērtība (speciālists) savā jomā, nevis izpildītājs.

doties pastaigā, veikt dažādus uzdevumus, kurināt ugunsgrākus, cept desas un labi pavadīt laiku. Savukārt vadītājs ir ieplānojis „mazliet” izaicinošāku pārgājienu – tā, lai jauniešiem vairāk patiktu. Viņš paziņo, ka pārtika līdzī nav jāņem, jo viss tiks nodrošināts. Pārgājiena dienā vadītājs jauniešiem pastāsta, ka Lielā Misija ir veikta 40 km ar uzdevumiem un uz visiem 10 cilvēkiem ir tikai 1 maizes klaips, 3 burkāni, ūdens un 1 šokolāde. Lai arī sakumā jaunieši par šo ideju varētu būt sajūsmā, visdrīzāk, ka pēc 4 stundām, kad iestātos sagurums un izsalkums, tad izaicinājums vairs neliktos tik tīkams.

Un arī otrādi – ja izaicinājums ir pārāk mazs, tad jauniešiem var nerasties interese un vēlme. Iedomājies, ja tieši tādā pašā situācijā jauniešu grupas vadītājs teiktu, ka saliedēšanās notiks visiem kopīgi pastaigājoties pa pilsētu un apskatot pieminekļus.

Paturi prātā – sabalansēts izaicinājums ir svarīgs!

Līdzdalībai jābalstās uz kapacitāti.

Aktivitātēm, idejām, procesiem, projektiem, kas tiek realizēti, ir jāatbilst iesaistīto jauniešu zināšanu un prasmes kapacitātei. Protams, ka jebkurā procesā jaunieši apgūs arī kādas jaunas zināšanas un prasmes, un tas ir arī viens no jauniešu līdzdalības mērķiem. Tomēr ļoti būtiski ir ņemt vērā arī to, kas jau ir jauniešu resurss, ko viņi zina un ko spēj.

Līdzdalība ir atbalsts.

Jauniešiem ir jāzina un jājūt, ka jebkurā situācijā viņi varēs balstīties uz savu grupu, organizāciju, pieaugušajiem. Ne vienmēr būs tā, ka jauniešu grupas līderis varēs uzreiz palīdzēt ar risinājumu, tomēr pozitīvas un atbalstošas attieksmes izrādīšana arī nozīmē daudz.

Jauniešu līdzdalības iezīmes

Lai panāktu veiksmīgu jauniešu līdzdalību, ir jāņem vērā ne tikai iepriekš minētie principi, bet arī iezīmes. Visas šīs iezīmes ir būtiskas ne tikai atsevišķās aktivitātēs, bet visā līdzdalības procesā kopumā.

- ✧ Brīvprātība.
- ✧ Pieejamība visiem jauniešiem, neatkarīgi no viņu pieredzes, etniskās, sociālās, kultūras un reliģiskās piederības, valodas, kurā runā.
- ✧ Atbilstība jauniešu vajadzībām.
- ✧ Novērtējums.
- ✧ Visi cilvēki, organizācijas un sabiedrība ir ieguvēji līdzdalības procesā un rezultātā.
- ✧ Dažādu iesaistīšanās un līdzdalības veidu piedāvājums.
- ✧ Nodrošinātība ar nepieciešamajiem resursiem.
- ✧ Balstīšanās uz veiksmīgu sadarbību starp pieaugušajiem un jauniešiem.
- ✧ Prieka un gandarījuma sniegšana.

Kurās no iezīmēm ir visraksturīgākās Tava jauniešu grupā,
organizācijā, skolā?

.....

.....

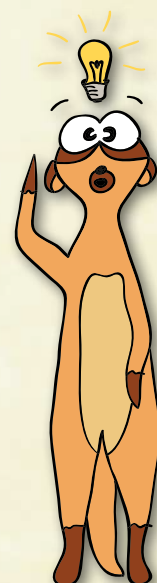
.....

Kurām no iezīmēm vajadzētu pievērst lielāku uzmanību to
ieviešanā?

.....

.....

.....

Līdzdalības kāpnes

1992. gadā amerikāņu sociologs Rodžers Hārts (*Rodger Hart*) radīja modeli, kas attēlo jauniešu līdzdalību nevis kā vienu atsevišķu vienību, bet gan kā uz attīstību vērstu procesu. Rodžers Hārts raksturo līdzdalību kā kopēju lēmumu pieņemšanas procesu, kas ietekmē ikviena cilvēka un sabiedrības dzīvi. Modeļa svarīgākais elements ir lēmumu pieņemšana un tas parāda 8 jauniešu līdzdalības līmeņus.

Rodžera Hārta „Līdzdalības kāpņu” modelis:

**Inga Deigele,
Lejasciema JC
„Pulss” vadītāja:**

Līdzdalība ir aktīva
dzīves pozīcija.

8. Pakāpiens: Vienlīdzība lēmumu pieņemšanā
7. Pakāpiens: Jauniešu iniciatīva
6. Pakāpiens: Jaunieši ir vienlīdzīgi lēmumu pieņemšanā par pieaugušo radītām idejām
5. Pakāpiens: Ar jauniešiem konsultējas un informē
4. Pakāpiens: Jaunieši ir norīkoti, bet arī informēti
3. Pakāpiens: Jaunieši kā formalitāte
2. Pakāpiens: Jaunieši kā dekorācija
1. Pakāpiens: Manipulācijas ar jauniešiem

	KĀ TAS IZSKATĀS?	IEGUVUMS
1. Manipulācija ar jauniešiem	Jaunieši tiek aicināti piedalīties, bet viņi nav spējīgi ietekmēt lēmumus vai rezultātus. Jaunieši ir spiesti piedalīties, pat ja viņiem nav intereses. Dažkārt, jauniešu klātesamība tiek izmantota, lai sasniegtu citus mērķus – vēlēšanas, prezentācija, cik „jauniešiem draudzīga” ir kāda organizācija.	Pieredze „kā tikt galā” ar jauniešiem. Iespējama dažādu mērķu sasniegšana, kur svarīga tikai jauniešu klātesamība.
2. Jaunieši kā dekorācija	Jauniešu klātesamība tiek uzskatīta par ļoti svarīgu, bet nemaz netiek veicināta viņu aktīva iesaistīšanās. Vairāk tas ir tāpēc, lai citi var ievērot, ka jaunieši tur ir. Projektos jaunieši ir nepieciešami, lai prezentētu cilvēku grupu ar ierobežotām iespējām.	Mēs „it kā” domājam par to, kā ļaut jauniešiem paust savu viedokli, bet patiesībā vēlamies sasniegt citu mērķi.

	KĀ TAS IZSKATĀS?	IEGUVUMS
3. Jaunieši kā formalitāte	Jauniešiem formāli tiek piešķirta loma un atbildība, bet realitāte ir pavisam citādāka. Netiek jautāts jauniešu viedoklis tajos jautājumos, par ko viņi ir „it kā” atbildīgi.	Apstiprinām jauniešu klātesamības nepieciešamību. Organizācijai ir spēks un bezmaksas darba darītāji.
4. Jaunieši ir norīkoti, bet arī informēti	Pieaugušie rada ideju, realizē to un dažkārt uzaicina jauniešus piedalīties un uzņemties kādu atbildību vai veikt uzdevumus. Tomēr realitātē daudz lielāka loma gan atbildības, gan uzdevumos, gan lēmumu pieņemšanā ir pieaugušajiem.	Organizācija iegūst papildus palīdzību, bet tajā pat laikā jaunieši saprot savas lomas nozīmīgumu organizācijas, projekta vai misijas realizācijā.
5. Ar jauniešiem konsultējas un informē	Pieaugušie rada idejas, realizē tās, tomēr dod iespēju jauniešiem paust savu viedokli, dot ieteikumus un idejas uzlabojumiem un gala rezultātam. Gala lēmuma pieņemēji ir pieaugušie.	Jaunieši ir spējīgi mainīt pieaugušo viedokļus, idejas un rīcību.
6. Jaunieši ir vienlīdzīgi lēmumu pieņemšanā par pieaugušo idejām	Pieaugušie rada idejas, bet jaunieši tiek aicināti kopīgi sadalīt atbildības, lomas, uzdevumus un kopīgi pieņemt gala lēmumus.	Jaunieši uzņemas aktīvu lomu ideju ieviešanā. Lielisks papildus spēks organizācijām. Lieliska iespēja jauniešiem, kas pirmo reizi iesaistās, izmēģināt savus spēkus un saprast, ko spēj un ko grib, savas stiprās un vājas puses, ietekmēt notiekošo.
7. Jauniešu iniciatīva un rīcība	Jauniešu iniciatīva un rīcība. Vairs nevis pieaugušie, bet gan jaunieši ir autoritātes. Pieaugušie atbalsta jauniešus, kad tas ir nepieciešams, tomēr jaunieši var rīkoties arī bez viņu iejaukšanās.	Pilnīga iniciatīvas un atbildības uzņemšanās dod iespēju jauniešiem gūt vērtīgu un noderīgu pieredzi. Jaunieši piedzīvo, ko nozīmē realizēt savas idejas, aktivitātes un kā uz tām reaģē līdzcilvēki, vienaudži, sabiedrība.
8. Vienlīdzīga lēmumu pieņemšanā	Jaunieši rada idejas un realizē tās, kā arī aicina pieaugušos kopīgi pieņemt lēmumus. Visiem dalībniekiem ir jāpieņem, ka, iespējams, nāksies saskarties ar daudziem izaicinājumiem un kopīgi jāapņemas tos pārvarēt.	100% atbildības uzņemšanās gan no jauniešu, gan pieaugušo puses. Visas sabiedrības grupas uzņemas atbildību par notiekošo un iesaistās izmaiņu ieviešanā. Ja kaut kas noiet griezi, abas grupas iesaistās un meklē risinājumus situācijai. Neviens otro pusi neuzskata par vainīgo un nevaino notiekošajā, bet gan apvieno spēkus, lai ieviestu pozitīvas izmaiņas.

**Patriks O'Sabeins
(Padraig O Sabhain),
jaunatnes
un sociālais
darbinieks, Īrija:**

*Tikai tad, kad
jaunietis 100% izprot
projekta (pasākuma)
ideju un jēgu, vēlas
līdzdarboties, var
teikt – tā ir līdzdalība.*

Jāatceras, ka līmenis, kurā jaunieši iesaistās vai jāiesaista, ir ļoti atkarīgs arī no vides, vajadzībām, mērķa, uzdevumiem, pašiem jauniešiem. Sākumā var likties, ka vienmēr jāpanāk, lai jaunieši un pieaugušie atrodas uz astotā pakāpiena, tomēr ne vienmēr tas var izdoties un ne pilnīgi visās situācijās tas ir nepieciešams. Tomēr jāatceras, ka lielā daļā situāciju, ja jaunieši un pieaugušie atrodas uz augstākajiem pakāpieniem, tad arī kopējie ieguvumi būs daudz lielāki visām iesaistītajām pusēm.

*Kā izskatās jaunieju – pieaugušo atbildības sadalījums un sadarbība
Tavā organizācijā?*

.....

.....

Kurā pakāpienā tā visbiežāk atrodas?

.....

.....

*Vai vēlies, lai tā atrastos augstāk? Ko Tu vari darīt, lai tas
notiktu?*

.....

.....

Jauniešu līdzdalības puķe

Bieži vien organizācijai un jaunatnes darbiniekam ar laiku izveidojas savs labākais veids, kā izskaidrot, kas ir jauniešu līdzdalība un kā to ieviest savā organizācijā, darbā vai atsevišķā projektā. Lai gan ir daudz un dažādi skaidrojošie modeļi, lielākā to daļa atspoguļo līdzdalību kā uzticētās atbildības līmeni starp jauniešiem un pieaugušajiem.

Piemēram, organizācija no Nīderlandes „CHOICE for youth and sexuality Foundation”, iespaidojoties no R. Hārta “Līdzdalības kāpņu” modeļa skaidrojuma, ir izveidojusi “Jauniešu līdzdalības puķi”, kas raksturo viņu jauniešu līdzdalības iespējamo pakāpju vīziju gan savā organizācijā, gan sabiedrībā kopumā.

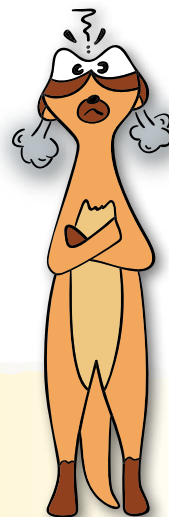
Mīti par jauniešu līdzdalību

Mīts # 1. Jauniešu līdzdalība izklausās lieliski vārdos, bet realitātē tas ir pavisam citādāk

Vispirms jāuzsver, ka pats līdzdalības termins Latvijas iedzīvotājiem ir salīdzinoši jauns un izpratne par to ir diezgan atšķirīga un pretrunīga. Līdz ar to ir jautājums, kurā līmenī mēs to apskatām un cik augstus kritērijus izvirzām. Jāatceras, ka runājot par jauniešu līdzdalību, tāpat kā neformālajā izglītībā, ir jāvērtē ne tikai rezultāts, bet arī procesi, kā tas tika sasniegts. Tātad *mācīšanās līdzdarboties* jau ir viens no veiksmīgajiem rezultātiem jebkurā jauniešu līdzdalības aktivitātē, projektā, darbībā. Protams, ka “uz papīra” dažreiz tas izskatās skaistāk un grandiozāk, bet mums jāatceras, ka politiķi vislabāk saprot, ja runā viņu valodā, un pieaugušie – savā.

Mīts # 2. Jauniešu līdzdalība ir tikai par un ap jauniešiem

Nē, tam mēs noteikti nepiekrītam. Jauniešu līdzdalība attiecas uz visu sabiedrību kopumā un tās dažādo vecumu grupu savstarpējo saskarsmi un mijiedarbību. Protams, ka katra sociālā grupa „satraucas” par sev aktuālāko un svarīgāko, tomēr jauniešiem ir svarīga tālākā nākotnes attīstība, kas atsevišķām grupām nav tik būtiska. No otras puses, noteikti jāņem vērā jauniešu vecuma īpatnības, kad gribas ātri sasniegt rezultātu vai ko mainīt.

Mīts # 3. Ir grūti panākt to, ka jaunieši aktīvi līdzdarbojas. Ir vieglāk izdarīt visu pašam vai tikai ar dažu cilvēku palīdzību.

Jā, ja mēs uz to skatāmies nelielā mērogā, kurā iesaistīti nedaudzi cilvēki ar mazu ietekmi. **Nē**, ja ir nepieciešama lielāka cilvēku iesaiste un paliekoša ietekme. Citu iesaistīšana savās idejās ir jāpiedāvā pēc iespējas ātrāk. Jo ātrāk citi tiks iesaistīti, jo piederīgāki viņi šai lietai būs. Protams, parādās jauni sadarbības izaicinājumi, jo kopdarbības rezultātā rodas jaunas idejas, vai viedokļi par iecerētā realizēšanu. Līdz ar to ir jāuzklausā viedokļi, un jāveicina uz rezultātu vērsta diskusijas un harmoniska lēmumu pieņemšana. Saprotams, ka tas nav viegls process, taču, ja to izdodas realizēt, tad cilvēku līdzdalība paātrina mērķu sasniegšanu.

Māris Resnis, neformālās izglītības attīstītājs un realizētājs Latvijā un pasaulē

Tu pie stūres

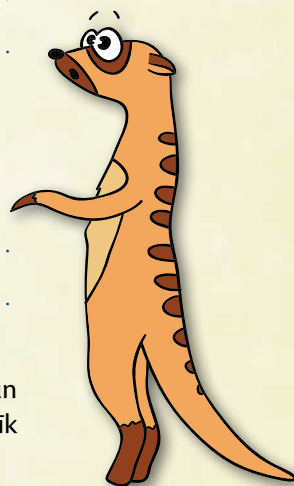
TU ESI AKTĪVAS LĪDZDALĪBAS VADĪTĀJS UN DAŽREIZ
ARĪ INSTRUKTORS. IZVĒLOTIES BRAUKŠANAS STILU
UN PĀRSLĒDZOT ĀTRUMUS, IR SVARĪGI,
LAI CEĻĀ BŪTU DROŠA UN ATBALSTOŠA VIDE.

Cik droši Tu jūties, nokļūrtot jaunā vidē?

*Cik daudz laika Tev parasti prasa brīva iejūšanās svešu cilvēku
grupā?*

*Kādi, Tavprāt, ir labākie veidi, kā palīdzēt jauniešiem justies
droši un brīvi jaunā vidē?*

Lai veicinātu jauniešu aktīvu līdzdalību, sākumā noteikti jāparūpējas par drošas un atbalstošas vides radīšanu. Ir svarīgi, lai jauniešiem rodas sajūta: „Jā, šeit man patīk un šeit es droši varu izteikt savu viedokli”.

Baiba Vārna, eksperte darbā ar skolēnu pašpārvaldēm:

Līdzdalība skolā ir arī ļoti praktiskās lietās – piemēram, ja pašpārvaldes jaunieši redz, ka skolēni neiet uz ēdnīcu ēst, jo ir dārgi vai tur negaršīgi gatavo, tad sarīko visu iesaistīto pušu aptauju, dodas ar rezultātiem pie skolas vadības, uz skolas padomi, utt.; vārdu sakot – rīkojas! Līdzdalībā darbojies savu iespēju robežās, piedalies aktivitātēs, nevis kritizē no malas.

Marina, angļu valodas skolotāja:

Līdzdalība – tās ir „dzirksteles” acīs. Tā ir sajūta. Pēc dzirkstelēm tu saproti, vai viņam ir interese un griba darīt kaut ko – darboties. Man tas nozīmē arī atgriezenisko saiti no audzēkņiem. Ja viņiem ir interesanti, man rodas papildus motivācija strādāt.

Droša vide nenozīmē tikai stabilu māju ar nodrošinātiem resursiem – tā nozīmē visu, kas ir apkārt jauniešiem – kultūru, struktūru, klimatu. Un lai būtu labāk saprotams, ko šie vārdi nozīmē drošas vides kontekstā, lasi tālāk.

Klimats (organizācijā, jauniešu grupā, pašpārvaldē u.c.) – tas ir veids, kā cilvēki rīkojas, tās ir viņu attieksmes un sajūtas, tā ir kopējā atmosfēra, ko rada jaunieši. Vai kādreiz Tev ir bijusi sajūta, ka ieejot telpā, kura ir pilna ar jauniešiem, sajūti, ka tur valda pamatīgs troksnis, aizkaitinājums, aizvainojums – kopējais klimats diezgan agresīvs? Vai arī – citkārt jaunieši kopīgi cenšas pieņemt lēmumu par kādu svarīgu jautājumu, gaisā virmo diskusijas, idejas, dažādi viedokļi, uzklausišana? Otrā veida jauniešu grupu vairāk raksturotu pozitīvs, atbalstošs klimats. Ir ļoti svarīgi saprast, ka klimats nerodas pats no sevis, bet gan to ir iespēja mainīt un uzlabot salīdzinoši vienkāršos veidos.

Struktūra nozīmē to, kādas ir atbildības, pieņemtie darba principi, lomu sadalījums, kāda ir autoritātes nozīme organizācijā, jauniešu grupā, pašpārvaldē, projekta grupā u.c. Dažkārt pārāk strikts lomu sadalījums un ārkārtīgi spēcīga autoritātes piešķiršana kādai no lomām var tikai kavēt citu jauniešu aktīvu iesaistīšanos. Jauniešu aktīvu līdzdalību veicinošai struktūrai jābūt kā pulksteņa mehānismam, kur katrai daļiņai ir sava nozīme un uzdevums. Ir būtiski, lai jauniešiem redz, ka viņa klātesamība kaut ko nozīmē; tas tikai sekmēs viņa motivāciju un vēlmi iesaistīties.

Kultūra – tas ir veids, kā cilvēki veido attiecības, kā rada idejas, kā realizē tās. Kultūra iekļauj tradīcijas, normas, noteikumus, simbolus, kas raksturo organizāciju, jauniešu grupu u.c. Jauniešu organizācijām ir dažnedažādas tradīcijas un varbūt ir vērts padomāt, vai arī Tavā organizācijā ir kāda tradīcija, piemēram – uzslavēt jauniešu pašiniciatīvu. Vai organizācijas simbolika ir tā, kas mudina jauniešus būt lojāliem biedriem un orientētiem uz pozitīvu pārmaiņu veidošanu sevī un apkārtējā sabiedrībā? Vai arī tā ir tikai simbolika, kas daudziem liekas jautra, bet bez dziļas nozīmes?

Daži praktiski paņēmieni un metodes, kā veidot drošu un atbalstošu vidi:

- ✧ Ledus laušanas aktivitātes
- ✧ Grupas vienošanās / kodeksa izveide
- ✧ Grupas / komandas rituāla ieviešana
- ✧ Jauniešu spēju, resursu un vēlmju apzināšanās

Droši izmanto tās metodes, kas ir aprakstītas grāmatas metožu sadaļā. Tās ir viegli adaptējamas atbilstoši tēmai un jauniešu grupai, ar kuru Tu strādā.

Patiesība par to, kā attieksme var mainīt rezultātu

Kāds ir Tavs viedoklis par jauniešiem organizācijā, sabiedrībā?

JAUNIEŠI IR...

- ... cilvēki, kuru problēmas ir jāatrisina kādam citam;
- ... cilvēki, kuri tikai rada problēmas un nevēlas tās paši risināt;
- ... cilvēki, kuri daudz ko vēlas, bet paši negrib uzņemties atbildību, lai vēlmes realizētu;
- ... cilvēki, kuri ir ārkārtīgi liels resurss un potenciāls;
- ... cilvēki, kuri ir tikai mazliet jāiedrošina un jāiedvesmo un tad viņi spēj radīt pat neiespējamo;
- ... cilvēki, kuriem ir savs viedoklis un viņi to vēlas izteikt.

Vai, Tuvprāt, kaut kam ir jāmainās tajā, kā jaunieši tiek uztverti Tavā organizācijā, vietējā sabiedrībā? Kam tieši?

.....

.....

Kādi, Tuvprāt, mēdz būt divi kategoriski dažādi pieaugušo viedokļi par jauniešiem?

.....

.....

Piemēram, **Pieaugušais Bobo:** „Jaunieši mūsdienās paši nezina, ko grib. Ja viņi kaut ko izdomā un vēlas, tad beigās tāpat nepaveic līdz galam. Lielākā daļa jauniešu ir ļoti nepieklājīgi, nedisciplinēti savā uzvedībā. Vienīgais, kas viņus interesē, ir izklaide, riskantas sajūtas, kaitīgas vielas. Līdz ko jauniešiem mēģina ieskaidrot kaut ko nopietnu, viņi sāk garlaikoties.”

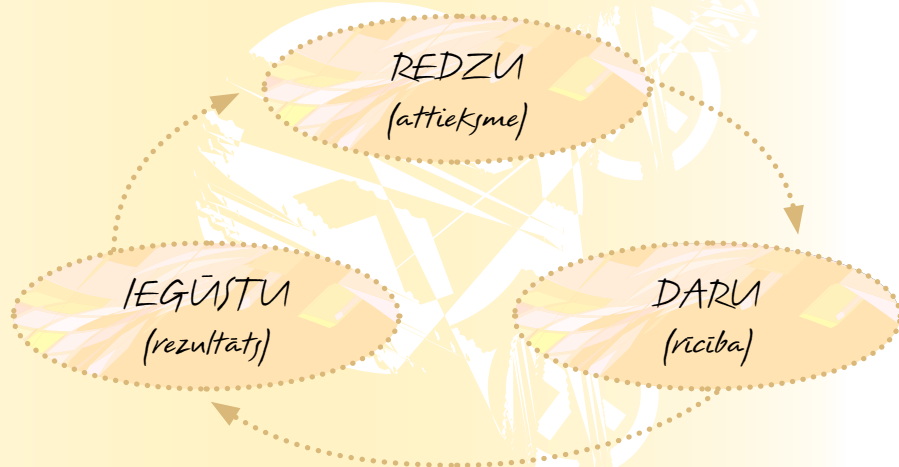
Te būs arī kāda cita pieaugušā skatījums uz jauniešiem. **Pieaugušais Laila:** „Jaunieši mūsdienās ir citādi nekā mēs bijām savā laikā. Viņi spēj iemācīties jaunas lietas ātrāk un arī veiklāk tās pielietot ikdienā. Jaunieši dzīvo tik krāsainā un dinamiskā vidē, ka tas viņiem pašiem liek vienmēr kustēties un radīt sev apkārt lietas, kas pašus nenogurdinās. Ja jauniešiem ir kādas problēmas, viņi ir gatavi par tām runāt un rīkoties, lai situāciju uzlabotu. Jauniešiem ir tāda pieredze un tāds pasaules skatījums, kāda nav mums, pieaugušajiem, un tieši tāpēc viņi ir brīnišķīgs resurss.

Mēs zinām, ka viņiem ir daudz talantu, kuri ir tikai mazliet jāiekustina un tad tie plauks.”

Kurš esi Tu – Bobo vai Laila? Kādus rezultātus rada Tavs skatījums un Tava attieksme pret jauniešiem?

Modelis Redzu – Daru – Iegūstu ļoti labi parāda to, kā attieksme ietekmē cilvēka rīcību un tādējādi arī rezultātus.

Viss ir ļoti vienkārši:

Bobo ir negatīva attieksme pret jauniešiem. Visdrīzāk, ka arī savā darbā ar jauniešiem viņš būs ļoti autokrātisks, kontrolēs situāciju, norādīs, kas kuram jādara, aizrādīs pie katras mazākās kļūdas vai lietas, ko jaunieši dara ne tā, kā Bobo iecerējis. Rezultāts – Bobo nebūs apmierināts ar savu darbu, īgņosies un ik pa laikam nodomās: „Nu, kāpēc tie jaunieši nevarētu būt citādi?”. Jauniešiem Bobo ne ļoti tik un ar laiku viņi retāk un retāk apmeklē Bobo jauniešu organizāciju.

Lailai ir ļoti pozitīva un draudzīga attieksme pret jauniešiem. Viņa tiek uzskatīta par vienu no iedvesmojošākajām jauniešu organizācijas vadītājām. Tiekoties ar jauniešiem, Laila vienmēr interesējas par to, kā viņiem sokas, kas jauns noticis un kā veicas ar iepriekš iepļānotajiem darbiem organizācijā. Rezultāts – Laila gūst gandarījumu no sava darba. Viņa sajūt, ka tas ir nozīmīgs gan jauniešiem, gan sabiedrībai. Jaunieši lielāko daļu sava brīvā laika velta organizācijai, jo sajūt, ka tur viņos ieklausās un ka tieši tas ir ceļš, kuru ejot, viņi var augt un uzlabot arī apkārtējo situāciju. Jaunieši mēdz šādas personības uzskatīt par līderiem, ar kuriem gribas sadarboties un no kuriem mācīties.

!!! Tātad, kā redzi, liela nozīme ir Tavai attieksmei pret jauniešiem, jo tieši ar to var radīt ļoti iespaidīgus rezultātus.

Kādas ir atšķirības starp iedvesmojošu jauniešu līderi un formālu jauniešu grupas vadītāju? Kura no lomām, Tavuprāt, ir izaicinošāka un kura no tām rada veiksmīgākus rezultātus?

Formāla jauniešu grupas vadītāja salīdzinājums ar iedvesmojošu jauniešu grupas līderi. Pārbaudi, kurš vairāk raksturo Tavu stilu!

FORMĀLA VADĪBA UN IEDVESMOJOŠA LĪDERĪBA

Formāls jauniešu grupas vadītājs

- Imitē/ kopē
- Uztur pastāvīgu un nemainīgu stāvokli
- Vada un kontrolē
- Ierobežo izvēles iespējas
- Redz izdevīgumu
- Reaģē
- Skrupulozs
- Jautā „Kā?”
- Tuvredzīgs
- Lielu uzmanību pievērš noteikumu ievērošanai

Iedvesmojošs jauniešu grupas līderis

- Izrāda iniciatīvu
- Piedāvā novitātes
- Palīdz attīstīt potenciālu
- Rada iespējas
- Godīgs
- Uzsāk
- Efektīvs
- Jautā „Ko?”
- Tālredzīgs
- Lielu uzmanību pievērš cilvēkiem, viņu attīstībai

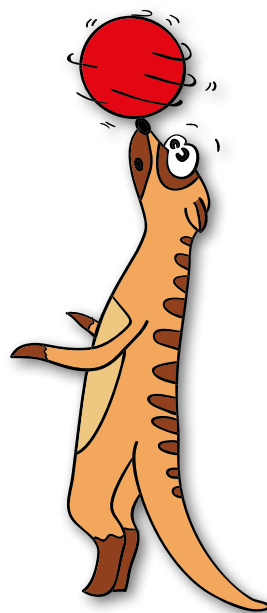
Tipisks formālais jauniešu grupas vadītājs ir Bobo, savukārt Lailas jauniešu uztverē un darba stilā ir skaidri manāmas iedvesmojoša jauniešu grupas līdera iezīmes. No tā var arī secināt, kā atšķirsies Lailas un Bobo darba rezultāti. Lielākai daļai jauniešu Lailas stils būs tīkamāks, un jaunieši ar lielāku prieku un iedvesmu ies pie viņas. Tiesa, pašam jaunatnes darbiniekam kaut kāda brīdī Lailas pieeja var šķist izaicinošāka, bet tā noteikti būs daudz efektīvāka, skatoties no jauniešu līdzdalības veicināšanas pozīcijas. Tā novērtē katra jaunieša personību un dod iespēju pašiem izdarīt izvēli un uzņemties atbildību.

Tu, protams, kā jebkurš cits, izvēlies patš savu darba stilu, bet jautājums ir – kā Tavs darba stils veicina jauniešu iesaistīšanos, atbildības sajūtu un līdzdalības pakāpi?

Atbildības sajūta jauniešu līdzdalības veicināšanā

Cik liela loma ir ATBILDĪBA/ jauniešu līdzdalībā?

Kas pirmais Tev nāk prātā, kad dzirdi vārdu ATBILDĪBA?

Bieži vien atbildība tiek jaukta ar vainas sajūtu un tādējādi tiek sasaistīta ar varu un tās sadali. Tā kā cilvēkiem nepatīk justies vainīgiem, tad nav arī brīnums, ka viņi cenšas izvairīties no atbildības. Tas arī notiek attiecībās starp jauniešiem un jaunatnes darbiniekiem, sabiedrību!

Piedāvājam ieskatīties četros piemēros – attieksmes pozīcijās un izvēlēties, kura visvairāk veicina līdzdalības un atbildības sajūtas rašanos. Tas arī saskan ar Lailas un Bobo situācijām, bet tajā pat laikā ļauj vairāk izprast jaunatnes darbinieka attieksmes jautājumu caur atbildības sadales prizmu.

1. POZĪCIJA „Jauniešu grupa kā jauniesaucamo nometne”

Jauniešu atbildības koeficients – 0%, jaunatnes darbinieka – 100%

Valdis, 19:

Vārds ATBILDĪBA man liek atcerēties bērnību, kad vajadzēja sakārtot istabu pirms mamma atgriežas mājās un stingri jautā: „Kurš ir vainīgs šajā haosā?”

Šādā situācijā jaunieši labākajā gadījumā tiek uzskatīti par tukšām tvertnēm, kuras ir jāpiepilda ar uzskatiem par to, kas ir pareizi un cienīgi, sliktākajā gadījumā – kā nekontrolējami dzīvnieki, kuri ir jāpievalda. Kādā diskusijā par izglītības jautājumiem skolas pasniedzēja izteicās: „Mums visiem gribas, lai mūsu sabiedrībā būtu miers un labklājība. Tas, kas mūs atšķir, ir līdzekļi, ko izmantojam šī mērķa sasniegšanai. Tad, kad sapratīsi, ka bērni nāk pasaulē kā mazi briesmoņi, sapratīsi, kādi darba līdzekļi ir jāizvēlas”. Tas viennozīmīgi parāda to, ka šeit jauniešiem ir ļoti minimāla ietekme uz procesiem. Noteicošais ir pieaugušais, līdz ar to arī atbildība būs tikai pieaugušajam.

Kāda attieksme pret jauniešiem ir tam jaunatnes darbiniekam, kurš izvēlas šādu uzvedības modeli? Kāda ir rīcība un kādas ir sekas?

.....

.....

2. POZĪCIJA „Jaunietis kā cēls mežonis”

Jauniešu atbildības koeficients – 100%, jaunatnes darbinieka – 0%

Šis piemērs parāda, ka jaunieši uzvedīsies un rīkosies atbilstoši, ja mēs – jaunatnes darbinieki – viņiem netraucēsim. Atbalsts šādai darba pieejai parasti rodas kā pretstats tradicionāliem darba veidiem/ stiliem (bieži vien formālajiem). Tā atbalstītāji pieņem, ka atbildības sajūta ir jauniešiem raksturīga pazīme, mums jāļauj viņiem atvērties un vienkārši netraucēt.

Kāda attieksme pret jauniešiem, ir jaunatnes darbiniekam, kurš izvēlas šādu uzvedības modeli? Kāda ir rīcība un kādas ir sekas?

.....

.....

Kādus izaicinājumus un riskus Tu saskati šajā gadījumā?

.....

.....

3. POZĪCIJA „Atbildības slogs”

Jauniešu atbildības koeficients – 50%, jaunatnes darbinieka – 50%

„Atbildības sloga” piemērs paredz, ka atbildība ir process, kur katram ir savs atbildības apjoms un, ja katrs veiks savu darba daļu, tad kopīgais darbs tiks padarīts veiksmīgi. Viss būtu lieliski, ja ne gadījumi, kad kaut kas noiet greizi un tiek uzskatīts, ka notikušajā ir vainīgs kāds cits.

Labs piemērs ir situācija, kad vecāki saka, ka par pašcieņas audzināšanu jauniešos ir atbildīgs skolotājs vai, tieši otrādi, skolotāji saka, ka tā ir pilnīga vecāku atbildība. Kuram īsti ir taisnība?

Kādas līdzīgas situācijas Tu varētu nosaukt?

.....

.....

Kāds, Tāpat, ir lielākais izaicinājums jaunatnes darbiniekam un jauniešiem šajā situācijā?

.....

.....

4. POZĪCIJA „leinteresēta jauniešu grupa”

Jauniešu atbildības koeficients – 100%, jaunatnes darbinieka – 100%

Šajā piemērā katrs jauniešu grupas dalībnieks (gan jaunatnes darbinieks, gan ikviens jaunietis) uzņemas pilnīgu atbildību par notiekošo procesu un rezultātu. Jaunatnes darbinieks un jaunieši kopā veido vidi un atmosfēru efektīvai sadarbībai un līdzdalībai, kas balstās uz savstarpējo uzticēšanos un cieņu. Kopīgi tiek izstrādāti sadarbības noteikumi. Visiem ir skaidri mērķi un uzdevumi, un katrs tiek uzskatīts par nozīmīgu procesa dalībnieku un virzītāju.

Viesturs, 25:

Jauniešu līdzdalība, manuprāt, ir tad, kad jaunieši iesaistās sev apkārt notiekošo procesu veidošanā. Piemēram, vai nu tā ir skolēnu dome, kur jaunieši paši veido aktivitātes sev un skolas biedriem, vai arī, kad jaunieši veido labdarības pasākumus bērnu namiem vai pensionātiem kādā vietējā pašvaldībā.

Kādus ieguvumus Tu redzi jaunajā gadījumā?

.....

.....

Kādi ir izaicinājumi, ar kuriem var saskarties jaunieši un jaunatnes darbinieki?

.....

.....

Šie piemēri labi parāda, ka jauniešu atbildības veicināšana ir ļoti nozīmīgs process. Tas ir viens no panākumiem ceļā uz veiksmīgu jauniešu līdzdalību. Jo lielāku atbildību un iespēju gūt atbalstu no jaunatnes darbinieka jaunietis sajūtīs jebkurā svarīgā situācijā, jo lielāku iniciatīvu un vēlmi rīkoties viņš izrādīs.

III nodaļa

Ceļotprieks

KATRA CEĻOJUMA GALAMĒRĶIS –
KĀDS IEGUVUMS! APZINOTIES, KĀDUS „LABUMUS” IEGŪSIM
CEĻĀ UZ AKTĪVU LĪDZDALĪBU, BRAUCIENS BŪS
IEDVESMOJOŠS UN MOTIVĒJOŠS.

Kas, Tāmprāt, ir lielākie ieguvēji no jauniešu līdzdalības?

.....

.....

*Kādus ieguvumus no jauniešu līdzdalības Tu vēlētos redzēt savā
vietējā sabiedrībā?*

.....

.....

Jauniešu līdzdalība – tas nav stāsts tikai un vienīgi par jauniešiem. Tā ietekmē gan vienaudžus, ģimenes, gan skolas, skolotājus, organizācijas, gan vietējo sabiedrību kopumā. Dažreiz Tu pat vari būt pārstiegts, cik ilgtspējīgu un tālejošu rezultātu jauniešu grupa ir radījusi, un tā ir pilnīga patiesība, ka „mazs cinītis gāž lielu vezumu”.

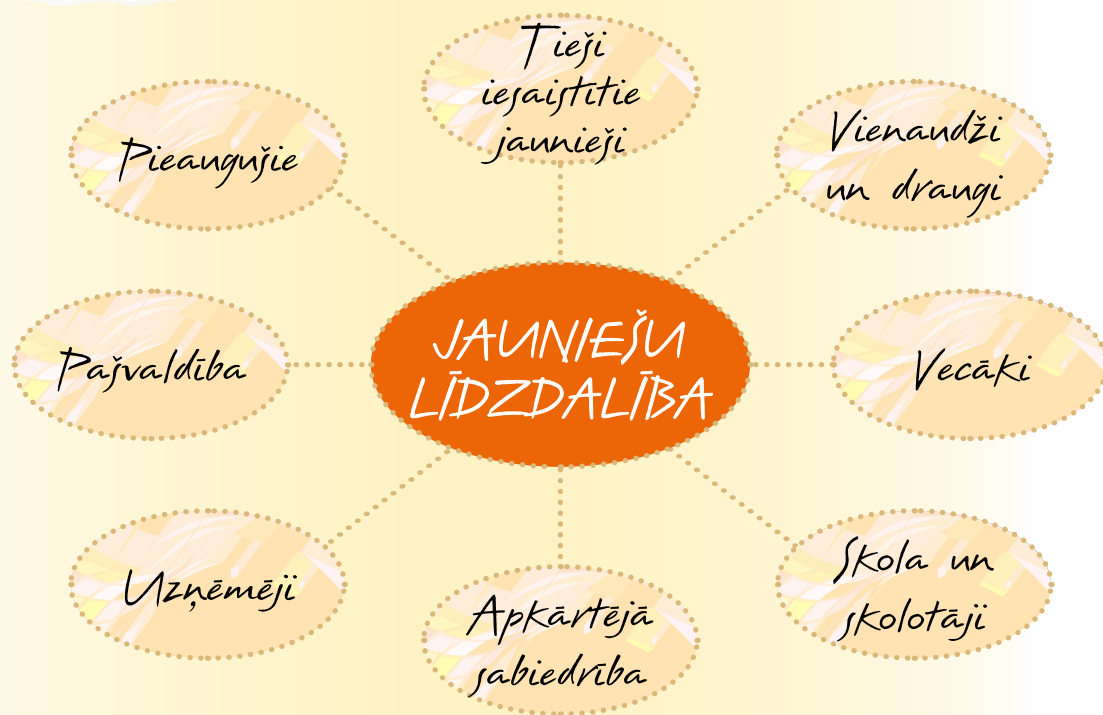
Tomēr mēs nevaram sagaidīt, ka jauniešu līdzdalība vienmēr radīs pozitīvus rezultātus. Kā rāda „Līdzdalības kāpnes” – ja kāda aktivitāte tiek organizēta, jauniešiem un pieaugušajiem atrodoties uz pirmajiem trim pakāpieniem, tad visdrīzāk rezultāti būs nelabvēlīgi gandrīz visiem iesaistītajiem.

Jauniešu līdzdalības procesā ir iesaistīti daudzi cilvēki un viņi visi var būt ieguvēji.

**Atanasioss Krezioss
(Athanasios Krezios),
apmācību vadītājs,
jaunatnes darba
konsultants, Grieķija:**

Jauniešu līdzdalība nav gala rezultāts, bet gan ceļš. Tas nav tikai vēlamais stāvoklis, bet arī attieksme. Tas, kam jābūt vairāk attīstītam skolas vidē un plaši atpazīstamam. Jauniešu organizācijām jābūt vairāk novērtētām par to, ka tās veicina līdzdalību. Tas ir sevis attīstīšanas process, kura laikā jaunieši iemācās iesaistīties caur praktisku piedalīšanos. Tas ir arī lielisks piemērs, kā dažādas paaudzes var mācīties un gūt viena no otras.

Kas ir ieguvēji no jauniešu līdzdalības?

Ko tad īsti iegūst katra no šīm grupām?

Jauniešu ieguvumi

Pašvērtējums un ticība sev

Radot idejas, runājot par tām, realizējot, izsakot viedokli par sabiedrībā nozīmīgām tēmām, piedaloties lēmumu pieņemšanā, līdzdarbojoties aug jauniešu pašvērtējums un ticība sev. Mēdz teikt: „Maza veiksmē ir tikai sākums lielām” – līdz ar to, noticot saviem spēkiem un potenciālam, jaunieši ir gatavi darīt vēl un vēl.

Prasmes strādāt un darboties kopā ar citiem

Nereti, organizējot aktivitātes, jauniešiem ir jāsadarbojas ne tikai ar saviem vienaudžiem, bet arī ar daudziem pieaugušajiem – vecākiem, pašvaldību pārstāvjiem, uzņēmējiem. Tas ir vērtīgs ieguvums gan tagadnei, gan nākotnei.

Jaunas prasmes un iemaņas

Ir tik daudz dažādu aktivitāšu veidu, ar kuru palīdzību var paust savu viedokli un radīt pārmaiņas, un tās sekmē jaunu prasmju apgūšanu – teatrālas, filmēšanas, montēšanas, plānošanas, organizēšanas, zīmēšanas, prezentēšanas, radošu akciju veidošanas, publiskās runāšanas, radošas rokdarbu un daudzas citas prasmes.

Sagatavošanās „lielajai dzīvei”

Atbildības uzņemšanās, pielāgošanās, radišana, plānošana, vadīšana, koordinēšana, izvērtēšana – tie procesi, caur kuriem jauniešiem ir iespēja sagatavoties pieaugušo dzīvei.

Būt uzklausi

Jauniešiem, tieši tāpat kā jebkurai citai sabiedrības grupai, ir savs redzējums, sava attieksme un viedoklis, kuru viņi vēlas paust un tajā pat laikā būt uzklausi un ņemti vērā. Vēl jo vairāk – ja tie ir pieaugušie, kuri tiešām ieklausās un rīkojas, balstoties uz jauniešu teikto, tad sajūtas ir vēl spēcīgākas.

Atbildība par savu rīcību un lēmumiem

Līdzdalības laikā jauniešiem ir iespēja saprast, ka, pieņemot kādu lēmumu, kādam ir jāuzņemas arī atbildība par tā īstenošanu vai ieviešanu. Ja jaunieši ir tie, kuri vēlas būt aktīvi lēmumu pieņēmēji, tad viņiem arī jāizbauda atbildības uzņemšanās process.

Pašapliecināšanās un sabiedriskais labums

Ļoti bieži jauniešiem ir daudzas stiprās puses un talanti, vienīgi tos neizdodas „likt lietā”, parādīt citiem. Svarīgi ir saprast, ka jaunieši ir motivēti attīstīt sevi, prasmes, talantus un tad tos pielietot ikdienā. Jauniešiem ir jādod iespēja izpausties – tad ieguvēji būs gan paši jaunieši, gan citi cilvēki, gan organizācija.

“FUN” * un jauni draugi

Viens no biežākajiem iemesliem, kāpēc jaunieši iesaistās līdzdalības pasākumos, ir jautri pavadīts laiks, pozitīvas emocijas un iepazīti jauni cilvēki – vienaudži. Kopā būšana un interesantas aktivitātes ir tas, kas uzrunā jauniešus. Tikai pēc tam tiek saskatīti pārējie ieguvumi.

* No angļu val. – jautrība.

Kofi Annans (Kofi Annan), bijušais Apvienoto Nāciju Organizācijas ģenerālsekretārs:

Parasti, ja mums kaut kas jāuzzina par kādu tēmu, mēs ejam pie ekspertiem. Taču, ja gribam uzzināt par jauniešiem, ko viņi jūt un vēlas, mums būtu jārunā ar viņiem pašiem.

Patriks O'Sabeins (Padraig O Sabhain), jaunatnes darbinieks un sociālais darbinieks, Īrija:

Viens no līdzdalību veicinošajiem faktoriem – prieks un enerģiskums! Lieliski, ja jaunatnes līderis (vadītājs) koordinē procesu, dalās atbildībā un panākumos, pie tam dara to ar prieku un mieru. Teorijas zināt jaunatnes darbiniekiem ir labi, taču, lai jauniešus motivētu līdzdarboties, izmantojiet pēc iespējas vairāk praktiskās aktivitātes un metodes.

Jaunatnes darbinieku ieguvumi:

Iespēja saprast jauniešu vajadzības

Līdzdalības pasākumos, aktivitātēs jaunatnes darbinieks tiešā saskarsmē ar jauniešiem uzzina viņu viedokļus un reālo skatījumu uz apkārt notiekošo, uzzina par problēmām, kas jauniešus satrauc.

Prasmes efektīvi strādāt ar jauniešiem

Ar līdzdalības aktivitāšu palīdzību jaunatnes darbinieks mācās ieklausīties jauniešos, dalīt atbildību pasākumu un projektu realizēšanā. Bieži vien jaunieši ir tie, kas jaunatnes darbiniekiem iemāca jaunākos tehnoloģiskos „knifus”.

Iespēja dalīties savās zināšanās un pieredzē

Katram profesionālim, arī jaunatnes darbiniekam, svarīga ir sevis ieguldīšana darba procesā un atgriezeniskā saite. Jaunatnes darbinieks saņem gandarījumu par jauniešu ieinteresētību un iesaistīšanos. Tas dod enerģiju un motivāciju citiem projektiem un līdzdalības aktivitātēm.

Jaunas pieejas vietējo problēmu risināšanā

Bieži vien jaunieši, kas iesaistās projektu vai pasākumu realizācijā, var dot impulsu jaunatnes darbiniekam domāt „ārpus rāmja”. Jaunieši ar savu plašo, bezaizspriedumu „lidojumu” mudina jaunatnes darbinieku izmantot trakas, inovatīvas idejas.

Vienaudžu un draugu ieguvumi:

„Foršie” draugi

Tas taču ir tik lieliski, ka ir aktīvi draugi, kam ir idejas un radoši risinājumi! Līdzdarbojoties jaunieši biežāk uzmundrinās, aicinās savus vienaudžus iesaistīties.

Informācija un „sakari”

Līdzdarbīgie jauniešu draugi pirmie saņems jaunumus, ziņas par pasākumiem, projektiem un iespējām, sagādās „biļetes pirmajās rindās”.

Pozitīvie piemēri un alternatīvas

Jauniešu līdzdalībā ir iespējams saprast, kā lietderīgi pavadīt savu brīvo laiku, pilnveidot sevi. Iespējams, pēc kāda laika aktīvā jaunieša draugi un vienaudži gribēs arī piedalīties.

Irīna, 24:

Aktīva līdzdarbošanās man ir devusi visdažādākās sociālās prasmes, bet galvenais – zināšanas, kas ir mani resursi un spēcīgās puses, ko arī šobrīd lietderīgi izmantoju.

Vai skolotāji un skola iegūst?

Jā, jo, iesaistot jauniešus, skolā veidojas labāks mikroklimats – draudzīgākas attiecības ir ne tikai starp skolotājiem un audzēkņiem, bet arī skolēnu starpā. Līdzdalība kā neformālās izglītības elements izslēdz konkurenci. Par sadarbošanos skolas aktuālo problēmu risināšanā taču nevienam atzīmes neliek! Realizējot dažādus jauniešu līdzdalības projektus skolas vidē, izglītības iestāde iegūst prestižu citu skolu vidū un pašvaldības „acīs”, sadarbības partnerus un jaunas metodes formālās izglītības darba organizēšanai.

Līdzdalība ir milzīgs atbalsts skolas sabiedriskās dzīves organizēšanā. Ideāli, ja var jauniešus iesaistīt vairāk līdzdarboties arī mācību procesā un skolas sociālajā darbā!

Ģimenē, kurā ir jauniets, kas līdzdarbojas, ir vairāk iespēju, ka...

- ... jauniets būs atbildīgāks pret ģimenes pienākumu pildīšanu,
- ... arī ģimene iesaistīsies līdzdalības aktivitātēs savā pašvaldībā, organizācijā,
- ... vecākiem būs lepnums par bērnu un viņa sasniegumiem,
- ... sabiedrība dos atzinību un novērtējumu,
- ... bērns (jauniets) būs ieguvis jaunas prasmes un iemaņas, ko izmantos arī mājās.

Reinis, 22:

Līdzdalībā ģimene iegūst vienkāršu, bet vispusīgāku jaunieta.

Rolands, 18:

Ģimene gūst prieku redzēt un piedzīvot to, kā attīstās un mainās viņu bērns, kļūstot atbildīgāks, ar iniciatīvu, pārstāj būt mājās sēdošs patērētājs... jo līdzdalības pasākumi ļoti efektīvi iedarbojas uz jaunieta, un viņš acīmredzami kļūst pārliecinātāks, zinošāks, vairāk uzdrošinās, prot aizstāvēt viedokli un vārdu sakot – nav „ņerga”!

Organizācijas ieguvumi

- * **Jaunas „darba rokas”**. Iesaistot jauniešus savu mērķu un ideju īstenošanā, organizācijai ir lielāks spēks, iespēja realizēt apjomīgākus projektus un pasākumus.
- * **Svaigas idejas** jaunu pasākumu, projektu īstenošanai.
- * Organizācijas, kurās līdzdarbojas jaunieši, var saņemt **lielāku uzmanību un atzinību** no pašvaldības vai valsts organizācijām. Gan pašvaldību attīstības programmās, gan valsts mēroga dokumentos jaunieši ir minēti kā viena no prioritātēm.

Vietējā pašvaldībā

Līdzdalība ir „labs instruments” pašvaldības rokās. Iesaistot jauniešus gan lēmumu pieņemšanā, gan pašvaldības funkciju veikšanā, veidojas piederības sajūta pilsētai, ciemam, savai vietai. Tas ir labākais veids, kā apzināties vietējo jauniešu vajadzības un intereses un veidot labāku atbalstu. Vietā, kur jaunieši tiek sadzirdēti, un atbalstīti, ir lielāka iespēja, ka viņi pēc mācībām atgriezīsies un veidos savas ģimenes, uzņēmumus.

Inese, 23:

Līdzdarbojoties, ir lielāka iespēja popularizēt organizāciju, tās misiju un mērķus. Jaunieši ir kā sadarbības partneri – atbalstītāji, kas dod plašāku skatu uz lietām, jo viņi bieži ir ar spožām un radošām idejām un iekšējo dzirkstelīti. Ja organizācijas „apgriezieni” aug, tad ir vērts lepoties, jo daudzu cilvēku dzīves ir padarītas krāsainākas!

Ilze, 24:

Jaunieši saredz iespējas paši ietekmēt lēmumus, viņi nav pasīvā daļa, kas samierinās ar kārtību, vai visu vainu noved uz valsti, valdību utt.

Kāda daļa saskata iespējas būt nevis darba ņēmējiem, bet pašiem sevi nodrošināt un palikt uz dzīvi savā dzimtajā vietā. Īpaši aktuāli tas ir mazākām lauku pašvaldībām un sabiedrībai.

III nodaļa

Ko iegūst apkārtējā sabiedrība?

- ✱ Jaunieši, organizējot pasākumus un aktivitātes, iesaista arī citus iedzīvotājus. Arī sabiedrībai līdz ar to ir iespēja piedalīties interesantos projektos un notikumos (akcijas, izstādes, koncerti u.c.).
- ✱ Bieži jauniešu organizēto līdzdalības pasākumu mērķauditorija ir sabiedrības grupas, kam nepieciešama papildus uzmanība – bērni no maznodrošinātajām ģimenēm, vientuļie pensionāri, cilvēki ar īpašām vajadzībām, kas tādējādi gūst jaunus iesaistītājus, prasmes un iemaņas, un pozitīvu attieksmi.
- ✱ Realizējot līdzdalības projektus, tiek piesaistīts finansējums no dažādiem fondiem, programmām. Aktivitāšu vajadzībām tiek pirktas preces (materiāli un inventārs), izmantoti pakalpojumi (telpas, apskalošana, transports). Tādā veidā ieguvēji ir arī vietējie uzņēmēji. Uzņēmēji maksā nodokļus pašvaldībai, kas organizē pasākumus, pakalpojumus iedzīvotājiem.

Viesturs, skauts, 24:

Nesen man bija iespēja aizceļot uz Īslandi, kur es kopā ar citiem jauniešiem no dažādām valstīm varēju līdzdarboties "Miera konferences" tapšanā. Nedēļas garumā mēs radījām galda spēli, kuru varēja spēlēt bērni un jaunieši šīs konferences laikā! Spēli izspēlēja vairāki simti bērnu, tādējādi iegūstot zināšanas par nevardarbīgu konfliktu risināšanu. Tas viss man deva iespēju iepazīt Islandes kultūru, dabu un pats galvenais – iegūt daudz jaunu labu draugu!

Pirms Tu veic kādu aktivitāti vai dari to kopā ar jauniešiem, padomā:

Kāds būs mūsu ieguvums no šīs aktivitātes, procesa, rīcības?

.....

.....

.....

Ko no tā iegūs citi jaunieši?

.....

.....

.....

Ko no tā iegūs apkārtējā sabiedrība?

.....

.....

.....

Kā par šīs aktivitātes veiksmīgiem rezultātiem varu informēt savu skolu un skolotājus?

.....

.....

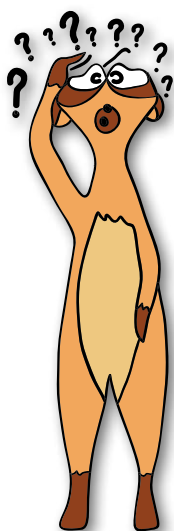
.....

Kā par šīs aktivitātes veiksmīgiem rezultātiem varu informēt apkārtējo sabiedrību?

.....

.....

.....

IV nodaļa

Piestāj un uzņem pasažierus!

**AKTĪVAS LĪDZDALĪBAS VEICINĀŠANAS CEĻJUMĀ TU TAČU
NEBRAUKSI VIENS! KOPĀ AR TEVI DOSIES JAUNIEŠI, KAS ĪSTI
NEPĀRZINA MARŠRUTU UN NEZINA, KO ŅEMT LĪDZI.**

Kā veicināt jauniešu līdzdalību

Līdzdalība ir viens no pamatelementiem jaunatnes darbā, tā organizēšanā un neformālajā izglītībā.

Viena no lieliskākajām iespējām jauniešu līdzdalības veicināšanai ir jauniešu projektu sfēra. Šeit mēs domājam tos projektus, ko rīko ar jauniešiem un kas ir domāti jauniešiem.

Kas, Tāpat, ir projekts?

.....

.....

.....

Kāda veida projekti var būt?

.....

.....

.....

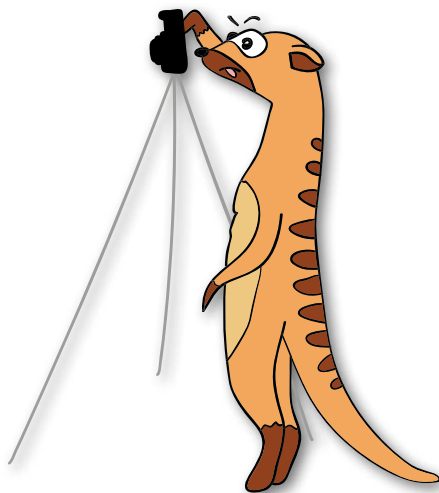

Bieži vien, kad tiek lietots vārds „projekts”, cilvēki uzreiz nobīstas, jo domā, ka tas ir kaut kas sarežģīts un īpašs. Te ar vārdu „projekts” mēs domājam jebkuru jaunatnes darba formu, kas ir strukturēta un organizēta. Precīzāk:

- ✧ Tam ir mērķis.
- ✧ Ir noteikts plāns, kā tas tiks izdarīts, un tas var būt elastīgs un maināms atbilstoši jauniešu tā brīža vajadzībām.
- ✧ Sagaidāmie rezultāti var pozitīvi ietekmēt gan pašus jauniešus, gan citus iesaistītos cilvēkus, gan arī sabiedrību kopumā.

Piemēram:

- ✧ Filmas uzņemšana
- ✧ Kopīga pusdienu gatavošana
- ✧ Talka
- ✧ Starptautiska jauniešu apmaiņa
- ✧ Tikšanās ar pašvaldības pārstāvjiem
- ✧ Telpu tīrīšana
- ✧ Skolas pašpārvaldes darba organizēšana
- ✧ Skolas avīzes vai radio veidošana
- ✧ Tematiskās darbnīcas organizēšana
- ✧ Ziemassvētku vai kādas citas ballītes rīkošana

Paulu Koelju, rakstnieks:

Dzīvot nozīmē gaidīt izdevīgu brīdi, lai rīkotos.

Kas te ir būtiskākais?

Viennozīmīgi: projekts – tā ir iespēja jauniešiem uzņemties atbildību un ieguldīt savas idejas un enerģiju kopīga darba veikšanā, kas ir ļoti būtisks un vērtīgs ne tikai viņiem, bet arī visai grupai un sabiedrībai kopumā. Atskaties uz „Līdzdalības kāpņu” modeli: jauniešu lielākais ieguvums ir līmeņos, kur viņiem uztic lēmumu pieņemšanu un/vai tiek nodrošināta iespēja ietekmēt pieņemamos lēmumus.

Darbs pēc projektu principa ir nopietns solis jauniešiem, lai uzzinātu, ko nozīmē uzņemties atbildību, izprast, kā strādā jauniešu līdzdalība ar visām tās iespējām un ierobežojumiem.

Kā tiek organizēts Tavš darbs ar jauniešiem? Vai tas notiek pēc principiem „kopā ar jauniešiem” un „uz jauniešiem orientēts”?

.....

.....

Cik daudz Tu iesaisti jauniešus darba plānošanā un organizēšanā?

.....

.....

*Cik daudz jaunieji paši uzņemas un iesaistās darba veikšanā
Tavā organizācijā?*

.....

.....

Darbošanās kopā

Apskaties zemāk diagrammā! Tā rāda, ka jauniešu līdzdalība (iesaistīšana) var būt saistīta ar projekta mērķiem, bet tā var arī būt stratēģija vai metodika, kas ir speciāli izstrādāta noteikto projekta mērķu sasniegšanai. Ideālā gadījumā, lai darbs tiešām būtu organizēts un veikts kopā ar jauniešiem, abiem principiem ir jābūt iekļautiem.

*Jauniešu
līdzdalība
kā mērķis*

**DARBS AR
JAUNIEŠIEM**

*Jauniešu līdzdalība
kā pieeja (stils)
darbā ar jauniešiem*

*Jauniešu
līdzdalība
KĀ MĒRKIS*

*Darbs aptver aktuālas problēmas
un grūtības, kas tieši ir saistītas ar
jauniešu līdzdalību (piem., jauniešu
iesaistīšana pašvaldību sēdēs)*

*Mērķis – veidot situācijas, kad jaunieši var ietekmēt
lēmumu pieņemšanu par jautājumiem, kas ietekmē
viņu dzīvi (piem., prakses vietu radīšana)*

*Galvenais darba uzdevums, piemēram, var būt: nodrošināt
jauniešiem visas pilnvaras līdzdalībai, ierobežojošo faktoru
novēršana, partnerības starp jauniešiem un pieaugušajiem
nodrošināšana un attīstīšana utt.*

*Jautājums: “Vai projekti, kas orientēti tikai uz
jauniešu hobijiem (dator spēles, kolekcionēšana
utt.), var būt efektīvi līdzekļi jauniešu līdzdalības
veicināšanai?”*

*Jauniešu
līdzdalība
KĀ PIEEJA*

*Jaunieši tieši ietekmē darba kārtību
un izvēlas, vada tajā paredzētās
aktivitātes*

*Atbildība par lēmumu pieņemšanu
tiek dalīta vai pilnīgi uzticēta
jauniešiem*

*Jauniešiem ir skaidrs un viņi nosaka,
kas ir tie mērķi, ko grib sasniegt,
kāpēc tas ir svarīgi, kā un ar ko tas
tikš darīts, kam vēl tas, ko viņi dara,
ir nozīmīgi*

Jauniešu aktīva darbošanās savas personības, tuvāko līdzcilvēku un sabiedrības labā. Tajā pat laikā – jauniešu individuālo ambīciju apmierināšana un atzinības izpausmes forma.

**Patriks O'Sabeins
(Padraig O Sabhain),
jaunatnes
darbinieks
un sociālais
darbinieks, Īrija:**

Aktīvā līdzdalībā ne vienmēr galvenais ir fiziska iesaistīšanās. Līdzdalības procesu veicināšanā svarīgākās ir maņas – ieklausīšanās, sadzirdēšana, vērošana, pat tauste, smaržas un garšas. Līdzdalības pamatā ir atbilde iesaistīto jauniešu iniciatīvai. Tādējādi tas ir divvirzienu process. Jaunatnes darba un jebkuras demokrātijas virsuzdevums ir atbalstīt aktīvu līdzdalību.

Jauniešu – pieaugušo sadarbība

Sadarbība nozīmē darboties kopā, ieklausīties vienam otrā, ņemt vērā otra viedokli un kopīgi virzīties uz mērķi. To ir svarīgi akcentēt, jo bieži vien jauniešu un pieaugušo sadarbība tiek saprasta kā „pieaugušais pateica, jaunieši izdarīja”. Tātad jauniešu – pieaugušo sadarbība nozīmē to, ka gan jaunieši, gan pieaugušie zina un savstarpēji pārrunā:

1. Kurp viņi dodas? Kas ir mērķis, ko vēlamies sasniegt? Kas ir misija, ko vēlamies piepildīt?
2. Kas tiek sagaidīts gan no jauniešiem, gan no pieaugušajiem?
3. Kā tas tiks paveikts (atbildības, lomas, prioritātes)?
4. Kāds ir nepieciešamais atbalsts un kur to var saņemt?

Jauniešu – pieaugušo sadarbības skaistums slēpjas tajā, ka tiek apvienoti jauniešu talanti un resursi ar pieaugušo dzīves pieredzi.

Dažas lietas, kas ir būtiskas jaunatnes darbiniekam jauniešu līdzdalības veicināšanai. Tev noteikti noderēs:

1. **Pārliecība**, ka jaunieši ir tikpat efektīvi (vai pat efektīvāki) lēmumu pieņēmēji kā pieaugušie un ka viņi spēj uzņemties atbildību par savu rīcību.
2. **Sapratne un spēja ieraudzīt**, ka daudzi jaunieši patiesībā vēlas iesaistīties apkārt notiekošajā un ietekmēt to, vienīgi sabiedrībā ierasts, ka bieži vien tiek izvēlēti tikai daži, kas to var darīt.
3. **Gatavība un apņēmība** radīt iedvesmojošu, atbalstošu, drošu vidi, kurā jaunieši ir gatavi būt kopā ar citiem, mācīties, izteikties, pastāvēt par savām un citu interesēm.
4. **Tiešums un atklātums**. Ja ir kādi jautājumi vai tēmas, kur lēmumu pieņemšanā ir iesaistīti arī citi cilvēki, dari to zināmu jauniešiem. Viens no paņēmieniem ir iedalīt lēmumus šādās kategorijās:
 - lēmumi, kurus jaunieši var pieņemt paši;
 - lēmumi, kuri jāpieņem, sadarbojoties ar vadību, administrāciju vai jebkuru citu cilvēku, ar ko ir svarīgi tos saskaņot;
 - lēmumi, kuros jaunieši nevar tikt iesaistīti, jo tas vienkārši nav iespējams (šie ir salīdzinoši reti gadījumi, jo pat sarežģītos lēmumos jauniešiem var būt lieliskas idejas un ieteikumi).

Šāds lēmumu sadalījums palīdz saprast, kurš par ko var būt atbildīgs.

5. **Darbs AR jauniešiem nevis jauniešu LABĀ**. Jaunieši ir ārkārtīgi spēcīgs resurss un potenciāls un ļoti bieži var izdarīt daudz vairāk nekā sākumā liekas.
6. **„Mērķtiecīga jautrība”**. Protams, ka daudzas aktivitātes gan Tev, gan jauniešiem dos daudz pozitīvu emociju, smieklus, tomēr, kā zināms, cilvēki vislabāk mācās tieši, gūstot emocijas. Līdz ar to ir svarīgi, lai katrai aktivitātei būtu mērķis un lai jaunieši no jebkuras aktivitātes varētu kaut ko iemācīties, paņemt līdzi.

7. **Pārmaiņas un pielāgošanās.** Ik pa laikam darbā ar jauniešiem kaut kas var noiet greizi vai mainīties par 180 grādiem. Esi tam gatavs un pielāgojies.

8. **Tici, ka JAUNIEŠI IR SPĒKS.**

Uzdevums Tev:

Ja Tu jau strādā ar jauniešiem vai esi iecerējis to darīt, piedāvājam vienu uzdevumu, kas palīdzēs labāk saprast:

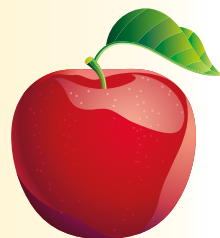
✱ kas ir Tavas stiprākās puses;

✱ kas jāpilnveido, lai Tavs darbs būtu vēl efektīvāks.

Esi gatavs palīdzēt Surikatam savākt ābolu ražu un vienlaikus pārbaudīt, cik lielā mērā līdzdalības kritēriji tiek ieviesti tavā darbā ar jauniešiem!

Lai to izdarītu, Tev ir „jāiziet cauri” visiem zemāk aprakstītajiem līdzdalību raksturojošiem kritērijiem un jāatzīmē, cik lielā mērā katrs no tiem tiek ieviests Tavā organizācijā. Šo testu iesakām izmantot nevis kā pārbaudes sarakstu, bet gan kā iespēju saprast, kā uzlabot savu darbu jauniešu līdzdalības veicināšanai. Tieši tāpēc blakus ailei ar iegūto ābolu skaitu ir paredzēta vieta Tavām piezīmēm un pārdomām, idejām uzlabojumiem vai uzslavai sev!

DARBĪBAS JOMA	LĪMENIS: 0–5 āboli, kur 0 ābolus iegūsti, ja šis kritērijs nepastāv, 5 – pilnīgi ieviests	PIEZĪMES
Darba mērķi		
Darbs aptver jauniešu vajadzības.		
Jaunieši ir aktīvi iesaistīti darba mērķu izvirzīšanā.		
Jaunieši apzinās iespējamo ieguvumu no iesaistīšanās konkrētajā darbā.		
Jaunieši saprot projekta mērķi.		
Informācija ir pieejama dažādām jauniešu grupām.		
Tiek nodrošināta visa nepieciešamā infrastruktūra jauniešu līdzdalības atbalstam.		
Aktivitātes (darbs) notiek jauniešiem draudzīgā un ērtā vietā.		
Aktivitātes (darbs) norit jauniešiem ērtā un pieejamā laikā (piemēram, brīvdienās vai ārpusskolas laikā).		

Andris, 17:

Dažreiz taču mēs īsti nesaprotam, ka tā ir līdzdalība. Mēs vienkārši darām foršas lietas – filmējam kādu klipu vai rīkojam pasākumu, un rezultāts ir superīgs! Galvenais, lai tie, kas ar jauniešiem strādā, to nepadara par kaut ko „pārņopietnu”.

DARBĪBAS JOMA	LĪMENIS: 0–5 āboli, kur 0 ābolus iegūsti, ja šis kritērijs nepastāv, 5 – pilnīgi ieviests	PIEZĪMES
Jaunieši saprot, kā darbs tiek organizēts un kāpēc tiek izvēlētas noteiktas metodes un veiktas noteiktas darbības.		
Jaunieši apzinās, kādus dokumentus kādā gadījumā ir nepieciešams nokārtot.		
Darba mērķi ir diezgan elastīgi un var mainīties atbilstoši jauniešu vajadzībām.		
Dažādi darba/projektu posmi		
Jaunieši piedalās dažādās aktivitātēs.		
Jaunieši piedalās aktivitāšu (konkrēto darbu) sagatavošanas procesā.		
Jaunieši piedalās informācijas izplatīšanā par pasākumiem un aktivitātēm.		
Jaunieši piedalās darba ieviešanas procesā (piem., aktivitāšu vadīšanā).		
Jaunieši piedalās aktivitāšu/konkrēta darba izvērtēšanā.		
Jauniešiem ir iespēja plānot un piedalīties vairākās aktivitātēs, arī pēc konkrēto pasākumu vai projektu ieviešanas.		
Dažādu jauniešu grupu iesaistīšana/iekļaušana		
Dažādi jaunieši neatkarīgi no viņu individualitātes, sociālās piederības vai resursiem var piedalīties Tavā organizācijā/iestādē piedāvātās aktivitātēs.		
Aktivitātēs var piedalīties jaunieši, kas nepieder kādai formālai jauniešu apvienībai (piem., biedrībai).		
Aktivitātēs/projektos var piedalīties abu dzimumu pārstāvji.		
Lēmumu pieņemšanas pilnvaras		
Jaunieši zina, ko no viņiem sagaida.		
Jaunieši pārzina savus pienākumus un atbildības.		
Lomas un pienākumi tiek sadalīti jauniešu un pieaugušo savstarpējās sarunās.		
Jaunieši zina, kas ir visi iesaistītie cilvēki un kāda ir viņu loma.		

DARBĪBAS JOMA	LĪMENIS: 0–5 āboli, kur 0 ābolus iegūsti, ja šis kritērijs nepastāv, 5 – pilnīgi ieviests	PIEZĪMES
Jaunieši zina, kāds ir lēmumu pieņemšanas process organizācijā.		
Jauniešu piedalās dažāda līmeņa lēmumu pieņemšanā.		
Jauniešus regulāri informē par sasniegtajiem rezultātiem, veiksmēm, grūtībām un darbībām.		
Jauniešu uzskati un viedokļi ir vienlīdz vērtīgi ar pieaugušo uzskatiem un viedokļiem.		
Jauniešiem ir noteiktas lomas un pienākumi.		
Jaunieši ir patstāvīgi darbu veicēji.		
Jaunieši var ietekmēt pieņemamos lēmumus.		
Atbalsta pieejamība		
Iestāde vai organizācija, kuras ietvaros notiek darbs, atbalsta jauniešu iesaistīšanos un līdzdalību tās aktivitātēs un darbībā.		
Nepieciešamības gadījumā jauniešiem ir nodrošināta iespēja saņemt atbalstu no zinoša cilvēka (piem., mentora, atbalsta personas, līdera).		
Ir nodrošināts atbalsts jauniešiem ar ierobežotām iespējām (piem., jauniešiem no maznodrošinātām ģimenēm, mazākumtautību jauniešiem, jauniešiem no ģeogrāfiski izolētiem reģioniem, jauniešiem ar veselības traucējumiem vai invaliditāti utt.).		
Jaunieši saņem nepieciešamo atbalstu vadības prasmju un iemaņu attīstīšanā.		
Jaunieši saņem nepieciešamo atbalstu ar mērķi viņus iesaistīt lēmumu pieņemšanas procesā.		
Jauniešiem ir iespēja mācīties no kļūdām.		
Jaunieši zina, kādas iemaņas un prasmes viņiem ir jāattīsta, lai pilnvērtīgi līdzdarbotos sabiedriskajā dzīvē.		
Kopā savāktā raža (ābolos):		

Rezultāti šim testam var būt ļoti dažādi, kā arī to izmantošanas veidi var mainīties. Savākto ābolu skaits var būt lielāks vai mazāks, bet šeit nozīme ir nevis ābolu skaitam, bet TAM, KO Tu redzi pēc savāktā ābolu skaita un KĀ Tu šo skaitu interpretē, t.i., ko Tu no tā vari mācīties.

Kādas java darba stiprākas puses Tu esi identificējis, skatoties caur jauniešu līdzdalības prizmu?

.....

.....

.....

Kādas ir Tavas organizācijas stiprās puses, kas palīdz veicināt jauniešu līdzdalību?

.....

.....

.....

Kas varētu būt tās 3 jomas (kritēriji), kuras, Tuvprāt, būtu ļoti svarīgi attīstīt, lai Tavs darbs ar jauniešiem vēl efektīvāk veicinātu viņu līdzdalību?

.....

.....

.....

Pēc cik ilga laika Tu gribētu redzēt izmaiņas?

.....

.....

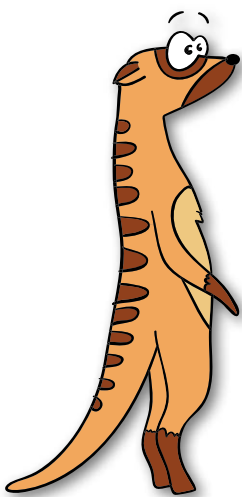
.....

Kādi rezultāti liecinās par to, ka izmaiņas ir notikušas?

.....

.....

.....

Kādi būtu Tavi pirmie trīs soļi tagad, lai sāktu ieviest izmaiņas un veicinātu tās?

1.
2.
3.

Kas/kurš un kā varētu Tevi atbalstīt jaunajā procesā?

.....

.....

.....

VISSVARĪGĀKAIS!!! Vienmēr atceries, ka tas, ko Tu dari, ir svarīgs jauniešiem, tāpēc iesaisti viņus, esi gatavs kļūdīties un mācīties no kļūdām. Kļūdas ir mācīšanas procesa daļa!!!

Daži dati no dzīves:

Kopumā jaunieši novērtējuši, ka viņiem ir pietiekoši daudz informācijas tikai par savas skolas/augstskolas aktivitātēm (68%) un jauniešu pulciņiem, klubiņiem un interešu grupām (38%).

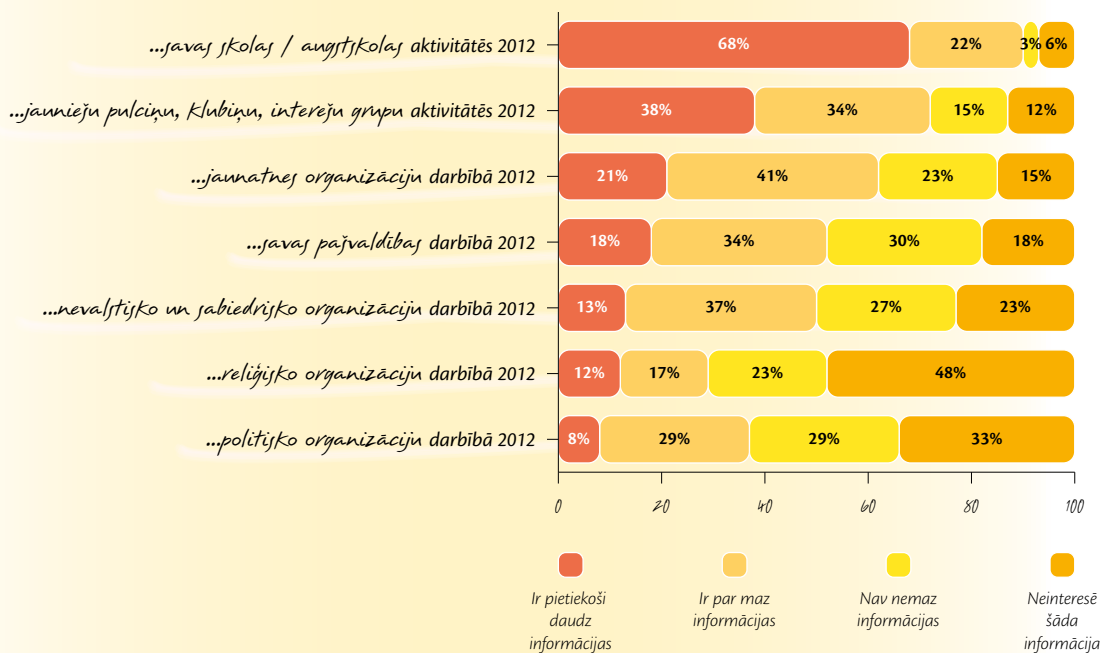
Pārējos novērtējumos lielāks ir bijis to jauniešu īpatsvars, kuri vērtējuši, ka viņiem ir par maz informācijas – jaunatnes organizāciju darbībā (41%), savas pašvaldības darbībā (34%), nevalstisko un sabiedrisko organizāciju darbībā (37%). Savukārt informācijas pieejamības novērtējumā par iespējām iesaistīties gan reliģisko, gan politisko organizāciju darbībā jaunieši salīdzinoši biežāk norādījuši, ka viņiem neinteresē šāda informācija (attiecīgi 48% un 33%).

Diāna, 18:

Lai jaunieši kaut ko darītu, viņš jāpiesaista! Ja mūs piesaistīs, mēs darīsim. Labi, es nevaru runāt par visiem, bet man patīk nodarboties ar kaut ko tādu, kas interesē.

Novērtē, cik lielā mērā Tev ir pieejama informācija par iespējām iesaistīties...

Bāze: visi respondenti, n=1083; jaunieši, kuri pašlaik mācās, n=808

Autiņš, kas Tev piestāv

BRAUCIENAM AUTO IZVĒLIES PATS! IZVĒRTĒ, KĀDI BŪS APSTĀKĻI, CIK PASAŽIERU UN KURP DOSITIES? TUKSNEŠĪ TAČU BRAUKT AR LAIVU BŪS NEIESPĒJAMI. KAS IR TIE VEIDI, KĀ JAUNIEŠI VAR IESAISTĪTIES, LĪDZDARBOTIES, PAUST SAVU VIEDOKLI, PIEDALĪTIES LĒMUMU PIENĒMŠANĀ, TĀDĒJĀDI VEIDOJOT SAVU UN SABIEDRĪBAS DZĪVI LABĀKU?

Kādus jauniešu līdzdalības veidus Tu jau vari nojaukt?

.....

.....

KURĀ NO LĪDZDALĪBAS SITUĀCIJĀM TEVBŅA:

milzīgs prieks

.....

izbrīnā ieplestas acis

.....

pamatīgs satraukums

.....

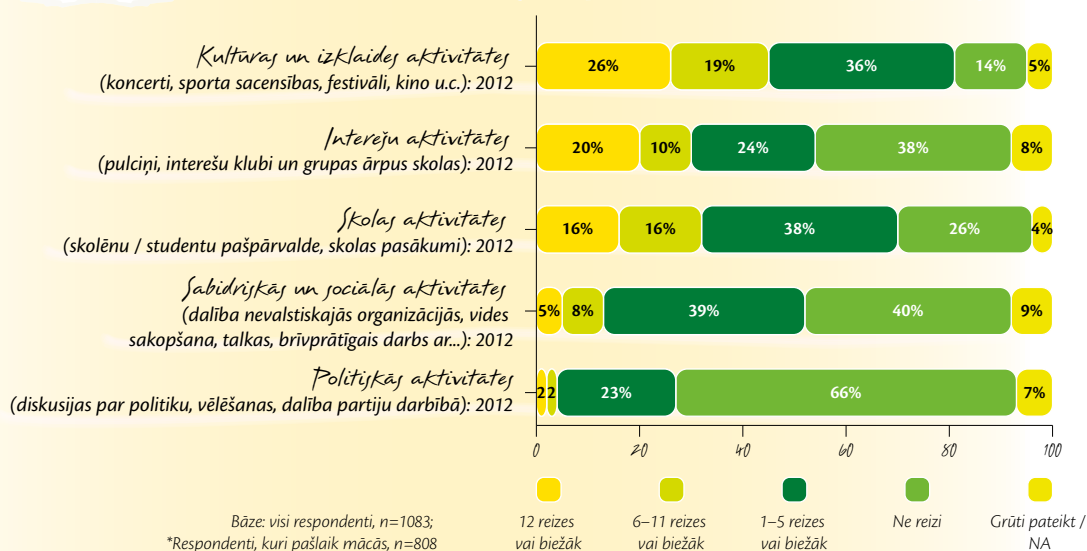
Jāsaka uzreiz, ka nav viens vienīgais veids, kā jaunieši var līdzdarboties. Atkarībā no mērķa, vietas, jauniešu un pieaugušo vajadzībām var izdalīt dažādus līdzdalības veidus. Sāksim ar „lielo bildi”. Kopumā jauniešu līdzdalības veidus var iedalīt 2 grupās – formālie un neformālie.

Formālie ir tie veidi, kuri ir nostiprināti tiesību aktos un par kuru organizēšanu atbildīgas ir valsts vai pašvaldību institūcijas.

Savukārt, neformālie līdzdalības veidi tiek organizēti pēc jauniešu iniciatīvas un bieži vien tas ir arī kā dialogs ar atbildīgajiem par lēmumu pieņemšanu un sabiedrību kopumā.

Turpmāk – konkrētāk par katru no veidiem. Lai vari izdomāt, kurā no tiem vislabāk vari veicināt jauniešu līdzdalību!

Cik bieži Tu pēdējā gada laikā esi iesaistījies / -usies šādās aktivitātēs?

Formālie:

Dalība vēlēšanās un referendumos

Lai piedalītos vēlēšanās un referendumos, jābūt pilngadīgam. Atdodot balsi par kādu no partijām, viedokļiem, jaunieši apstiprina savu piederību valsts procesos un, lai arī tikai ar vienu balsi, tomēr ietekmē rezultātu.

Dalība politiķu sēdēs

Katrā pašvaldībā un arī Saeimā iedzīvotājiem ir iespēja piedalīties, lai vērotu lēmējvaras darba procesu un arī to ietekmētu. Arī jaunieši var sēdes apmeklēt, uzdot savus jautājumus deputātiem un sniegt priekšlikumus un ierosinājumus.

Jaunatnes konsultatīvā padome

Tā ir padomdevēja institūcija, kuras mērķis ir veicināt saskaņotas jaunatnes politikas izstrādi un īstenošanu, kā arī sekmēt jauniešu līdzdalību lēmumu pieņemšanā un sabiedriskajā dzīvē.

Strukturētais dialogs

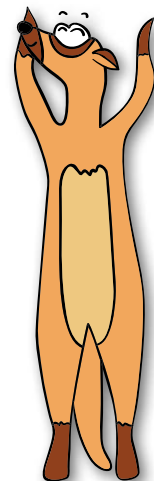
Strukturētais dialogs ir iespēja jauniešiem un politikas veidotājiem kopā pārrunāt un iekļauties Eiropas Savienības jaunatnes politikas jomā valsts un Eiropas līmenī, kā arī instruments, lai nodrošinātu jaunatnes politikas atbilstību jauniešu vajadzībām un cerībām.

Jauniešu forums

Jauniešu forumu mērķi var būt dažādi, bet galvenā ideja ir saaicināt kopā aktīvos jauniešus un kopīgi pārrunāt, diskutēt, attīstīt jauniešiem nozīmīgus jautājumus, kā piemēram, sadarbību ar pašvaldību, labās prakses piemērus, jaunatnes pilsonisko apziņu, nākotnes mērķus jauniešu līdzdalības veicināšanā. Bieži vien tā ir arī iespēja jauniešiem satikties ar pieaugušajiem no pašvaldības un apmainīties viedokļiem, idejām, redzējumiem.

STIPRĀS PUSES. Jauniešiem ir nodrošināts atbalsta mehānisms sava viedokļa formulēšanai, izteikšanai un pārstāvēšanai. Ir iespēja iegūt pieredzi diskusijās, argumentācijā un viedokļu apmaiņā. Ir iespēja iegūt jaunas zināšanas no saviem vienaudžiem un ekspertiem. Ir iespēja līdzdarboties konkrētu rezultātu sasniegšanā (rezolūcijas, pozīcijas, priekšlikumu vai jaunatnes politikas dokumentu ietekmēšanā un sagatavošanā).

VĀJĀS PUSES. Neizprotot foruma ideju un mērķi, jaunieši to var uzskatīt par nerezultatīvu un bezjēdzīgu; personisko prezentācijas un komunikāciju prasmju trūkums, jaunā grupa ierobežo sava viedokļa formulēšanu un izteikšanu. Rodas nepatika pret politiskajiem procesiem kā tādiem (jo ir daudz diskusiju, prezentāciju, sarunu, bet nav tūlītēju taustāmu rezultātu).

Piemērs no dzīves – Jauniešu reģionālais forums Daugavpilī.

2012. gada novembrī Daugavpilī divas dienas norisinājās jauniešu reģionālais forums „PAR jauniešiem reģionos: Latgales misija”. Tajā piedalījās jaunieši, pašvaldību, jauniešu centru, valsts un nevalstiskā sektora pārstāvji. Foruma laikā interaktīvā un izglītojošā veidā tika aplūkotas šādas tēmas: kā jauniešiem tikt uz klausītam pašvaldībā, kā pašvaldībai sadarboties ar brīvprātīgajiem jauniešiem, kādas ir iespējas reģionos. Dalībniekiem bija iespēja dalīties pieredzē, mācīties vienam no otra un galvenais – domāt par nākotnes attīstību.

Jauniešu Saeima

Tā ir iespēja jauniešiem caur pašu pieredzi izprast likumdevēja darba specifiku un no Saeimas tribīnes uzrunāt citus vienaudžus par sabiedrībā aktuālām tēmām. Jauniešu Saeimas darbs ir pietuvināts reālajam parlamenta darbam un likumu izstrādes procesam gan komisijās, gan Saeimas sēžu zālē. 2012. gada Jauniešu Saeimā 100 jaunieši tika ievēlēti publiskā balsojumā, kandidātiem sacenšoties par vēlētāju atbalstu savām idejām, kā veicināt Latvijas izaugsmi.

STIPRĀS PUSES. Jauniešu Saeima integrē cilvēkus ar īpašām vajadzībām; realizē sadarbību grupās; darba kārtība ir pietuvināta reālās Saeimas darbam.

VĀJĀS PUSES. Izstrādāto deklarāciju nākotne Jauniešu Saeimas deputātiem nav zināma; balsošana iespējama, tikai izmantojot sociālo tīklu draugiem.lv, bet būtu nepieciešams nodrošināt balsošanu arī citos sociālajos tīklos.

Skolēnu pašpārvalde

Ļoti teorētiski skolēnu pašpārvaldes mērķis ir panākt skolēnu un izglītības iestāžu administrācijas interešu saskaņošanu un skolēnu aktīvu iesaistīšanos audzināšanas darbā, mācību procesā un sabiedriskā darba organizēšanā, atbilstošo iemaņu un prasmju apgūšanā.

Vienkāršoti un realitātē – skolēnu pašpārvalžu darbībā ir vairāki būtiski stratēģiskie virzieni: sadarbības veicināšana, skolas vides un mikroklimata uzlabošana, demokrātijas pamatprincipu iedzīvināšana, skolas un skolēnu problēmu apzināšana un risināšana, informācijas aprites nodrošināšana skolā. Nedaudz par katru no tiem:

✿ **Sadarbības veicināšana** ir būtiska dažādu sociālo prasmju attīstīšanā. Ikdienas darbā skolēnu pašpārvaldes dalībniekiem ir jāveido sadarbība...

- ... skolā – ar administrāciju, konsultantu, klašu kolektīviem, vecāku padomi, skolas padomi, pedagogisko padomi, skolas tehniskajiem darbiniekiem u.c.;
- ... pilsētā, pagastā un rajonā – ar pašvaldību, skolu valdi, vidusskolām un pamatskolām, sabiedriskajām organizācijām, skolēnu interešu centriem un klubiem, masu medijiem, privāto sektoru (sponsoriem, uzņēmējiem, u.t.t.);
- ... valstī – ar vidusskolām un pamatskolām, Valsts izglītības satura centru (VISC), Latvijas Skolēnu padomi, masu medijiem;
- ... ar partneriem ārvalstīs.

Aleksandrs, 23 gadi:

Forši, ka tik daudzi jaunieši sabrauc no dažādām vietām un reāli kopā kaut ko rada. Visvairāk es ieguvu jaunas idejas, kā realizēt savas ieceres ar pašvaldības palīdzību.

Sanita, 18 gadi:

Nebiju domājusi, ka tie pašvaldības cilvēki ir arī atraktīvi un grib uz klausīt jauniešus. Man ļoti patika.

✧ **Skolas vides un iekšējā klimata uzlabošana** ietver projektu īstenošanu, klašu, gaitēju, ģērbtuvju, ēdnīcas un citu telpu labiekārtošanai, iesaistīšanos skolas attīstības un modernizācijas plānošanā. Skolēniem tiek dota iespēja izteikt priekšlikumus par skolas iekšējo kārtības noteikumu uzlabošanu, skolas dežūru ieviešanu, atcelšanu vai attiecīgo jautājumu pilnveidošanu.

✧ **Demokrātijas pamatprincipu iedzīvināšana** ir būtiska, jo iepazīstina skolēnus ar demokrātiju kā pārvaldes (arī valsts pārvaldes) formu un dod iespēju praktizēt demokrātiskas politiskās līdzdalības prasmes. Svarīga ir arī izpratnes veicināšana par notiekošajiem procesiem plašākā sabiedrībā ārpus skolas sienām. Par šī darbības virziena būtiskumu liecina dažas no demokrātiskas līdzdalības formām skolas dzīvē – vēlēšanas, interešu pārstāvniecība skolēnu pašpārvaldes un skolas institūcijās, kas ir identiskas tām, ar ko skolēni saskarsies vēlāk dzīvē, kopīgu lēmumu pieņemšana ar izglītības iestādes administrāciju, izglītības padomi, vecāku padomi un citām institūcijām skolā, līdzdalība arī izglītības iestādes budžeta sastādīšanā un izlietošanā.

✧ **Skolu un skolēnu problēmu apzināšana un risināšana** ir viens no būtiskākajiem skolēnu pašpārvaldes darbības virzieniem, jo skolēnu pašpārvalde pēc idejas ir skolēnu pārstāvniecība, lai risinātu un palīdzētu skolēniem tikt galā ar viņu problēmām. Ir būtiski, lai skolēnu pašpārvalde konflikta gadījumā būtu saikne starp abām konfliktējošām pusēm (starp skolēnu un skolēnu, starp skolēnu un skolotāju, starp skolēnu un skolas tehnisko darbinieku), piedāvājot iespējamo risinājumu. Kā viena no iespējamām problēmām, kas būtu jārisina skolēnu pašpārvaldei, ir pāri darīšana un pazemošana skolēnu starpā.

✧ **Informācijas aprites nodrošināšana izglītības iestādē** ir svarīga, jo tā ļauj pašpārvaldei paziņot par organizētajiem pasākumiem, pašpārvaldē notiekošo un jaunumiem skolā, kā arī iegūt informāciju no skolēniem un skolotājiem. Ir svarīga gan informācijas iegūšana, gan tās izplatīšana. Dažas no informācijas aprites formām ir skolas avīze, radio, paziņojumi, afišas, plakāti, kopsapulces, līnijas, skolēnu pašpārvaldes dalībnieku informācijas nodošana klašu kolektīviem un skolotājiem. Īpaši jāuzsver divvirzienu komunikācijas nodrošināšana starp skolēniem un skolotājiem, skolas vadību, kas bez skolēnu pašpārvaldes, kurā iesaistīti kā skolēni, tā skolotāji, parasti nepastāv vai ir apgrūtināta.

✧ **Materiālo resursu iegūšana.** Šis ir ļoti būtisks pašpārvaldes darbības virziens, jo, lai rīkotu dažādus pasākumus, nepieciešams finansējums.

✧ **Pasākumu, konkursu (sporta, izklaides, izglītojošu u.c.) organizēšana.** Šis ir viens no izplatītākajiem darbības virzieniem Latvijas skolēnu pašpārvaldēs, taču tas nav pats svarīgākais. Ar šo aktivitāšu palīdzību pašpārvalde sekmē skolēnu izklaidi, kura nepieciešama, lai radītu nespīdētu un labvēlīgu skolas iekšējo vidi.

✧ **Piedalīšanās vietējā un starptautiskā līmeņa projektos.** Skolēnu pašpārvalde var iniciēt skolas iesaistīšanos projektos. Skolēni ar konsultanta/skolotāja palīdzību var radīt idejas projektam, uzrakstīt to, realizēt un izvērtēt. Šobrīd ļoti populāri ir Mūžizglītības programmas apakšprogrammas “Comenius” skolu sadarbības projekti, kuros piedaloties skolēniem ir plaša iespēja paust savu viedokli, attieksmi pret jauniešiem un sabiedrībai būtiskiem jautājumiem.

Rolands, 18:

Jauniešiem, kas pašpārvaldē līdzdarbojas, ir labi – viņus skolā mīl! Viņi reāli izvelk visus skolas organizētos pasākumus!

Rolands Pragulbicks, 2. Jauniešu Saeimas deputāts:

Jauniešu Saeima ir laba vieta, kur atrast domubiedrus, kā arī iegūt jaunus kontaktus. Man personīgi Jauniešu Saeima stiprināja apņemšanos realizēt projektus un šeit sastaptās spēcīgās personības deva stingru pārliecību, ka Jauniešu Saeimā kandidēšu atkārtoti. Iesaku ikvienam jauniešim!

Sintija Jurgelāne, Ogres novada jauniešu domes vadītāja:

Lieliskākais Ogres novada Jauniešu domes rīkotais pasākums ir „Jauniešu diena”, kas norisinās katru gadu 12. augustā, starptautiskajā jauniešu dienā. Šī pasākuma formāts ir dažādi un katru gadu cenšamies ieviest kaut ko citādāku kā iepriekš, lai jauniešiem būtu interesanti piedalīties.

Šo pasākumu mums palīdz organizēt gan Ogres pašvaldība, gan arī jauniešu nevalstiskās organizācijas Ogrē.

Mūsuprāt, šis pasākums ir izdevies tieši tādēļ, ka jaunieši var izvēlēties, ko un kā darīt, nedomājot par rāmjiem vai ierobežojumiem.

Jāsaka gan, ka pēdējā laikā var novērot dažāda veida skolēnu aktivitāti un darbību pašpārvaldēs. Ir skolas, kurās skolēnu pašpārvalde darbojas ļoti aktīvi un atbilstoši tam, kā tas ir paredzēts, jeb atbilstoši iepriekš minētajam, savukārt citās skolās tā vairāk līdzinās „jauniešu klubiņam”, kur skolēni lielākoties darbojas, lai jautri un lietderīgi pavadītu brīvo laiku, kā arī laiku pa laikam noorganizētu kādu pasākumu pārējiem skolēniem. Viens no iemesliem tam ir iekšējā kultūra vai skolas vadības atbalsts, resursu nodrošinājums.

STIPRĀS PUSES. Skolēniem ir nodrošināta telpa, laiks, atbalsts, tiesības un dažādas iespējas, ko tieši darīt un par ko būt atbildīgiem; darbošanās savas nākotnes labā; iespēja apgūt jaunas prasmes, iegūt draugus, lietderīgi pavadīt brīvo laiku.

VĀJĀS PUSES. Formālā vide, iespējamie „rāmji un ierobežojumi” no administrācijas puses – stundu kavēšana, pārāk radošu vai inovatīvu ideju realizēšana, pasivitāte no citu skolēnu puses, neprasmē piesaistīt jaunus biedrus, neiesaistīšanās vides uzlabošanā, vieglākā ceļa izvēlēšanās (rīko pasākumus), neregulārs darbs, nedomāšana par pēctecību.

Jauniešu dome

Jauniešu dome parasti apvieno aktīvos jauniešus no dažādām pilsētas skolām, visbiežāk pašpārvaldēm. Katrā pilsētā jauniešu dome izvirza savu mērķi un uzdevumus, tomēr lielais nodoms ir galvenokārt pārstāvēt pilsētas un novada jauniešu intereses, kā arī veicināt jauniešu aktīvu dzīvi pilsētā un novadā. Visbiežāk jauniešu domes realizētās aktivitātes ir dažāda veida pasākumi – izklaides pasākumi, semināri, konferences, darbnīcas, labdarības pasākumi, sporta aktivitātes, konkursi, talkas, brīvprātīgā darba dienas un citi.

STIPRĀS PUSES. Sadarbība ar pašvaldību; jebkuram jauniešiem ir iespēja piedalīties un iesaistīties; jauniešu dome palīdz līdzdarboties lēmumu pieņemšanā, aktivitāšu rīkošanā un organizēšanā.

VĀJĀS PUSES. Ne vienmēr jauniešu dome spēj līdzdarboties pašvaldības aktivitātēs (jaunieši dažkārt netiek ņemti vērā ļoti nopietni).

Brīvprātīgais darbs

Arī brīvprātīgais darbs ir viena no ļoti spēcīgām un vērtīgām līdzdalības formām, kas jauniešiem sniedz iespēju „augt”, dot labumu sabiedrībai. Jauniešiem ir iespēja iesaistīties dažādu veidu brīvprātīgajos darbos. Viens no veidiem ir Eiropas Brīvprātīgais darbs, kura ietvaros jaunieši var doties strādāt uz kādu organizāciju Eiropā vai pat ārpus tās. Būdam brīvprātīgs, jauniešs ne tikai daudz iemācās par sevi, attīsta jaunas prasmes un ceļ pašapziņu, bet arī dod ļoti daudz uzņēmējorganizācijai, vietējai sabiedrībai. Kļūst par vienu no Eiropas brīvprātīgajiem var jebkurš jauniešs – ir vajadzīga motivācija un griba, atbalsts no organizācijas.

Otrs veids, kas ir daudz vienkāršāks un pieejamāks, ir kļūt par brīvprātīgo kādā no vietējām organizācijām. Katrai organizācijai ir savs aktivitāšu plāns, kur jebkurš jauniešs var līdzdarboties, sākot no maziem un praktiskiem darbiem – sagatavot telpu, materiālus, noformēt plakātu, informēt cilvēkus, līdz pat lielākiem un atbildīgākiem pienākumiem – brīvprātīgo jauniešu grupas vadīšana, pasākuma organizēšana un vadīšana, sadarbības tikšanās ar pašvaldības pārstāvjiem un citi.

Brīvprātīgais darbs ir nozīmīgs posms jaunieša izglītošanās procesā, jo tas ir veids, kā jauniešs var iegūt praktiskās iemaņas gan individuāli, gan kopā ar citiem līdzīgi domājošajiem darbojoties, strādājot, veidojot un attīstot vidi sev apkārt. Tas attīsta jaunieša spējas iekļauties gan sabiedrībā, gan darba tirgū.

STIPRĀS PUSES. Var iegūt praktisku un vērtīgu pieredzi dzīvei un nākotnes darbam; var darīt to, kas pašam ļoti patīk; bieži vien ir iespēja ieteikt un mainīt; iepazīšanās ar daudziem jauniem cilvēkiem; lietderīgi pavadīts brīvais laiks; vērtīga dzīves pieredze ārpus Latvijas (starptautiskajā līmenī).

VĀJĀS PUSES. Ne visas organizācijas ir kompetentas brīvprātīgo nodarbināšanā un attīstīšanā; naudas faktors – jaunieši tik un tā mēdz iedomāties, cik labi būtu arī nopelnīt, tādēļ ir svarīgi, lai tas nemazina motivāciju; darba devējs bieži vien nenovērtē brīvprātīgo darbu.

Absolūtais vairākums (94%) jauniešu ir informēti par to, KAS IR BRĪVPRĀTĪGAIS DARBS (48% – jā, esmu labi informēts; 46% – jā, esmu kaut ko dzirdējis). Savukārt 6% jauniešu nav par to informēti.

Džonatans Alpfis (Jonathan Alpf), sociālo zinātņu pasniedzējs, Lielbritānija:

Jauniešiem ir lielāks azarts saņemt publisku atzinību, jo viņiem ir svarīgi izcelties savu vienaudžu vidū. Motivējiet, uzslavējiet tos, kas piedalās!

Inga Zvaigzne – Sņikere, jaunatnes darbiniece:

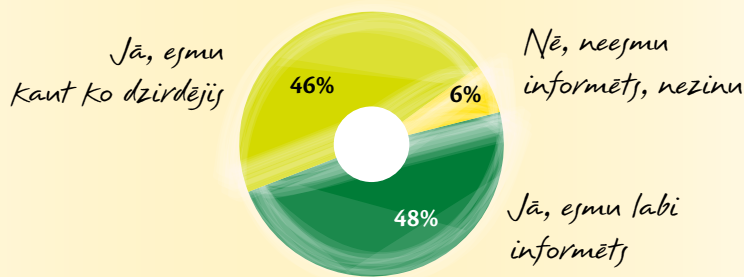
Labākais līdzdalības piemērs ir mani brīvprātīgie jaunieši – ja nebūtu viņu, nebūtu darba ar jaunatni Līvānos. Viņi ir mana komanda un mans balsts!

Toms, 19:

Domāju, ka tieši mazajām pašvaldībām ir svarīga jauniešu līdzdalība. Tas ir nopietns ieguldījums, lai jaunieši atgrieztos savā dzimtajā pilsētā vai ciematā pēc augstskolu absolvēšanas. Līdz ar to arī sabiedrība ir ieguvēja, pilsēta (ciems) nenoveco. Manuprāt, bieži vien šī iespēja netiek izmantota.

V nodaļa

Vai Tu zini, kas ir brīvprātīgais darbs?

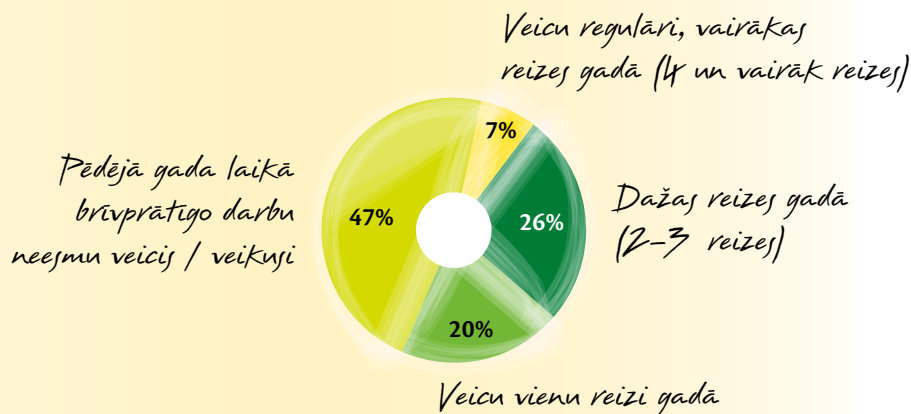

Bāze: visi respondenti, n=1083

Vairāk kā puse (53%) jauniešu norādījuši, ka pēdējā gada laikā kaut vienu reizi ir veikuši brīvprātīgo darbu – 7% jauniešu norādījuši, ka brīvprātīgo darbu pēdējā gada laikā veikuši regulāri, (4 un vairāk reizes gadā), 26% jauniešu norādījuši, ka brīvprātīgo darbu šajā laika periodā veikuši dažas reizes gadā (2–3 reizes). Savukārt piektā daļa (20%) jauniešu brīvprātīgo darbu pēdējā gada laikā veikuši vienu reizi.

Kopumā 47% jauniešu norādījuši, ka pēdējā gada laikā brīvprātīgo darbu nav veikuši.

Cik bieži Tu esi veicis / veikusi brīvprātīgo darbu pēdējā gada laikā?

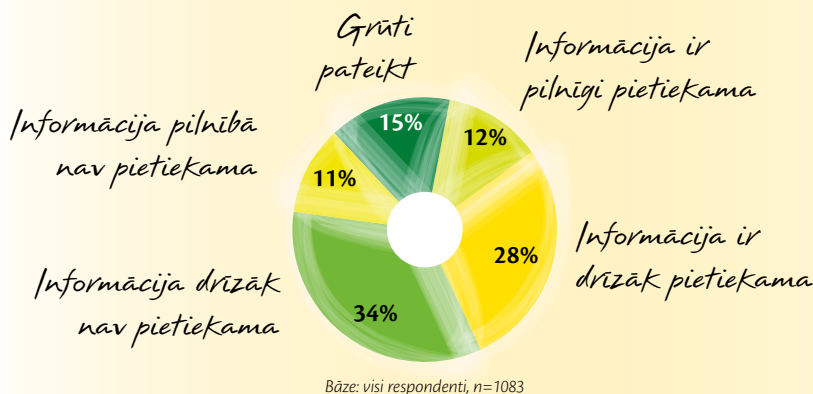

Bāze: visi respondenti, n=1083

Kopumā 40% jauniešu novērtē, ka informācija par iespējām veikt brīvprātīgo darbu ir pietiekama (12% – informācija ir pilnīgi pietiekama; 28% – informācija ir drīzāk pietiekama).

Pretējās domās ir 45% jauniešu, kuri norāda, ka informācija par iespējām veikt brīvprātīgo darbu nav pietiekama (11% – informācija pilnībā nav pietiekama un 34% – informācija drīzāk nav pietiekama).

Kā Tu kopumā vērtē informācijas pietiekamību par iespējām veikt brīvprātīgo darbu?

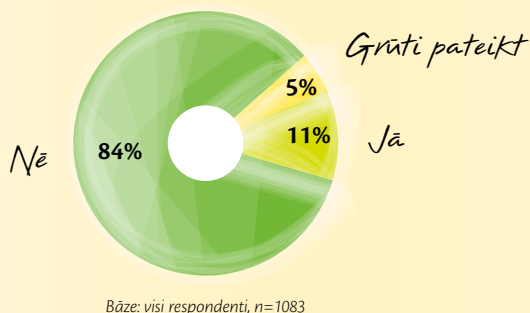

Dalība nevalstiskajās organizācijās

Katrai sabiedriskajai organizācijai ir sava misija un mērķis. Iesaistoties sabiedriskajās organizācijās, jauniešiem ir iespēja pievienoties komandai un būt vienam no tās, darīt labas lietas kopā kādas idejas vārdā (vide, veselība, demokrātija u.c.). Būt organizācijas biedram – tas ne tikai skan spēcīgi un dod jauniešiem pārliecību, bet arī sniedz atbalstu un veicina iniciatīvas veidošanos. Bieži vien, iesaistoties un līdzdarbojoties sabiedriskās organizācijas aktivitātēs, jauniešiem tiek piedāvātas arī citas iespējas jeb „bonusi” – dalība dažādos starptautiskos projektos, apmācībās, utt. Tā ir lieliska iespēja jauniešiem pilnveidoties, augt kā personībai, īstenot savas idejas.

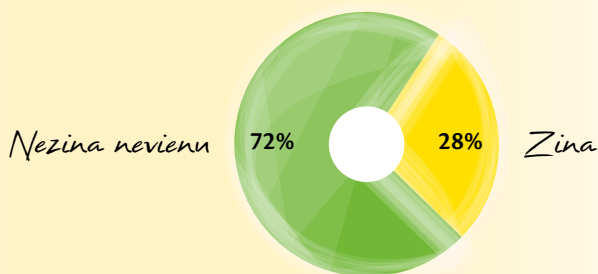
Kopumā jauniešu aktivitāte līdzdalībā dažādās jaunatnes organizācijās ir salīdzinoši zema, tikai 11% jauniešu norādījuši, ka pašlaik līdzdarbojas kādā jaunatnes organizācijā.

Vai Tu pašlaik līdzdarbojies kādā jaunatnes organizācijā?

Tāpat kopējā līdzdalībā nozīmīgs aspekts ir jauniešu informētība par dažādām jaunatnes organizācijām. Trīs ceturtdaļas (72%) jauniešu norāda, ka nezina nevienu jaunatnes organizāciju.

Vai Tu zini kādas jaunatnes organizācijas?

Bāze: visi respondenti, n=1083

Neformālie:

- * **Tikšanās** – neformālas tikšanās ar politiķiem (piemēram, „kafija ar politiķiem”), projektu, aptauju prezentācijas, sabiedriskās apspriešanas.
- * **Foto un video** – izstādes, pastkartes, filmas, klipi, reklāmas.
- * **Teātris** – improvizācijas, foruma teātris, ielu teātris un citas radošās metodes.
- * **Mediji** – sociālie tīkli, publikācijas, komentāri.
- * **Publiskās akcijas** – ielu akcijas, aptaujas, gājieni un demonstrācijas.
- * **Piedzīvojums** – pārgājiens ar uzdevumiem mazās pilsētās, piedzīvojumu misija.

Kas ir jauniešu līdzdalības forma?

.....

.....

Kas nav jauniešu līdzdalības forma?

.....

.....

Noteikti viennozīmīgas atbildes nav, bet vēlreiz ieskatoties „Līdzdalības kāpņu” vai „Līdzdalības puķes” modelī, atbilde ir acīmredzama – līdzdalības formas ir tās aktivitātes vai darbības veidi, kas ļauj jauniešiem lielākā vai mazākā mērā/līmenī uzņemties atbildību par notiekošo un darbības rezultātu.

Būtu lieliski, ja Tu šos jautājumus varētu pārrunāt arī ar saviem jauniešiem, jo šādi jūs varētu kopā labāk noteikt, kas ir tas, ko viņi grib un ir gatavi darīt, kā arī palīdzēt izvēlēties to līdzdalības veidu, kas katram ir tuvāks un dod vairāk iespēju attīstīties.

VI nodaļa

Košo vāgu parāde

**TU NEESI VIENĪGAIS, KAS IR CEĻĀ UZ AKTĪVU LĪDZDALĪBU.
IR VĒRTS PASKATĪTIES APKĀRT UN PAMANĪT ARĪ CITUS
SATIKSMES DALĪBNIEKUS. JAUNIEŠU LĪDZDALĪBAS
PASĀKUMI, PROJEKTI IR ĻOTI DAŽĀDI, UNIKĀLI UN TIEŠI
TĀPĒC PIEDĀVĀJAM IEPAZĪT DAŽUS NO TIEM**

„Noslēpums ir labā darbā”

Rīgas 18. vakara (maiņu) vidusskolas jauniešu iniciatīvu projekts, kura mērķis bija pilsētas un lauku jauniešiem doties uz dažādām Latvijas vietām un palīdzēt cilvēkiem lauku darbos, tādā veidā apgūstot jaunas prasmes, iemācoties darboties kopā ar citiem jauniešiem, iemācoties arī ko jaunu par lauku cilvēku tradīcijām.

Lauma (Rīga)

„Jauniešu vilciens”

Projekta laikā tika organizētas tikšanās ar jauniešiem mūsu novada mazajos pagastos. Tikšanos mērķis bija sākt jauniešiem apzināties sevi kā resursu un iespēju savā pagastā, pilsētā, novadā. Vienas dienas laikā mēs runājām par jauniešiem aktuālām lietām, dalījāmies idejās, to visu apkopojām, lai publicētu un pavēstītu sabiedrībai, iesniegtu ieteikumus pašvaldībai. Arī lauku jauniešiem taču ir iespēja ietekmēt to, kas notiek valstī!

Inga (Kalniena)

„Esmu mentors”

Esmu Eiropas Brīvprātīgā darba mentors meitenei no Spānijas. Mans uzdevums ir atbalstīt viņu, palīdzēt organizēt projektā paredzētās aktivitātes – teātra un spēļu valodas nodarbības bērniem un jauniešiem.

Tas it kā ir vienkārši, taču nozīmīgi. Es arī pati daudz mācos no piedalīšanās.

Una (Rēzeknes novads)

„Nometnes dabā”

Kopā ar labiem draugiem nolēmām noorganizēt nometni saviem draugiem, skolasbiedriem, kolēģiem, lai tiem parādītu, ar ko mēs paši aizraujamies. Rezultātā ik gadu tika noorganizētas vairākas nometnes, kuru laikā jaunieši pavadīja 7 dienas vienā no Latvijas skaistākajiem mežiem, kurā mēs kopīgi apguvām dažādas āra dzīves prasmes. Pēc nometnes vēl gadu, līdz nākamajai nometnei, jaunieši ar sajūsmu runāja par piedzīvoto.

Viesturs (Rīga)

„trACTOR”

Gulbenes novada jaunieši kopā ar brīvprātīgajiem no dažādām Eiropas valstīm savā novadā veica brīvprātīgā darba pasākumus vietējās sabiedrības labā. Viena no aktivitātēm bija mācīt datorprasmes vecajiem, vientuļajiem novada iedzīvotājiem. Tā bija neparasta pieredze jauniešiem – mācīties pacietību un ieklausīties. Pēc projekta vecie cilvēki beidzot varēja veikt maksājumus internetā un lasīt jaunumus vietējā laikraksta portālā.

Lelde (Gulbene)

„Līdzdalība caur neformālo izglītību”

Jaunieši no Latvijas, Igaunijas, Uzbekistānas un Kazahstānas īstenoja vairākas jauniešu iniciatīvas. Projekts apvienoja jauniešus ar dažādām valodām no dažādām vidēm. Vienā iniciatīvas grupā bija 3 jaunieši gan ar invaliditāti, gan bez tās. Kopā viņi pētīja, kurās sabiedriskās vietās, iestādēs Rīgā cilvēks ratiņkrēslā var iekļūt. Jaunieši secināja, ka tikai aizspriedumi kavē līdzdarboties.

Vera (Rīga)

„Lielā talka”

Katru gadu Latvijā tiek organizēta Lielā talka, kuras laikā visi dodas sakopt mežus, grāvjus un dažādas pamestas vietas. Man ir arī sava personīgā māja, kur daudz darba, taču es piedalos. Iespējams, es nepiedalītos, ja mani neuzrunātu mūsu centra vadītāja Jana. Pēc talkas vienmēr ir lielās zupas vārīšana visiem kopā un sarunas. Tas mūs vieno un veido piederību savai vietai un savam jauniešu centram.

Nauris (Ranka)

VI nodaļa

„Vai Tu gribi atkritumos?”

Savā projektā mēs apvienojām divas tēmas – komunikācija un vide. Piecu mēnešu laikā veidojām dažādus video un vizuālos materiālus, lai liktu citiem aizdomāties, cik svarīga ir vide, tās saglabāšana. Mēs vēlējamies ar savām aktivitātēm mainīt sabiedrības domāšanu. Šķietami sarežģītas tēmas mums ir iespēja pasniegt ļoti atraktīvi un tieši tādā veidā – ar izaicinošiem plakātiem un video klipiem – pievērst mūsu pilsētas iedzīvotāju uzmanību.

Kristaps (Gulbene)

„Kafija ar politiķiem”

Īpaši organizētā un sagatavotā pēcpusdienā pie kafijas un tējas tasēm satiekas jaunieši un lēmumu pieņēmēji, lai pārrunātu kādu noteiktu tematu, uzklautu viens otra viedokli un kopā radītu jaunas idejas vai meklētu risinājumus jau esošām problēmām. Sarunas tiek moderētas (ir viens vadītājs) un strukturētas (tiek izmantotas dažādas diskusiju metodes). Rezultātā jaunieši iepazīst pašvaldības un lēmumu pieņēmēju darbu, gūst iespēju pastāstīt par sev svarīgo un nepastarpināti uzdot jautājumus. Savukārt politiķi gūst priekšstatu par jauniešu dzīves realitāti un vajadzībām.

Liene (Gulbene)

„Radi un dali”

Rīgas jaunieši savu pilsētu dara labāku. Jaunieši piedalījās apmācībās par sociālajiem tīkliem un resursiem. Uzzinājuši par interneta rīku niansēm un kā tās izmantot savā labā, dalībnieki realizēja sociālās kampaņas. Vienā no akcijām jaunieši uz ielas dalīja cilvēkiem burkānus maiņā pret cigaretēm.

Māris (Rīga)

Uzmanību! Bīstami pagriezieni

ARĪ TAD, JA ESI SAGATAVOJIES MIERĪGAM BRAUCIENAM,
AUTO IR TEHNISKI VISLABĀKAJĀ KĀRTĪBĀ, CEĻĀ UZ AKTĪVU
LĪDZDALĪBU VAR PĀRSTEIGT ŠĶĒRŠĻI.

*Kādus izaicinājumus / grūtības Tu saskati savā darbā ar
jauniešiem?*

.....

.....

Kurus izaicinājumus / grūtības Tu vari ietekmēt?

.....

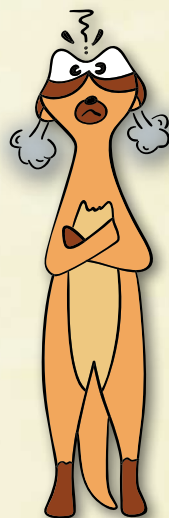
.....

Kurus izaicinājumus / grūtības nav iespējams ietekmēt vai novērst?

.....

.....

Jauniešu līdzdalības lauciņā nepastāv tikai un vienīgi veiksmes stāsti. Pie katras uzvaras un pie katras gandarījuma sajūtas ir jāņem vērā arī barjeras, kurām jāpārkāpj. Ir vērtīgi visas iespējamās barjeras iepazīt jau priekšlaicīgi, lai zinātu, no kā izvairīties vai kam pievērst lielāku uzmanību!

Izaicinājumi jeb barjeras, kam var pārlēkt pāri

Inga Zvaigzne – Sniķere, jaunatnes darbiniece:

Kas notiek, kad jaunieši neatsaucas uz publisku aicinājumu iesaistīties kādā projektā vai pasākumā? Runāju personīgi, zvanu vai satiekos ar katru individuāli. Aicinu tos, kas kādreiz darbojušies un nu jau ir studenti, jo, iespējams, kāds tieši tajās dienās ir atbraucis uz mājām un ir ar mieru iesaistīties – tā teikt, veco, foršo laiku vārdā!

Jauniešu un pieaugušo sadarbība

Attieksme, izpratne

Jauniešu īpatnības

Pieaugušo īpatnības

Resursi un citi

Jauniešu un pieaugušo sadarbība

- * Atšķirība vērtību sistēmā un paradumos
- * Atšķirība laika grafikos, dienas plānojumā
- * Dažādi komunikācijas stili
- * Dažādas dzīves pieredzes
- * Atšķirība darba pieejā
- * Abpusēja neuzticēšanās

Attieksme un izpratne

- * Nav „lielās bildes” redzējuma
- * Savu ietekmes spēju un robežu apzināšanās
- * Pacietība un mērķa noturība
- * Pieņemt citu skepsi
- * Pieņemt kļūdīšanās pieredzi

Jauniešu

- * Zināšanu, prasmju un pieredzes trūkums
- * Citas intereses var aizraut spēcīgāk
- * „Neredzu tam vairs jēgu”
- * Slodze skolā

Violeta, 18:

Mani attur piedalīties audzināšana, rakstura īpašības, maza ticība saviem spēkiem...

Pieaugušo

- ✧ Pieredzes trūkums darbā ar jauniešiem
- ✧ Doma, ka nekas tāpat nemainīsies, pat ja jaunieši aktīvi iesaistīsies
- ✧ Vēlme koordinēt un pārraudzīt

Resursi un citi

- ✧ Resursu trūkums aktivitātēm
- ✧ Satikšanās vietas trūkums
- ✧ Informācijas trūkums par iespējām

Piedāvājam konkrētas jaunatnes darbinieku „BĀC!” situācijas un variantus, kā tās risināt!

Pirms izlasi piedāvāto risinājumu, padomā, kā rīkotos Tu?

SITUĀCIJA – Ir idejas, nav rīcības.

„Ilze regulāri apmeklē mūsu jauniešu centru. Viņai ir idejas par dažādiem pasākumiem, ko varētu īstenot. Bet, tiklīdz piedāvājam viņai uzsākt pašai kaut ko organizēt, viņas iniciatīva pazūd un idejas netiek realizētas.”

Svarīgi ir novērtēt, ko katrs jauniešs var un prot. Iespējams, Ilze nekad pati neko nav organizējusi un viņai trūkst drosmes. Noorganizē ideju vētras dienu savā organizācijā un uzaicini arī citus jauniešus piedalīties. Ilze radīs idejas, un viņai būs arī iespēja iegūt komandu to realizēšanai. Iespējams, ieradīsies Andris, kam Ilzes ideja ļoti patiks, un kopā ar Tavu atbalstu pasākums tiks noorganizēts.

**Anita Birzniece,
biedrības
“Jauniešu klubs
“DĒMS”” valdes
priekšsēdētāja:**

Svarīgi atcerēties, ka jaunieši vērtē, mācās no pieaugušajiem. Jaunieši ir sabiedrības spogulis. Lai veicinātu jauniešu līdzdalību, tas jādara arī ar viņu vecākiem un skolotājiem (pieaugušajiem).

**Baiba Āboliņa,
neformālās
izglītības eksperte:**

*Līdzdalība ir mācīšanās.
Mācīšanās notiek caur
izaicinājumiem. Bet, ja
tu nemēģini, tu neko
jaunu neiemācies.*

SITUĀCIJA – Nu gan par traku!

„Pašvaldības iniciatīvu centrā atnāca jauniešu grupa, kas vēlējās organizēt ielu akciju mūsu mazajā pilsētā, lai pievērsu sabiedrības uzmanību vardarbībai jauniešu vidū. Atbalstījām pamatideju, taču nezinājām, ko īsti jaunieši plāno ielu akcijas laikā darīt. Pilsētas centrā pie lielveikala jauniešu grupa sarīkoja lomu teātra uzvedumu, kurā atainoja improvizētus kautiņus, izsaucot aizvainojošus tekstus no garāmgājējiem, arī rupjības. Pēc šīs akcijas mūsu pašvaldības vadītājs mūs izsauca uz pārrunām un brīdināja, lai līdzīgas situācijas vairs neatkārtotos.”

Pārlicinies, vai sabiedrībai projekts ir aktuāls un pieņemams. Arī tad, ja jauniešiem problēma šķiet aktuāla, svarīgi izvēlēties atbilstošu pasākuma vietu un arī formu. Bieži vien jauniešiem ir drosme, taču trūkst pieredzes. Līdzdalības aktivitātēs sabiedrības problēmu risināšanā ir bīstami izvēlēties agresīvas metodes. Mītiņi, demonstrācijas, protesti var izraisīt nevis saprati un iedziļināšanos, bet pretreakciju. Laba forma diskusijām ir foruma teātris, kura laikā var iesaistīt sabiedrību, speciālistus, lai kopā risinātu problemātiskas situācijas. Neaizmirsti, ka publiski pasākumi un to saturs jāaskaņo ar pašvaldību un vajadzības gadījumā arī ar policiju un glābšanas dienestu.

SITUĀCIJA – Kas tas ir, ko Tu tur dari?

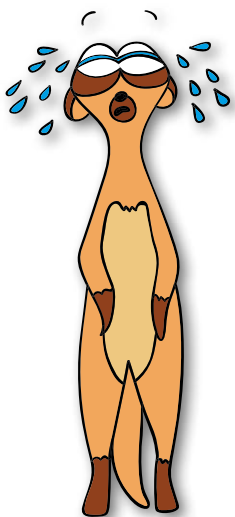
„Kārļa mamma zvanīja uz mūsu debašu klubu un asā tonī brīdināja, lai mēs viņas dēlu neiesaistām savās „traļi vaļi” aktivitātēs, jo viņam ir nopietnākas lietas, ko darīt.”

Jaunietis ne vienmēr var izstāstīt apkārtējiem, kādas jaunas prasmes un iemaņas viņš iegūst, līdzdarbojoties projektā vai aktivitātēs, ko Tava organizācija realizē. Tu vari izsniegt Kārlim sertifikātu, kas norāda uz iegūtajiem „labumiem”. Viņš to varēs parādīt ģimenei, kas to novērtēs. Turklāt nākotnē tas var tikt izmantots darba intervijās vai, meklējot jaunas izglītības iespējas. Varbūt derētu sarīkot jauniešiem atraktīvu nodarbību par sava kluba mērķiem un nākotnes projektiem?

SITUĀCIJA – Labāk būtu pati darījusi.

„Jauniešu dome katru gadu organizē tikšanos ar deputātiem, kuras laikā tiek demonstrēti jauniešu aptaujas „Mūsu novads” rezultāti un iesniegti priekšlikumi, kā uzlabot dzīvi pilsētā; seko diskusijas. Pasākuma organizēšanā un prezentāciju vadīšanā pieteicās „jauniņa” meitene. Sākot vadīt prezentāciju, viņa sāka ķīķināt un nevarēja neko lādzīgu pateikt. Mēs, pārējā grupa, riktīgi sarkām – reāli izgāzāmieši. Mūsu jauniešu domes vadītāja teica, ka nākamreiz vadīs prezentācijas pati.”

Izvērtē, vai jaunietim ir vajadzīgās prasmes un zināšanas konkrēto pasākumu veikšanai, vai tikai vēlme uzņemties nozīmīgu uzdevumu. Dalies atbildībā, taču novērtē potenciālu. Ja tas ir mazāks par iespējām, nemaini uzdevumu, bet sniedz atbalstu. No kļūdām mācīties var vislabāk, taču labi ir arī sagatavoties. Varbūt vari noorganizēt prezentāciju treniņu savai jauniešu iniciatīvas grupai, komandai? Tas dos zināšanas par to, kāda informācija ir aktuāla konkrētajai auditorijai, stiprinās jauniešu pārliecību, ka jauniešu viedoklis ir svarīgs un cels pašapziņu. Tieši tādos – motivētus un pārliecinātus – jauniešus vēlamies redzēt savā pašvaldībā!

SITUĀCIJA – Atšķirīgais kā bonuss

„Mūsu Vides organizācijā izveidojusies spēcīga grupa ar aktīvajiem vidusskolas jauniešiem, kas nu jau 2 gadus kopā rīko dažādas aktivitātes dabā par ekoloģijas tēmu. Reizi mēnesī notiek ideju vētras darbnīca, kurā jaunieši sanāk omulīgajā dīvanistabā un mēta idejas dažādiem pasākumiem un aktivitātēm. Pirms pāris mēnešiem uz organizāciju atnāca jaunieši no pamatskolas un pievienojās ideju vētru darbnīcai. Vecākie jaunieši ir neapmierināti un pat izteicās, ka sīkie tikai pa kājām tagad pīsies.”

Lai organizācijā būtu sadarbība un vēlme darīt lietas kopā, nepieciešams saprast, vai visiem dalībniekiem ir kopīgi mērķi. Jaunākajiem bieži vien ir aktuāli tikai būt kādā konkrētā grupā, „barā”, kas var izraisīt pieredzējušo jauniešu līderu neapmierinātību. Atšķirīgie vecumi, pieredze, dažādās intereses – tie ir faktori, kas jāņem vērā, taču ne tikai kā problēmas, bet arī kā iespējas! Piedāvā lielajiem jauniešu līderiem iespēju dalīties savās zināšanās un pieredzē, pašapliecināties. Tas viņiem ir ļoti svarīgi. Organizējiet kopā radošo pēcpusdienu, treniņu vai pārgājienu. Vienmēr paturi prātā – grupas saliedēšana ir viens no svarīgākajiem komandas veidošanas posmiem. Kopīgi mērķi un kopīgi izaicinājumi spēj saliedēt visdažādākos jauniešus – atšķirīgas tautības, invaliditāte, dažādi sociālie stāvokļi nav šķērslis līdzdalībai, bet iespēja neparastākām, interesantākām aktivitātēm.

Renārs Manuilovs, jaunatnes darbinieks:

Ir gadījies, ka projekta laikā palieku viens. Jauniešu komanda, kas atbildīga par projekta vadīšanu, vienkārši saplūst ar projekta dalībniekiem. Šādās situācijās esmu rīkojies dažādi. Esmu uzņēmies visu atbildību un, cik nu varēdams, arī īstenojis aktivitātes. Vienā apmaiņā jaunieši ignorēja vakara organizatoriskās plānošanas sapulces. Riskēju un paziņoju, ka nākamās dienas aktivitātes organizēs viņi un es gulēšu.

Nākamajā rītā gulot bija patīkami dzirdēt jauniešu grupas izmisīgo sačukstēšanos un aktīvo projekta plānu šķirstīšanu. Es izgulēju. Jaunieši noorganizēja fantastisku aktivitāšu dienu. Svarīgs ir atbalsts un uzticēšanās.

VII nodaļa

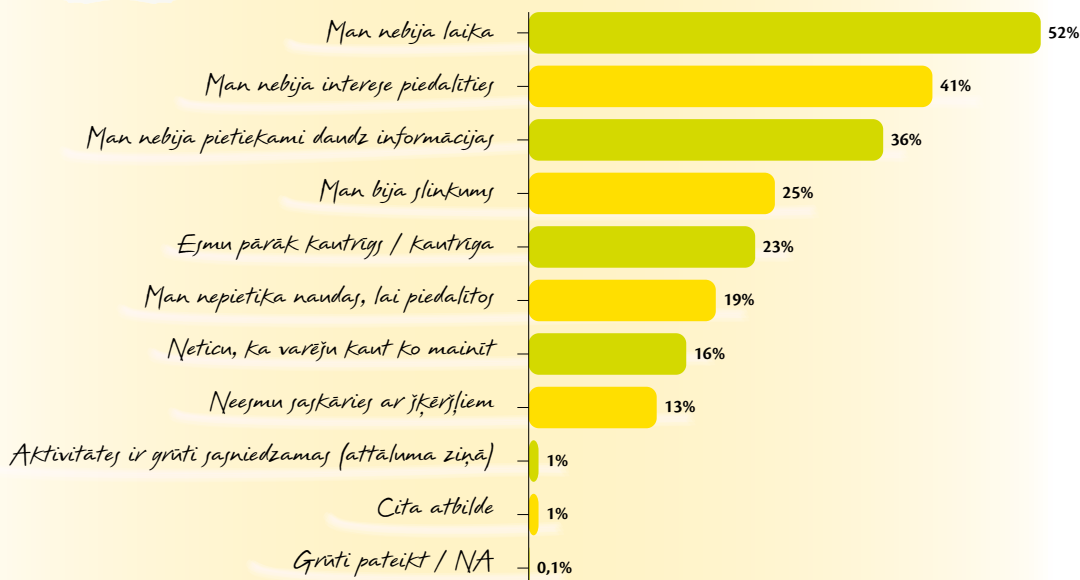
Enrike Fernandess
(*Enrique*
Fernandes),
sociālais
darbinieks,
Argentīna:

Kamēr mēs
– pieaugušie –
nemainīsim savu
attieksmi un skatījumu
uz jauniešiem kā
vienlīdzīgiem un
potenciāliem tagadnes
veidotājiem, būs ļoti
grūti radīt vidi, kurā
jaunieši aktīvi iesaistītos.

Ieteikumi Tavai uzvarai!

- * Jaunatnes darbinieks nav pārcilvēks. Arī Tu drīksti kļūdīties un uzlabot savas prasmes un iemaņas, arī jauniešu līdzdalības veicināšanā.
- * Ejot uz savas organizācijas mērķi vai vīziju, neaizmirsti, ka tas jādara ar prieku, nevis „par katru cenu”!
- * Drošības riski ir jāņem vērā vienmēr; labāk sagatavoties pirms problēmām.
- * Vienam darīt ir grūti un neinteresanti! Dalies atbildībā un pienākumos, izaicinājumos un izaugsmes iespējās ar jauniešiem. Spēks ir komandā!
- * Velti laiku sabiedrības informēšanai par aktivitātēm, ko organizē. Tas atvērs daudzas durvis līdzdalības īstenošanai.
- * Organizējot līdzdalības pasākumus, izvērtē – vai tie ir pieejami ikvienam jauniešim?
- * Jauniešiem svarīga ir tūlītēja atzinība un atgriezeniskā saite. Sniedzot atzinību vai informējot sabiedrību par projektu (pasākumu), piemiņi ikvienu, kas piedalījās. Arī vismazāko pienākumu pildīšanā.
- * Lai izvairītos no konfliktiem, atceries, ka visos procesos jāvalda atklātībai. Jauniešiem ir labi zināt ne tikai līdzdalības pasākuma mērķus, uzdevumus, bet arī izskaidrot finansiālo pusi.

Visbiežāk kā lielākos šķēršļus, ar kādiem jaunieši ir saskārušies, cenšoties iesaistīties dažādās sabiedriskās, sociālās, politiskās vai cita veida aktivitātēs, jaunieši min laika trūkumu (52%), intereses trūkumu par piedalīšanos (41%), informācijas trūkumu (36%), slinkumu (25%) un pārlietu kautrīgumu (23%).

Bāze: visi respondenti, n=1083

Pirmais ātrums

IR ZINĀMS MARŠRUTS UN IR VĒLĒŠANĀS CEĻOT UZ
AKTĪVU LĪDZDALĪBU, BET NEZINI, KĀ UZSĀKT BRAUKŠANU?
PIEDĀVĀJAM IETEIKUMUS.

Kāda ir Tava stratēģija jauniešu līdzdalības veicināšanai?

.....

.....

.....

Kādus rezultātus un cik īsā periodā Tu plāno sasniegt?

.....

.....

.....

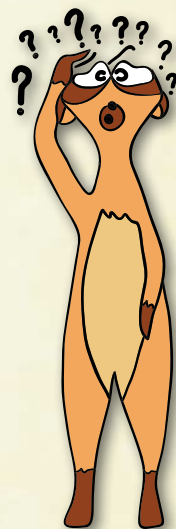
Kas ir jaunieši, ar kuriem Tu strādāsi?

.....

.....

.....

Ja esi atbildējis sev uz šiem jautājumiem, tad droši ķeries pie lietas! Galvenais – atceries iesaistīt jauniešus ideju un plānu attīstīšanā pēc iespējas ātrāk, lai sanākt tiešām diženi!

**Santa Krastiņa,
neformālās
izglītības apmācību
vadītāja:**

*Jauniešu līdzdalība
ir konkrētās mērķa
grupas iesaistīšanās,
viedokļa paušana un
sev svarīgu jautājumu
aktualizēšana. Zināt ne
tikai, kā piena paka
izskatās un piens garšo,
bet arī, no kurienes un
kā piens iekļuvis pakā!*

**VIII
nodāja**

Te būs neliels „špikerītis” ar darbības soļiem, kas Tevi var atbalstīt un palīdzēt savu plānu realizēšanā vai, ja gadīsies apmaldīties!

- 1. solis.** Atrodi citus domubiedrus, jo jauniešu līdzdalību panākt vienam pašam nav iespējams. Domā plašāk un iesaisti pēc iespējas plašāku auditoriju, t.sk. lēmumu pieņēmējus no savas organizācijas, jaunatnes darbiniekus, kas sniegs atbalstu jauniešiem un brīvprātīgos, kas ir gatavi veltīt savu laiku un enerģiju kopīga darba darīšanai un izmaiņu ieviešanai.
- 2. solis.** Izvērtē organizācijas stiprās puses un iepriekšējos sasniegumus.
- 3. solis.** Vienojies ar kolēģiem, brīvprātīgajiem un jauniešiem par mērķiem attiecībā uz jauniešu līdzdalību jūsu organizācijā.
- 4. solis.** Izstrādā ar jauniešiem, darbiniekiem un brīvprātīgajiem no Tavas organizācijas nākotnes vīziju. Kā Tava organizācija izskatītos, ja jaunieši būtu lielākā mērā iesaistīti tās darbībā? Kādas aktivitātes, projektus un pakalpojumus organizācija tad varētu ieviest/piedāvāt?
- 5. solis.** Apzinies, kādi resursi Tev šobrīd ir pieejami un kādas iespējas pastāv.
- 6. solis.** Organizē tikšanās ar jauniešiem un izstāsti par savām idejām un pieejamiem resursiem. Izpētiet kopā tās jomas, kur viņiem būtu interesanti iesaistīties.
- 7. solis.** Izstrādā kopā ar jauniešiem prioritāro sadarbības ideju un jomu sarakstu, ņemot vērā organizācijas prioritātes un pieejamos resursus.
- 8. solis.** Apzini jauniešu grupas ar ierobežotām iespējām, kas arī varētu iesaistīties jūsu ideju realizācijā. Tie varētu būt jaunieši ar invaliditāti, etniskās minoritātes vai citas. Kopīgi pārdomājiet, kā jūs varētu arī šos jauniešus ieinteresēt aktīvi iesaistīties ideju realizācijā.
- 9. solis.** Rīkojies – vienalga, vai tas notiks ātrāk vai lēnāk, lielākiem vai mazākiem soļiem, bet rīkojies. Eksperimentē un atrodi to, kas aizrauj Tevi un jauniešus līdzdalībā.
- 10. solis.** Apmāci un atbalsti jauniešus, pieaugušos kolēģus un brīvprātīgos.
- 11. solis.** Vienmēr esi atvērts un draudzīgi noskaņots. Ja rodas problēmas, nekautrējies un pārrunā tās ļoti sīki ar jauniešiem. Viņi labprāt iesaistās un palīdz atrisināt problēmas, ja saredz godīgu un uzticības pilnu attieksmi pret sevi.
- 12. solis.** Ik pa laikam pārskati un izvērtē gan procesu, gan rezultātus. Te ir tikai daži no jautājumiem, ko var izmantot šim nolūkam:

✱ Vai nodrošinātais atbalsts ir pietiekams Tev un Taviem biedriem?

✱ Vai nevajadzētu pārskatīt jūsu mērķus?

✱ Cik tālu reālās pārmaiņas ir notikušas organizācijā?

Galvenais – priecājies par sasniegumiem un pozitīvām izmaiņām! Tas noteikti atbalstīs, motivēs un iespaidos Tevi un domubiedrus!!!

Šie 12 soļi tika paņemti no Lielbritānijas Nacionālās Brīvprātīgā darba padomes (NCVYS) jauniešu līdzdalības rokasgrāmatas. Protams, tie nav jāuztver kā „svētā govs”, bet gan drīzāk kā palīglīdzeklis jauniešu līdzdalības veicināšanai Tavā organizācijā vai vietējā sabiedrībā.

IX nodaļa

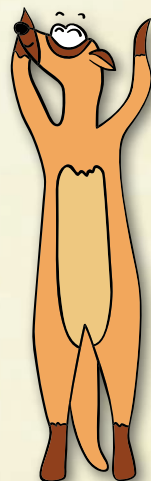
Dažādo braukšanas tehnikas

KĀ BRAUKT UN PA KURU CEĻU? IR DAUDZ DAŽĀDAS
METODES JAUNIEŠU LĪDZDALĪBAS VEICINĀŠANAI.

Būtu pat grūti tās apkopot un salikt vienā grozā, jo pēc būtības metode var būt jebkas – pārgājiens, radošā darbnīca, improvizācijas teātris, ēst gatavošana uz uguns-kura, diskusija, lomu spēle, zīmēšana un daudz kas cits. Izvēloties metodi, ir svarīgi padomāt, kā tā palīdzēs sasniegt iecerēto mērķi un kā veicinās aktīvu līdzdalību.

Metožu un aktivitāšu iezīmes, kas var veicināt aktīvu līdzdalību:

- * **Vienlīdzība ar pieaugušajiem** – jaunieši un pieaugušie uzņemas vienlīdzīgu lomu aktivitāšu izvēlē, sagatavošanā un vadīšanā.
- * **Iedvesmojošas** – aktivitāšu laikā jaunieši ir aktīvi dalībnieki, nevis pasīvi vērotāji; ir iespēja izteikt viedokli par nozīmīgām tēmām; jauniešiem „deg acis” aktivitātes laikā.
- * **Pielāgošanās** – pieaugušie apzinās, ka jaunieši nāk no dažādām vidēm, ar atšķirīgām pieredzēm un zināšanām. Šī dažādība tiek ņemta vērā, izvēloties aktivitātes.
- * **Fokuss uz** – aktivitātēs ir svarīgs gan process, gan rezultāts.
- * **Uz mācīšanos orientētas** – piedaloties aktivitātēs, jauniešiem ir iespēja apgūt jaunas zināšanas, prasmes un iemaņas, kas var noderēt nākotnē.
- * **Atbilstošas** – aktivitātes saskan ar jauniešiem ikdienā nozīmīgām tēmām.
- * **Atbildības uzņemšanās** – aktivitātes veicina atbildības uzņemšanos un izpratni par tās nozīmi.
- * **Uz pozitīvām pārmaiņām orientētas** – aktivitātes ir radītas un veidotas tā, lai gala rezultātā dotu pozitīvu ieguvumu jauniešiem, organizācijai un/ vai sabiedrībai.
- * **Pašmotivējoša** – jaunieši paši sajūt „dziņu” un vēlmi iesaistīties.

Mēs Tev piedāvājam noteiktu „metožu sortimentu”, lai vari apjaust, cik dažādas tās var būt un kā tās izpaužas. Tomēr šis ir tikai dažas no ļoti daudzām iespējamām. Lai veicinātu jauniešu līdzdalību organizācijā, pašpārvaldē, jauniešu grupā vai jebkur citur, ir jāsāk ar „iesildīšanos” jeb metodēm, kas satuvina, iepazīstina dalībniekus savā starpā, veicina komandas veidošanos un savstarpējo uzticēšanos. Un tikai tad, kad dalībnieki ir satuvinājušies, apzinājušies savus spēkus un resursus, sajutuši drošu vidi, kur izpausties, – tad var iepazīstināt ar jauniešu līdzdalības būtību, sekmēt atbildības uzņemšanos, lēmumu pieņemšanu, viedokļa paušanu un iniciatīvu uzņemšanos.

Metožu vācele

Kā izskaidrot, kas ir jauniešu līdzdalība?

- * Kas notiek, ja nekas nenotiek?
- * Ceļojums uz HIKADŪ
- * Līdzdalības šarādes
- * Mans pieredzes ceļš

Kā iepazīstināt un satuvināt?

- * Randiņi
- * Dziedi ar zvaigznēm
- * Brīnumu berete
- * Pamet kauliņu
- * Trakā sasveicināšanās

Kā uzlādet un atraisīt?

- * Strausi un pingvīni
- * Enerģijas bumba
- * Vai starp mums ir saikne?
- * Noķer pirkstu
- * JĀ!

Kā attīstīt komandu?

- * Veidojam video
- * Ašā bumba
- * Maršmelo torņa galā
- * Aisbergs kūst

Kā izvērtēt iegūto?

- * Izvēlies bildi
- * Lielais zīmējums
- * Stāsts caur pirkstiem
- * Kurā ciemā esi Tu?

Kā veicināt uzticēšanos?

- * Ved mani
- * Vējš vītolos

Kā uzlikt punktu uz „i” jeb beigu rituāli

- * Radām paši
- * Labs darbiņš, kas padarīts
- * Grupas apskāviens
- * Lielais mehānisms

Kā veicināt diskusiju?

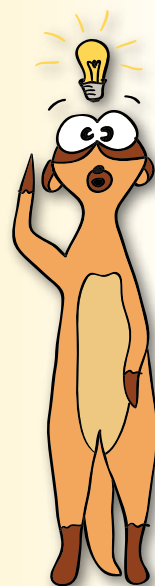
- * Piekrītu / nepiekrītu
- * No dažādības uz vienošanos

Kā veicināt atbildības uzņemšanos?

- * Ko varu un ko gribu?
- * Atbildību izloze
- * Ekspertu mehānisms

Kā izskaidrot, kas ir jauniešu līdzdalība?

METODES NOSAUKUMS	KAS NOTIEK, JA NEKAS NENOTIEK?
Mērķis	Apzināties jauniešu līdzdalības izaicinājumus; saprast, kādas ir sekas tam, ka jaunieši neiesaistās.
Laiks	90 minūtes
Dalībnieku skaits	6 – 25
Nepieciešamie resursi	„Flipčārts” (lielu lapu papīra bloks), marķieri.
Apraksts	1. Dalībnieki mazās grupās (3 – 4 cilvēki grupā) diskutē un piefiksē visas iespējamās sekas tam, ja vietējie jaunieši vispār neiesaistītos un būtu pasīvi. (Kas notiktu, ja vietējā pilsētā vispār nebūtu jauniešu līdzdalības?) 2. Katra grupa sagatavo īsu teatrālu etiādi par vienu no iespējamajām sekām. 3. Etiāžu prezentācija. Pārējās grupas cenšas uzminēt, kura no sekām tika parādīta. 4. Izvērtējums lielajā grupā.
Izvērtējums	Uzdod dalībniekiem šādus jautājumus: 1. Kā veicās ar seku apjaušanu? 2. Vai kāda no etiādēm atgādina situāciju no reālās dzīves? Kura tieši? Kāds bija rezultāts reālajā vidē? 3. Kādas, jūsuprāt, ir barjeras jauniešu līdzdalībai – kas to kavē vai traucē? (atbildes var pierakstīt uz visiem redzamas lapas) 4. Ko mēs varam darīt jau tagad, lai šīs barjeras pārvarētu?
Variācijas	* Jaunieši var rādīt etiādes ar dažādu teātra formu palīdzību – mēmais teātris, zeķu teātris, ēnu teātris. Tomēr jāatgādina, ka vairāk jāfokussējas uz saturu, nevis formu. * Etiādes var rādīt ar foruma teātra palīdzību. Šajā gadījumā dalībniekiem būtu jāparāda etiāde otru reizi un pārējie dalībnieki, kas ir skatītāji, var pārņemt kādu no lomām un mēģināt situāciju atrisināt. Šī būtu iesaistošāka un uz risinājumiem vairāk orientēta forma. * Tieši tādu pašu aktivitāti var lietot, apzinot jauniešu līdzdalības ieguvumus (Kas notiktu, ja visi jaunieši aktīvi līdzdarbotos?)

METODES NOSAUKUMS	CEĻOJUMS UZ HIKADŪ
Mērķis	Izvērtēt jauniešu līdzdalības principus; pārdomāt veidus, kā var veicināt jauniešu līdzdalību vietējā līmenī.
Laiks	150 minūtes
Dalībnieku skaits	10 – 30
Nepieciešamie resursi	„Flipčārts” (lielu lapu papīra bloks), marķieri, pildspalvas, krāsainie zīmuli, vecas avīzes un žurnāli, līme.
Apraksts	1. Sadali dalībniekus grupās pa 5 un pasaki, ka viņi ir jaunie zinātnieki. 2. Izstāsti iedvesmojošu stāstu par to, ka katrai grupai būs iespēja doties uz Hikadū pilsētu. Šī pilsēta ir īpaša ar to, ka tur norisinās aktīva jauniešu līdzdalība un viss nepieciešamais tās attīstībai ir nodrošināts. (Var izmantot vizualizācijas tehniku, lai aizvestu dalībniekus ceļojumā). Pēc ceļojuma dalībniekiem būs jāsniedz savi zinātniskie atklājumi par Hikadū pilsētu. 3. Visām grupām ir dotas 40 minūtes, lai sagatavotu vizuālu prezentāciju par to, kāpēc Hikadū pilsētā ir tik aktīva jauniešu līdzdalība, kas ir tie apstākļi, resursi, kritēriji, kas to nodrošina. 4. Grupā īsas prezentācijas. Prezentāciju laikā uz vienas lapas uzraksti visus aktīvas jauniešu līdzdalības nosacījumus, kas tika minēti. 5. Diskusija un komentāri par nosacījumiem. 6. Palūdz dalībniekiem individuāli pārdomāt, kurus no šiem nosacījumiem/aspektiem būtu iespējams ieviest savā organizācijā vai vietējā sabiedrībā.
Izvērtējums	Uzdod dalībniekiem šādus jautājumus: 1. Kā veicās ar uzdevuma izpildi? 2. Kā tu juties brīdī, kad iztēlojies, kā izskatās ideāla jauniešu līdzdalība Hikadū pilsētā? 3. Cik patiesi un realitātei atbilstoši ir tie jauniešu līdzdalību veicinošie nosacījumi, ko katra grupa prezentēja? 4. Kurus no nosacījumiem tu labprāt redzētu savā organizācijā, vietējā sabiedrībā?
Variācijas	Uz šādu aktivitāti var uzaicināt arī kādu cilvēku no pašvaldības un iesaistīt viņu diskusijas procesā.

METODES NOSAUKUMS	LĪDZDALĪBAS ŠARĀDES
Mērķis	Ieraudzīt dažādus viedokļus, skatījumus uz jauniešu līdzdalības svarīgiem aspektiem.
Laiks	40 minūtes
Dalībnieku skaits	15 – 30
Nepieciešamie resursi	„Flipčārts” (lielu lapu papīra bloks), marķieri.
Apraksts	- Iepazīstini dalībniekus ar 5 jauniešu līdzdalības elementiem: * tiesības * tehniskie resursi * telpa * iespējas * atbalsts - Sadali dalībniekus grupās pa 3 – 6. Katra grupa var izvēlēties 1 – 2 elementus, par ko diskutēt un atbildēt uz šādiem jautājumiem: - Kā tu saproti šī elementa nozīmi jauniešu līdzdalībā? - Kas notiek, ja šis elements ir pilnībā nodrošināts? - Kas notiek, ja šis elements nav nodrošināts? - Kā šis elements darbojas tavā organizācijā/vietējā sabiedrībā? - Aicini dalībniekus sagatavot radošu prezentāciju (dziesma, deja, etīde, dzejolis, šovs u.c.), kurā parādās galvenās atziņas no grupas darba. - Pēc katras grupas prezentācijas pajautā pārējiem dalībniekiem, ko viņi ir sapratuši.
Izvērtējums	Uzdod dalībniekiem šādus jautājumus: - Ko jaunu tu uzzināji par jauniešu līdzdalību? - Kuras no grupā pārrunātajām lietām visvairāk pārsteidza? - Ko tu vari teikt par savu organizāciju/vietējo sabiedrību, ņemot vērā visus jauniešu līdzdalības elementus?
Variācijas	Prezentāciju vietā var veidot galeriju, kurā dalībnieki izvieto sagatavotos plakātus. Sākumā visi staigā pa telpu un apskata, tad visi kopā dodas pie katra no plakātiem un grupa īsi un atraktīvi prezentē savu „gleznu”.

METODES NOSAUKUMS	MANS PIEREDZES CEĻŠ
Mērķis	Dalīties ar katra dalībnieka pieredzi jauniešu līdzdalībā; apzināties dažādus līdzdalības veidus un iespējas; radīt ieceres nākotnei.
Laiks	60 minūtes
Dalībnieku skaits	4 – 25
Nepieciešamie resursi	Lielas, garas papīra loksnes – tādas, lai katram dalībniekiem pietiek vietas uzzīmēt savu laika līniju. Krāsainie zīmūļi, flomāsteri, žurnāli, avīzes, līme, šķēres, līmlente.
Apraksts	1. Izmantojot visus materiālus, katram dalībniekam jāizveido sava laika līnija ar svarīgākajiem momentiem, kas prezentētu viņa pieredzi jauniešu darbā, aktivitātēs, līdzdalībā. Parūpējies par atbilstošu fona mūziku. 2. Dalībnieki prezentē savus pieredzes ceļus. Pēc katras prezentācijas pārējie dalībnieki var uzdot 2 jautājumus tam, kurš prezentēja. 3. Pēc izvērtējuma dod dalībniekiem iespēju sapņot un uzzīmēt klāt vīzijas par to, kā aktīvā līdzdalība varētu turpināties.
Izvērtējums	Uzdod dalībniekiem šādus jautājumus: 1. Kādas ir jūsu pieredzes kopīgās iezīmes? Kas ir tie „atslēgas punkti”, īpašās lietas, kas pamudina jauniešus iesaistīties un būt aktīvākiem? 2. Vai, apskatot citu prezentācijas, tu atradi kādu lietu, ko varētu iekļaut arī savā pieredzes ceļā?
Ieteikumi vadītājam	Šo aktivitāti labāk ir vadīt grupā, kuras dalībniekiem ir pieredze jauniešu aktivitātēs.
Variācijas	Vīzijas jeb nākotnes ieceru daļu var realizēt kā jaunu aktivitāti citā laikā, bet zīmējot uz tām pašām lapām. Tas padara šo aktivitāti efektīvāku.

Kā iepazīstināt un satvināt?

METODES NOSAUKUMS	RANDIŅI
Mērķis	Savstarpēji iepazīstināt dalībniekus; dot iespēju uzzināt svarīgu informāciju vienam par otru.
Laiks	40 – 50 minūtes
Dalībnieku skaits	12 – 24
Nepieciešamie resursi	Papīra lapas, krāsainie zīmuli, flomasteri.
Apraksts	- Katrs dalībnieks uz savas lapas uzzīmē lielu pulksteņa ciparnīcu ar norādēm uz 3, 6, 9 un 12. - Sākumā dalībnieki noorganizē randiņus. Atrod cilvēku, ar ko ies uz randiņu katrā no atzīmētajiem laikiem un uz savas lapas pieraksta tā cilvēka vārdu. - Aicini dalībniekus doties uz pirmo randiņu un parunāt par noteiktu tēmu. Viena randiņa laiks apmēram 3 – 4 minūtes. Tās lietas, ko dalībnieki uzzinājuši viens par otru, tie piefiksē – uzzīmē vai uzraksta – savā pulkstenī. Tieši tāpat noris pārējie 3 randiņi. Iespējamās randiņu tēmas (katrā randiņā 1 tēma): * Tavs bērnības nedarbs. * Tavs labākais moments jauniešu organizācijā, grupā, skolēnu pašpārvaldē, u.c. * Tavs talants. * Kādu prasmi tu vēlies apgūt? * Ja tev būtu iespēja pateikt visiem pasaules iedzīvotājiem vienu teikumu, tu teiktu... * Labākā dāvana, ko esi kādam uzdāvinājis, ir... - Pēc randiņiem dalībnieki apsēžas lielajā aplī un izvēlas vienu cilvēku. Visi dalībnieki, kas bijuši ar šo cilvēku uz randiņu, stāsta par viņu. Tā par katru dalībnieku.
Ieteikumi vadītājam	Pēdējais posms jāveic raiti – tā, lai dalībnieki nenogurst no stāstiem. Var arī ieteikt, lai nestāsta visu, bet gan interesantāko informāciju. Pēc aktivitātes pulksteņu attēlus pielikt pie sienas.
Variācijas	Noteikti var variēt ar tēmām, par ko runāt randiņos.

METODES NOSAUKUMS	DZIEDI AR ZVAIGZNĒM
Mērķis	Iepazīties, vairāk uzzināt vienu par otru.
Laiks	25 minūtes
Dalībnieku skaits	15 – 20
Apraksts	1. Dalībniekus sadali grupās, lai katrā no tām būtu 4 – 5 cilvēki. 2. Dod komandām uzdevumu – 10 minūšu laikā sagatavot dziesmu. Dziesmā jāizdzied par katru dalībnieku. Ja iespējams, dalībnieki var iet gatavoties dažādās telpās. 3. Aicini visus uz „šovu”. 4. Katra komanda izdzied savu priekšnesumu.
Ieteikumi vadītājam	Gatavošanās posmā vari ieteikt dalībniekiem, par ko varētu dziedāt – īpašības, hobijs, izskats, dzīvesvieta utt. Pēc katras uzstāšanās veicini atzinību, aplausus. Uzstāšanos vari filmēt un izmantot video pirms noslēguma aktivitātēm vai tad, ja tiek organizēta cita tikšanās.
Variācijas	Vari piedāvāt dažādus aksesuārus. Katra komanda izlozē konkrētu mūzikas stilu, kurā dziesmu izpildīt – hiphops, opera, tautasdziesmas utt.

METODES NOSAUKUMS	BRĪNUMU BERETE
Mērķis	Iepazīties, vairāk uzzināt vienam par otru, atraisīties.
Laiks	20 – 40 minūtes
Dalībnieku skaits	12 – 24
Apraksts	1. Pirms aktivitātes sagatavo mazas papīra strēmelītes ar izzinošiem jautājumiem. Piemēram: * Ko es daru brīvdienās, kad ir saulains? * Kādas 3 lietas es ņemtu līdzi uz vientuļu salu? * Kāds bija manas bērnības lielākais sapnis? * Kurp es lidotu, ja man būtu spārni? 2. Strēmelītes saliec kādā traukā vai cepurē. 3. Aicini dalībniekus pēc kārtas vai jauktā secībā izlozēt jautājumus.
Ieteikumi vadītājam	Uzdod kādu papildjautājumu, ja dalībnieki atbild ļoti konkrēti un īsi. Vari dot papildus nosacījumu, ka jāatbild uz jautājumu ar vismaz 3 teikumiem.

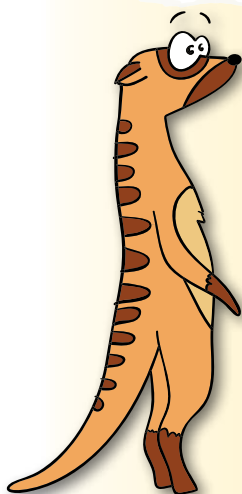

METODES NOSAUKUMS	PAMET KAULIŅU
Mērķis	Iepazīties, vairāk uzzināt vienam par otru, veidot pirmo iespaidu par cilvēkiem grupā.
Laiks	15 – 30 minūtes
Dalībnieku skaits	5 – 20
Nepieciešamie resursi	Metamais kauliņš (liels, var arī paši izgatavot). Liela lapa ar 6 jautājumiem.
Apraksts	- Pirms aktivitātes sagatavo lielu lapu ar sešiem izziņojošiem jautājumiem – pa vienam uz katru iespējamo uzņemto punktu skaitu, piemēram: - Ja man būtu burvju nūjiņa, es ... - Bērnībā mans mīļākais ēdiens bija... - Cilvēkos man patīk ... - Ja es būtu dzīvnieks, es būtu ... - Labākais joks, ko zinu ... - Mans dzīves varonis ... - Lapu novieto visiem redzamā vietā. - Aicini dalībniekus pēc kārtas, pa apli vai jauktā secībā, mest kauliņu un atbildēt uz to jautājumu, kurš atbilst uzņemtam skaitlim.
Ieteikumi vadītājam	Šo uzdevumu var izmantot iepazīšanās sākumā, lai ļautu nedaudz atraisīties un sākt stāstīt par sevi. Uzdod dalībniekiem papildus jautājumus, ja redzi, ka atbild ļoti īsi.
Variācijas	Ja grupa ir neliela (5 – 10 cilvēki), kauliņu var mest vairākas reizes. Kad visi ir atbildējuši, beigās var piedāvāt dalībniekiem izvēlēties jautājumu, kas šķiet visinteresantākais un uzdod to pēc iespējas vairākiem cilvēkiem (brīvi pārvietojoties pa telpu).

METODES NOSAUKUMS	TRAKĀ SASVEICINĀŠANĀS
Mērķis	Iepazīstināt dalībniekus savstarpēji; uzzināt svarīgāko informāciju vienam par otru.
Laiks	10 minūtes
Dalībnieku skaits	15 – 50
Apraksts	1. Dalībniekiem 3 minūšu laikā ir jāsasveicinās ar visiem vai arī – ar pēc iespējas vairāk dalībniekiem, nosaucot savu vārdu + vēl kādu svarīgu informāciju (mans šodienas rīts bija....; ja es būtu..., tad es būtu... ; mani priecīgu dara....). Katru reizi dalībniekiem jāsasveicinās citādā veidā. 2. Aicini nostāties dalībniekus atkal aplī un pastāsti, ka nākamajā sasveicināšanās kārtā ikreiz, kad dalībnieki sasveicināsies, viņi zaudēs savu vārdu, bet iegūs otra cilvēka vārdu. Tā, kamēr pazaudē un iegūst savu vārdu 2 vai 3 reizes.
Izvērtējums	1. Kādi vārdi ir mūsu vidū? 2. Kā bija pazaudēt savu vārdu un iegūt citu? 3. Kāda bija sajūta, kad atguvi savu vārdu?
Variācijas	Var izmantot tikai pirmo līmeni un tikai ar viena veida sasveicināšanos (piemēram, „dod 5”).

Kā uzlādēt un atraisīt?

METODES NOSAUKUMS	STRAUSI UN PINGVĪNI
Mērķis	Izlādēt vai uzlādēt enerģiju; iejusties citā lomā.
Laiks	10 minūtes
Dalībnieku skaits	15 – 50
Apraksts	1. Izvēlies 1 dalībnieku, kurš būs strauss. Strauss kustas ļoti lēni, bet tajā pat laikā ļoti plašām kāju kustībām. 2. Visi pārējie dalībnieki ir pingvīni. Pingvīni kustas ļoti ātri, bet tajā pat laikā maziem, maziem soliņiem. 3. Strausa uzdevums ir pārvērst visus pingvīnus strausus. Veids, kā to var izdarīt – pieskarties pingvīnam ar galvu; tajā brīdī viņš pārtop par strausu un sāk tvert pārējos pingvīnus. 4. Visi pingvīni izretojas pa telpu un strauss sāk savu uzdevumu. 5. Misija ir pabeigta, kad visi pingvīni ir pārvērtušies strausus.
Variācijas	Kad pirmā misija ir beigusies, šo pašu aktivitāti var veikt otrādi – visi ir strausi un tikai viens pingvīns.

METODES NOSAUKUMS	ENERĢIJAS BUMBA
Mērķis	Uzlādēt enerģiju.
Laiks	10 minūtes
Dalībnieku skaits	10 – 50
Apraksts	1. Aicini dalībniekus nostāties aplī. 2. Vadītājs izstāsta, ka pie viņa ir maģiskā enerģijas bumba. Bumbu ir ļoti grūti noturēt, jo tā ir karsta un pārpildīta ar enerģiju. 3. Vadītājs radošā veidā „met” šo bumbu vienam no dalībniekiem. Dalībniekam šī bumba ir jānoķer, nedaudz jāpatur rokās un tad jāmet interesantā veidā citam dalībniekam. Tā, kamēr bumba pabijusi pie visiem dalībniekiem.
Ieteikumi vadītājam	ledvesmojoši jāizstāsta par enerģijas bumbu. Jārāda labs pirmais piemērs. Var izmantot visu ķermeni, metot bumbu un nesarunāties aktivitātes laikā.

METODES NOSAUKUMS	VAI STARP MUMS IR SAIKNE?
Mērķis	legūt saikni starp grupas dalībniekiem; uzlādēt enerģiju.
Laiks	10 – 20 minūtes
Dalībnieku skaits	8 – 50
Apraksts	- Vadītājs izstāsta stāstu par džungļu cilti, kurā ir ļoti būtiski, ka tās pārstāvjiem ir ideāla savstarpējā saikne un ka cilts biedri spēj lasīt otra domas. - Vadītājs izstāsta un parāda 3 iespējamās lomas: Čūska – „šssss” – čūsķveidīga lokana kustība. Tīģeris – „rrrrr” – tīģerveidīgs skrāpējieni ar ķepu. Pūce – „ūuuu” – pūcveidīgs spārnu vēziens. - Dalībnieki sadalās pa pāriem un sastājas ar mugurām viens pret otru. Uzdevums ir sajust, kas ir tā loma, ko otrs cilvēks vēlas rādīt un kurš ir tas mirklis, kurā pagriezties vienam pret otru un šo lomu parādīt. Sarunāties nedrīkst. Dalībnieki mēģina pāros, kamēr panāk, ka 3 reizes lomas abiem pāra dalībniekiem sakrīt. - Nākamajā līmenī veikt to pašu, tikai 4 cilvēku grupās.
Variācijas	Var izdomāt arī kādas citas lomas – piemēram, nacionalitātes, profesijas, filmu varoņus.

METODES NOSAUKUMS	NOĶER PIRKSTU
Mērķis	Uzlādēt enerģiju, atraisīt.
Laiks	5 – 10 minūtes
Dalībnieku skaits	8 – 30
Apraksts	1. Vadītājs aicina visus nostāties aplī un izlikt priekšā labās rokas rādītājpirkstu. 2. Pēc signāla „HOP” katram dalībniekam ar kreiso roku jāmēģina noķert pa kreisi stāvošā cilvēka pirksts un vienlaikus izvairīties no tā, lai pa labi stāvošais cilvēks nenoķert tavu pirkstu. 3. Aktivitāti veic dažādos veidos – sākumā uz vienu pusi, tad uz otru, pēc tam ķer pirkstu cilvēkam, kurš ir nevis blakus, bet nākamais aiz blakusstāvētāja.

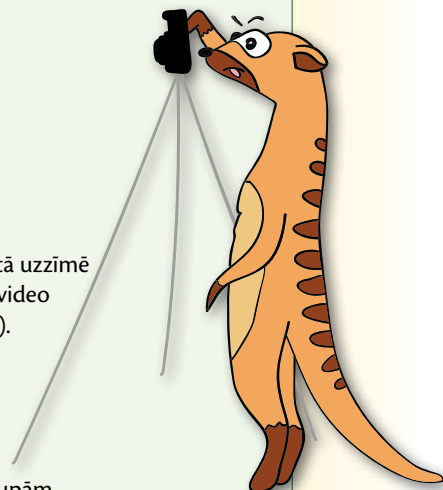

METODES NOSAUKUMS	JĀ
Mērķis	Uzlādēt enerģiju.
Laiks	5 – 10 minūtes
Dalībnieku skaits	15 – 50
Apraksts	1. Vadītājs izstāsta, ka galvenais noteikums šajā aktivitātē ir visam piekrist gan vārdos, gan darbībā. 2. Vadītājs, piemēram, saka: „Mēs visi tagad dejosim.” Dalībniekiem entuziastiski jāatbild: „JĀ! Mēs visi tagad dejosim!” un jāuzsāk dejojot. Vadības „grožus” var nodot citam dalībniekam, piemēram, sakot: „Un tagad Jānis”. Tad Jānis domā jaunu lietu, ko visi darīs un tad to skaļi nosauc. 3. Aktivitāte turpinās, kamēr sasniegts augsts entuziasma un enerģijas līmenis un dalībnieki visam saka „JĀ”.
Variācijas	Darbības var pielāgot tēmai, kas tiek apspriesta vai diskutēta, vai arī nākamajam procesam, kas notiks.

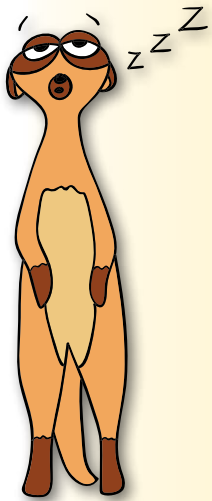
Kā attīstīt komandu?

METODES NOSAUKUMS	VEIDOJAM VIDEO
Mērķis	Attīstīt prasmi strādāt komandā – izvirzīt mērķi, sadalīt atbildības, uz klausīt, sadarboties, izvērtēt; attīstīt radošumu un prezentācijas prasmes.
Laiks	3 stundas
Dalībnieku skaits	6 – 30
Nepieciešamie resursi	Video kameras vai fotoaparāti ar iespēju filmēt.
Apraksts	1. Dalībnieki tiek sadalīti grupās. 2. Tiek izvēlēta noteikta tēma, par ko jāveido video. Tēmas var būt dažādas, atbilstošas tā brīža aktualitātēm. Piemēram – „mēs kā brīvprātīgie”, „kur slēpjas komandas spēks”, „dažādība ir ieguvums”, „Ludzas jauniešu viedoklis par...” 3. Dalībniekiem tiek iedoti arī noteikti kritēriji, pēc kā jāvadās, veidojot video: a) Atspoguļo jauniešu viedokli. b) Izglītojošs. c) Atraktīvs. d) Radošs. e) Visi grupas dalībnieki ir iesaistīti tā veidošanā. f) 3–5 minūtes garš. g) Filmēts vienā piegājienā, t.i., video netiks labots. 4. Katra grupa rada idejas video stāstam un gala rezultātā uzzīmē 10–20 mazus, vienkāršus zīmējumus, kas attēlos visu video gaitu (tas palīdz jauniešiem video veidošanas procesā). 5. Katra grupa sagatavo sev nepieciešamos materiālus. 6. Filmēšanas process. 7. Izvērtējums grupās. 8. Video skatīšanās un atgriezeniskā saite no pārējām grupām.
Izvērtējums	Uzdod dalībniekiem šādus jautājumus: 1. Kā veicās ar uzdevuma izpildi? 2. Kā esat apmierināti ar procesu – ideju radīšanu, plānošanu, filmēšanu? 3. Kā esat apmierināti ar gala rezultātu? 4. Kā vērtējat savu komandas darbu šajā uzdevumā? 5. Ko tu novēroji par sevi, strādājot komandā? 6. Ko varam paņemt līdzi uz nākamajiem uzdevumiem, saistībā ar komandas darbu?
Variācijas	Šo uzdevumu var ļoti plaši dažādot un pielāgot tēmām, vajadzībām, iespējamajiem resursiem. Video var veidot dažāda garuma – no 1 līdz pat 15 minūtēm. Jārēķinās, ka, jo garāks video, jo ilgāks sagatavošanās laiks nepieciešams. Video vietā var veidot arī bilžu stāstu. Var uzdot arī citu cilvēku iesaistīšanu filmēšanā.

METODES NOSAUKUMS	AŠĀ BUMBA
Mērķis	Attīstīt sadarbības, komunikāciju, kopēja mērķa sasniegšanu komandā.
Laiks	30 – 45 minūtes
Dalībnieku skaits	10 – 50
Nepieciešamie resursi	Bumbiņa, 2 norobežojošas līnijas.
Apraksts	- Vadītājs aicina dalībniekus nostāties aplī un tā vidū novieto bumbiņu. - Dalībniekiem stāvēt aplī, izstāsta noteikumus: - Misija – visiem dalībniekiem jāpieskaras bumbiņai pēc iespējas ātrākā laikā; - Vienlaicīgi pie bumbiņas var pieskarties 2 cilvēki; - Bumbiņa atrodas uguns aplī (ierobežojošā līnija) un tai tur jāatrodas visu laiku; - Dalībnieki sāk uzdevumu aiz starta līnijas un beidz uzdevumu, kad visi atrodas aiz tās pašas līnijas; - Dalībniekiem ir 3 mēģinājumi, lai sasniegtu labāko rezultātu; - Plānošanas laikā dalībnieki nedrīkst pieskarties bumbiņai. - Plānošanas laiks 15 – 20 minūtes, realizācijas laiks 15 minūtes, ar 5 minūšu starplaikiem starp katru mēģinājumu. - Izvērtējums pēc uzdevuma.
Izvērtējums	- Kādas ir pirmās sajūtas/emocijas pēc uzdevuma? - Kā veicās ar plānošanu un stratēģijas izdomāšanu? - Kā veicās ar lomu sadalīšanu? - Ko varat teikt par grupas sadarbību, komunikāciju? - Kas bija lielākie izaicinājumi? - Ko varam mācīties no šī uzdevuma?
Ieteikumi vadītājam	Ļoti precīzi izstāstīt noteikumus. Ja grupā aktīvi norisinās diskusijas, plānošanas laiku var pagarināt, ja dalībnieki to lūdz. Ļoti bieži šajā uzdevumā izvērsas diskusijas, jābūt gatavam uz pamatīgu izvērtējumu.
Variācijas	Jauniešiem patīk, ja viņiem dod atskaites punktu. Piemēram, var minēt: „Vidzemes rekords šajā uzdevumā ir 22 sekundes, Latvijas rekords – 15 sekundes”.

METODES NOSAUKUMS	MARŠMELO TORŅA GALĀ
Mērķis	Attīstīt prasmi strādāt komandā – izvirzīt mērķi, sadalīt atbildības, uzklaut, sadarboties, izvērtēt; attīstīt radošumu.
Laiks	40 – 60 minūtes
Dalībnieku skaits	6 – 30
Nepieciešamie resursi	Spageti, maršmelo, skočs, diegs, mazās gumijas.
Apraksts	1. Dalībnieki tiek sadalīti grupās. 2. Grupām tiek izstāstīts stāsts par to, ka katra grupa ir jauno arhitektu brigāde, kurai jāpierāda sevi, uzbūvējot augstāko torni, kurš spēj noturēt 1 maršmelo. Iespējamie materiāli ir spageti, diegs, skočs, gumijas – ierobežotā daudzumā. 3. Grupā plānošanas process. Katra grupa izdomā un uzzīmē, kāda izskatīsies viņu būve. 4. Torņu būvēšana. 5. Torņu prezentācijas.
Izvērtējums	1. Kā veicās? 2. Kā veicās ar torņa konstrukcijas plānošanu? 3. Ko varat teikt par grupas sadarbību, komunikāciju? 4. Ko varam mācīties no šī uzdevuma?
Ieteikumi vadītājam	Nevirzīt šo uzdevumu uz sacensību, bet gan uz sadarbību. Var ļaut grupām savā starpā mainīties ar resursiem. Grupām dot uzdevumu izdomāt konstrukcijas nosaukumu un veidu, kā prezentēs. Ļoti uzmundrinoši atbalstīt katru komandu prezentāciju laikā. Noteikt uzvarētāju, bet nesalīdzināt šo grupu ar pārējām un īpaši neizcēl. Uzvarētāju grupai var pajautāt: „Kāda bija jūsu veiksmes atslēga?”
Variācijas	Var iedot arī kritērijus, kādam jāizskatās tornim, piemēram – stabīlam, interesantam, inovatīvam.

METODES NOSAUKUMS	AISBERGS KŪST
Mērķis	Saliedēt dalībniekus, veicināt viņu sadarbību un apzināties komandas spēkus.
Laiks	20 minūtes
Dalībnieku skaits	15 – 20
Nepieciešamie resursi	Mūzika, krēsls katram dalībniekam.
Apraksts	- Novieto krēslus aplī ar sēdēšanas virsmu uz āru un tā, lai atzveltnes saskaras. - Paziņo dalībniekiem, ka aktivitātes laikā viņi būs karaliskie pingvīni un krēsli būs viņu aisbergs. - Izstāsti dalībniekiem leģendu par karalisko pingvīnu cilti, kas ir spēcīga tieši tāpēc, ka tajā visi rūpējas cits par citu. Pingvīniem ļoti patīk dejot. - Mūzikas pavadījumā dalībnieki danco apkārt krēslu aplim. Tiklīdz mūzika apklust, „pingvīni” lec uz aisberga. - Pēc dažiem deju apliem paziņo, ka globālās sasilšanas ietekmē aisbergs sācis kust. „Pingvīnu” uzdevums ir visiem izdzīvot, nepalikot ūdenī. - Izņem no apla 4 – 5 krēslus, dalībnieki turpina dejošanu apkārt aisbergam. Apklustot mūzikai, viens otru pieturot un atbalstot, „pingvīni” atkal lec uz aisberga. - Turpini izņemt pa vienam krēslam, kamēr komanda atzīst, ka aisbergu vairs samazināt nevar.
Izvērtējums	Uzdod dalībniekiem šādus jautājumus: * Kā bija atrasties uz kūstoša aisberga? * Vai pingvīniem patika dejot? * Cik viegli bija sadarboties? * Kas jāņem vērā katram dalībniekam, kad rezultātu var sasniegt tikai kopā?
Ieteikumi vadītājam	Dalībniekiem jānovelk apavi, lai droši var kāpt uz krēsliem. Kusties mūzikas pavadījumā arī Tu! Uzmundrini „pingvīnus” katru reizi, kad viņi pārvar grūtības un izglābj viens otru. Kā arī – arvien aicini viņus turpināt, taču novērtē komandas iespējas un sajūti, kurā brīdī samazināt aisbergu būtu jau bīstami.

Kā izvērtēt iegūto?

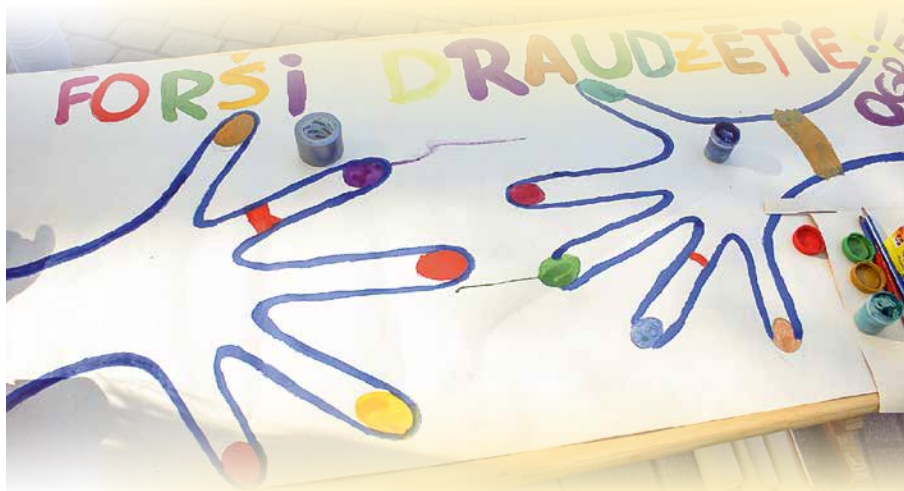
METODES NOSAUKUMS	IZVĒLIES BILDI
Mērķis	Izvērtēt dienā/pasākumā/projektā iegūto; veicināt abstrakto domāšanu.
Laiks	10 – 20 minūtes
Dalībnieku skaits	Jebkāds
Nepieciešamie resursi	Daudz dažādas pastkartītes vai izgrieztas bildes no žurnāliem.
Apraksts	1. Aicini dalībniekus padomāt par to, kas noticis dienā/ pasākumā/projektā un izvēlēties vienu bildi, kas to varētu vislabāk raksturot. 2. Katrs dalībnieks parāda savu bildi un pastāsta, ko ir ieguvis, stāstot gan caur bildes metaforu, gan to, kā ir realitātē.
Ieteikumi vadītājam	Dot laiku padomāt pirms bildes izvēles.
Variācijas	Tās varbūt arī vienkārši baltas pastkartītes, uz kurām dalībnieki var uzzīmēt bildi, kas prezentētu iegūto.

METODES NOSAUKUMS	LIELAIS ZĪMĒJUMS
Mērķis	Atskats uz dienu, pasākumu vai projektu.
Laiks	20 – 40 minūtes
Dalībnieku skaits	6 – 30
Nepieciešamie resursi	Gara, balta tapete, uz kuras var zīmēt, daudz krāsaino zīmuļu, flomasteri vai guaša un ūdens krāsas.
Apraksts	1. Palūdz dalībniekiem pie sevis iztēloties, kas tieši noticis dienā, pasākumā vai projektā – konkrēti pa aktivitātēm vai laikiem. 2. Izstāsti, ka tiks dotas 30 minūtes, lai šo stāstījumu attēlotu uz lielās lapas, zīmējot: * kas notika * kādas bija emocijas * interesantākie vai iespaidīgākie momenti * ieguvumi Var arī norādīt, ka ir svarīgi, lai uz lapas nepaliek neviens balts plankums – viss tiek aizkrāsots ar stāstiem. Kad viss ir uzzīmēts, dalībnieki apsēžas aplī, noliek lielo zīmējumu pa vidu un katrs pastāsta, ko redz lielajā bildē un kas bija viņa attēlotās lietas.
Ieteikumi vadītājam	Parūpēties par atbilstošu mūziku zīmēšanas laikā.

METODES NOSAUKUMS	STĀSTS CAUR PIRKSTIEM
Mērķis	Izvērtēt aktivitātē, uzdevumā, procesā notikušo.
Laiks	10 – 20 minūtes
Dalībnieku skaits	6 – 15
Nepieciešamie resursi	Shematisks plauksts kontūras zīmējums ar uzrakstiem, ko nozīmē katrs pirksts.
Apraksts	Katrs dalībnieks izvērtē aktivitāti, uzdevumu, procesu vai dienu ar šo „pirkstu metodi”. Katrs pirksts kaut ko nozīmē un tieši tāpēc stāstījums ir „caur pirkstiem”.
Variācijas	Var mainīt apgalvojumus, ko atspoguļo pirksti. Var izvēlēties 2 vai 3 pirkstus, ja ir lielāks dalībnieku skaits.

METODES NOSAUKUMS	KURĀ CIEMĀ ESI TU?
Mērķis	Izvērtēt dienā, pasākumā vai projektā notikušo.
Laiks	20 minūtes
Dalībnieku skaits	10 – 40
Nepieciešamie resursi	Cienu nosaukumi: „Lieliski”, „Bija ok”, „Nu tā...”, „Ne ļoti”, „Drausmīgi”.
Apraksts	1. Vadītājs pastāsta dalībniekiem, ka tiks nosaukti dažādi elementi saistībā ar notikušo, un dalībniekam jāizvēlas, kurš ciens vislabāk attēlotu viņa attieksmi uz minēto. 2. Pēc katras lietas nosaukšanas un dalībnieku nostāšanās vadītājs lūdz dažu cienu iedzīvotājiem pakomentēt, kāpēc tieši tāda attieksme. 3. Elementi, ko var izvērtēt: a) Vieta – telpa b) Dalībnieki c) Programma un aktivitātes (var arī nosaukt aktivitāšu blokus) d) Pusdienas e) Iegūtais f) Jaunas zināšanas un prasmes g) Kopumā
Ieteikumi vadītājam	Aicināt dalībniekus būt atklātiem un godīgiem, vienlaikus spējot izskaidrot savu attieksmi.

Kā veicināt uzticēšanos?

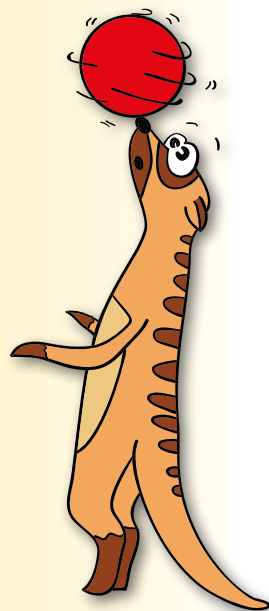
METODES NOSAUKUMS	VED MANI
Mērķis	Veicināt dalībnieku savstarpējo uzticēšanos; apzināties, ko nozīmē uzticēšanās citiem cilvēkiem un ko nozīmē citu uzticēšanās tev.
Laiks	30 minūtes
Dalībnieku skaits	8 – 30
Nepieciešamie resursi	Acu apsēji vai šalles.
Apraksts	1. Dalībnieki sadalās pāros. Vēlams būt pāri ar cilvēku, ar ko nav iepriekš darbojies vai nav tik labi pazīstams. 2. Uzdevums pāri ir izvēlēties, kurš būs vedējs. Vedēja uzdevums ir nodrošināt lielisku pastaigu otram pāra cilvēkam, parūpējoties par maņām: smaržu, tausti dzirdi. Pastaigas laikā dalībnieki ir aicināti nesarunāties. 3. Pēc pastaigā pavadītām 10 minūtēm dalībnieki mainās lomām pāri. 4. Izvērtējums pāros, par to, kādas bija sajūtas, emocijas un iespaidi. 5. Izvērtējums lielajā grupā.
Izvērtējums	1. Kā gāja? 2. Kādas sajūtas bija, esot vedējam? 3. Kādas sajūtas bija tad, kad otrs veda pastaigā? 4. Kurā brīdī varējāt uzticēties un kurā nē? 5. Ko nozīmē uzticēšanās otram cilvēkam? Atbildes var pierakstīt uz lapas. 6. Ko varat darīt, lai citiem būtu vieglāk jums uzticēties?
Ieteikumi vadītājam	Visiem uzticēšanās uzdevumiem ir jāpieiet ar diezgan lielu nopietnību. „Ha–Ha” un „trallallā” attieksme no dalībniekiem nav vēlama, jo tad nav iespējams izprast uzdevuma būtību.

METODES NOSAUKUMS	VĒJŠ VĪTOLOS
Mērķis	Veicināt uzticēšanos grupas biedriem; attīstīt atbildības uzņemšanos par citu dalībnieku drošību un labsajūtu.
Laiks	20 minūtes
Dalībnieku skaits	6 – 30
Nepieciešamie resursi	Brīva telpa.
Apraksts	1. Dalībnieki sadalās grupās pa 6 – 8. 2. Dalībnieki izveido mazās grupas apli, kurā sastājušies diezgan cieši viens otram blakus. 3. Viens no dalībniekiem iet apļa vidū un nostājas stabilā pozā, turot rokas uz leju. 4. Vidū esošā cilvēka uzdevums ir aizvērt acis, atslābināties un „gāzties” (svarīgi, lai gāšanās notiek ar visu ķermeni un abas pēdas neizkustas no vietas). Apkārt apli stāvošo cilvēku uzdevums ir būt atbildīgiem par vidū esošo cilvēku. Tajā brīdī, kad cilvēks gāžas uz kādu pusi, dalībniekiem ar abām rokām, maigi viņš jāatgāž uz kādu citu pusi. Tā uzdevums turpinās kādas 3 minūtes. 5. Katrs dalībnieks pēc izvēles iet vidū, atslābinās un mēģina uzticēties pārējiem.
Izvērtējums	1. Kādas bija sajūtas, atrodoties vidū? 2. Kādas bija sajūtas atrodoties aplī? Kā bija uzņemties atbildību par iekšā stāvošo cilvēku? 3. Vai ir viegli uzticēties pārējiem? 4. Ko varat darīt, lai citiem būtu vieglāk jums uzticēties? 5. Kāda ir šī uzdevuma atziņa?
Ieteikumi vadītājam	Šādu uzdevumu vadīt tikai tad, ja grupa tam ir emocionāli gatava, ja grupa ir daudz maz pazīstama savā starpā. Izaicinājums pēc izvēles – ja kāds dalībnieks nevēlas iet vidū, tas ir jārespektē. Var piedāvāt variantu, ka apkārt esošie cilvēki sastājas vēl ciešāk, līdz ar to gāšanās amplitūda ir mazāka un iespējams mazāks satraukums. Noteikti izvērtēt uzdevumu.

Kā uzlikt punktu uz „i” jeb beigu rituāli

METODES NOSAUKUMS	RADĀM PAŠI
Mērķis	Veicināt radošumu, grupas kopības sajūtu.
Laiks	10 – 20 minūtes
Dalībnieku skaits	5 – 30
Apraksts	1. Dalībniekus sadala grupās pa 4 – 5. 2. Izstāsta leģendu par rituālu nozīmi. Var stāstīt par senlatviešu rituāliem, Āfrikas cilšu rituāliem – cik svarīgi katru dienu pabeigt ar kādu darbību – jo tas apkopo dienā iegūto un dod enerģiju nākotnei. 3. Katrai grupai 10 minūtēs jāizdomā piedāvājums lielās grupas rituālam. 4. Katra grupa demonstrē savu piedāvāto rituālu. 5. Visas grupas kopīgi nolemj, kurš būs lielās grupas rituāls. Pēc izvēles rituālus var arī apvienot vai mazliet mainīt tā, lai visi dalībnieki beigās būtu apmierināti. 6. Beigu rituāls visiem kopīgs.
Ieteikumi vadītājam	Vadīt šo aktivitāti radoši un iedvesmojoši. Būt atvērtam dalībnieku ieteikumiem

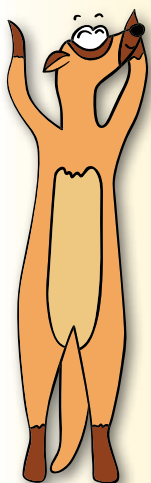
METODES NOSAUKUMS	LABS DARBIŅŠ, KAS PADARĪTS
Mērķis	Veicināt kopības sajūtu, uzslavēt vienam otru par padarīto.
Laiks	2 minūtes
Dalībnieku skaits	10 – 40
Apraksts	1. Dalībnieki nostājas aplī. 2. Vadītājs palūdz visus dalībniekus pagriezties pa labi, uzlikt labo roku uz priekšā stāvošā cilvēka labā pleca un reizē teikt: „Labs darbiņš, kas padarīts”. 3. Tad pagriezties visiem uz kreiso pusi, uzlikt labo roku priekšā stāvošajam cilvēkam uz labā pleca un teikt: „Labs darbiņš, kas padarīts”. 4. Pagriezties ar skatu uz apļa vidu, uzlikt abas rokas krusteniski sev uz pleciem un katram sev teikt: „Labs darbiņš, kas padarīts”

METODES NOSAUKUMS	GRUPAS APSKĀVIENS
Mērķis	Veicināt grupas kopības sajūtu
Laiks	2 minūtes
Dalībnieku skaits	10 – 50
Apraksts	1. Visi dalībnieki sastājas aplī. 2. Viens dalībnieks iet vidū. 3. Pārēji visi veido grupas apskāvienu ap šo cilvēku.
Ieteikumi vadītājam	Vadīt šo aktivitāti brīdī, kad cilvēki grupā jūtas tuvi viens otram. Būt uzmanīgiem ar tiem cilvēkiem, kuri ir apskāviens vidū.

METODES NOSAUKUMS	LIELAIS MEHĀNISMS
Mērķis	Veicināt grupas kopības sajūtu, attīstīt radošumu.
Laiks	5 minūtes
Dalībnieku skaits	10 – 50
Nepieciešamie resursi	Vēlams – video kamera, ar ko var nofilmēt šo aktivitāti.
Apraksts	1. Izstāsta dalībniekiem, ka visiem kopīgi būs jāveido vienots mehānisms, kurš izdod skaņas un izdara daudz dažādas kustības, un kurā visi elementi ir savstarpēji savienoti. 2. Viens dalībnieks nāk priekšā, rāda vienu kustību un izdod kādu skaņu; to visu laiku atkārto. 3. Pārējie dalībnieki var jebkurā brīdī pievienoties, pieskaroties vienam no mehānismiem, radot savu kustību un skaņu. 4. Uzdevums ilgst, kamēr visi dalībnieki ir iekļāvušies kopējā mehānismā.
Ieteikumi vadītājam	Aicināt dalībniekus būt radošiem.

Kā veicināt diskusiju?

METODES NOSAUKUMS	PIEKRĪTU / NEPIEKRĪTU
Mērķis	Veicināt diskusiju dalībnieku vidū, attīstīt savu viedokļa paušanu.
Laiks	30– 60 minūtes
Dalībnieku skaits	10 – 20
Nepieciešamie resursi	Apgalvojumi.
Apraksts	1. Dalībniekus informē, ka telpa ir nosacīti sadalīta divās daļās. Viena siena ir „Jā, piekrītu”, otra – „Nē, nepiekrītu” 2. Tiek lasīti apgalvojumi par kādu noteiktu tēmu (jaunieši, stereotipi, vienlīdzība, tiesības, veselība, vai jebkura cita jauniešiem un sabiedrībai aktuāla un nozīmīga tēma). 3. Dalībnieki var izvēlēties, kurā pusē stāvēt, atbilstoši savam viedoklim. 4. Vadītājs lūdz katru pusi izteikties un pamatot savu viedokli. 5. Ja kāds dalībnieks vēlas savu viedokli mainīt, viņš var pāriet uz pretējo pusi.
Izvērtējums	1. Kā veicās ar viedokļa pamatošanu? 2. Kuri jautājumi radīja lielākas grūtības? 3. Kas ir būtiskākās lietas, ko ir vērts atcerēties?
Ieteikumi vadītājam	Apgalvojumiem ir jābūt ar „āķi”, t.i., diezgan strīdīgiem, lai būtu viela diskusijai.

METODES NOSAUKUMS	NO DAŽĀDĪBAS UZ VIENOŠANOS
Mērķis	Praktizēt un attīstīt klausīšanās, diskusiju, viedokļa paušanas un pārliecināšanas prasmes. Veicināt sadarbību un lēmumu pieņemšanas prasmes.
Laiks	60 minūtes
Dalībnieku skaits	8, 16 vai 24 dalībnieki.
Nepieciešamie resursi	„Flipčarta” tāfeles un papīrs, marķieri.
Apraksts	1. Vienoties par darba tēmu (piemēram, „jauniešu līdzdalība”). 2. Likt dalībniekiem individuāli uzrakstīt savu darba tēmas definējumu uz papīra lapas. 3. Dalībnieki meklē sarunu biedrus un strādā pāros, dalās ar saviem definējumiem, tad noformulē kopīgo. 4. Pāri apvienojas grupās pa 4 cilvēki. Katrs pāris piedāvā savu definējumu, tad grupa vienojas par tādu, kas būtu pieņemams visiem 4 grupas biedriem. 5. 4 cilvēku grupas tiek apvienotas lielākās – pa 8. Tiek prezentēti visi definējumi, tad grupa vienojas par visatbilstošāko un pieņemamo visiem. 6. Lielajā aplī grupas prezentē definējumus, tiek dots laiks arī komentāriem un skaidrojumiem.
Izvērtējums	Uzdod dalībniekiem šādus jautājumus: * Cik līdzīgi vai atšķirīgi ir grupu izstrādāti definējumi? * Kur ir galvenās atšķirības? * Kādus darba tēmas aspektus tās skar? * Cik viegli vai sarežģīti bija vienoties par visiem pieņemamām definīcijām? Kāpēc? * Cik gatavi jūs bijāt nākt pretī citiem, lai atrastu kopīgo definīciju? Lēmumu pieņemšanas procesu izvērtējums: * Kāda bija jūsu loma definīcijas izstrādē dažādos etapos (pāros, grupās pa 4 cilvēki)? Kādas ir jūsu sajūtas šajā sakarā? * Vai telpa bija pietiekama jūsu darbībai? Ja nē, tad kāpēc? * Kas jums palīdzēja vienoties? * Kas traucēja jūsu līdzdalībai?
Variācijas un ieteikumi vadītājam	Pirmajā etapā rakstīšanu var aizvietot ar bilžu izvēli no žurnāliem vai individuālās kolāžas veidošanu, tad turpināt aprakstītajā secībā. Tēmas var būt ļoti dažādas – atbilstoši grupas vajadzībām. Dažiem dalībniekiem grupā var piešķirt „novērotāju” lomas vai visu procesu ierakstīt video, lai vēlāk būtu iespēja saņemt atgriezenisko saiti par vienošanos noslēgšanas procesu no ārējiem novērotājiem vai analizējot video ierakstus.

Kā veicināt atbildības uzņemšanos?

METODES NOSAUKUMS	KO VARU UN KO GRIBU
Mērķis	Veicināt atbildības uzņemšanos; apzināties savu spēku un soļus izaugsmei.
Laiks	30 – 60 minūtes
Dalībnieku skaits	4 – 30
Nepieciešamie resursi	Darāmo darbu saraksts kādai aktivitātei, pasākumam, projektam.
Apraksts	1. Tiek sarakstīti visi darāmie darbi aktivitātei, pasākumam, projektam. 2. Katram dalībniekam tiek iedotas dažas līmlapiņas, piemēram, dzeltenā krāsā un dažas, piemēram, zaļā krāsā. 3. Ar dzeltenajām lapiņām dalībnieki atzīmē tos darbus, ko viņi gribētu uzņemties darīt un zina, ka sanāks labi. Ar zaļajām lapiņām atzīmē tos darbus, ko vēlētos darīt, bet nav pārliecības par to, kā šo lietu dara, vai arī vēlētos attīstīt nepieciešamo prasmi. 4. Visi dalībnieki pie lielā darbu saraksta piestiprina savas lapiņas, uz kurām uzrakstīts viņu vārds, lai var zināt, kura lapiņa kam pieder. 5. Kopīga diskusija un lēmumu pieņemšana par visiem darbiem.
Ieteikumi vadītājam	Mudināt jauniešus izvēlēties darbus, ko viņi nekad iepriekš nav darījuši, bet vēlētos pamēģināt.

METODES NOSAUKUMS	ATBILDĪBU IZLOZE
Mērķis	Veicināt atbildības uzņemšanos un apzināties, cik nozīmīga var būt katra atsevišķā atbildība.
Laiks	10 – 20 minūtes
Dalībnieku skaits	4 – 30
Nepieciešamie resursi	Mazas lapiņas ar uzdevumiem vai atbildībām, kas jāveic.
Apraksts	1. Katrs dalībnieks izlozē vienu lapiņu. 2. Uz tās aprakstītais uzdevums jāveic kādā noteiktā laika posmā, citiem par to nestāstot, vienkārši izdarot.
Variācijas	Jaunieši paši var sarakstīt uzdevumus vai atbildības un tad tās izlozēt. Šo aktivitāti var veikt gan vienas dienas, gan projekta, gan kāda pasākuma ietvaros.

METODES NOSAUKUMS	EKSPERTU MEHĀNISMS
Mērķis	Veicināt atbildības uzņemšanos, sava viedokļa paušanu, kopīgu lēmumu pieņemšanu.
Laiks	30 – 90 minūtes, atkarībā no iesaistišanās pakāpes.
Dalībnieku skaits	12 – 40
Nepieciešamie resursi	4 – 6 dažādu tēmu apraksti, materiāli.
Apraksts	1. Dalībnieki tiek sadalīti grupās pa 4 – 5. 2. Katra grupa strādā un izpēta savu tēmu. Tēmas katrai grupai ir atšķirīgas. 3. Tiek veidotas jaunas grupas – katrā jaunā grupā ir 1 dalībnieks no visām iepriekšējām grupām. 4. Tiek risināts kāds jautājums, situācija vai pieņemts lēmums. Svarīgi ir, ka šajā grupā šobrīd ir 5 – 6 eksperti par noteiktām tēmām. 5. Prezentācijas vai diskusijas.
Variācijas	Šo metodi var izmantot ārkārtīgi dažādos veidos un par dažādām tēmām.

Uzpildies!

KAD DEGVIELAS RĀDĪTĀJS TUVOJAS NULLEI, STEIDZĪGI JĀDODAS UZPILDĪTIES. JA VĒLIES VAIRĀK UZZINĀT PAR LĪDZDALĪBAS PIEEJĀM, METODĒM UN PIEMĒRIEM – PIEDĀVĀJAM TEV MATERIĀLUS GAN DRUKĀTĀ UN ELEKTRONISKAJĀ FORMĀTĀ, GAN CEĻU PIE LĪDZDALĪBAS ĪSTENOTĀJIEM.

Literatūras avoti un dokumenti

Latviešu valodā

„Rokasgrāmata skolēnu pašpārvalžu konsultantiem”, Valsts izglītības satura centrs (2008, 2012).

„Mums ir ko teikt” – biedrības „Next” pieredzi apkopojošā rokasgrāmata par jauniešu līdzdalību vietējā un reģionālā līmenī, pieredze no jauniešu realizēta projekta. <http://www.nextyouth.org/?s=mums+ir+ko+teikt>

Angļu valodā

„Have Your Say!” **Manual on the Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life.** Council of Europe (2008). http://book.coe.int/EN/ficheouvrage.php?PAGEID=36&produit_aliasid=2303lang=EN

Rokasgrāmata par jauniešu līdzdalību, jautājumi un pārdomas par termina būtību, jauniešu līdzdalības dažādiem aspektiem, principiem un faktoriem, kas to ietekmē, jauniešu līdzdalībai nepieciešamiem priekšnoteikumiem, kā arī būtu ieteikumi jaunatnes politikas organizēšanai vietējā un reģionālā līmenī. Materiālā ir arī sadaļa ar praktiskiem uzdevumiem (aktivitātēm un to aprakstiem), kā arī instrukcijām to pielietošanai.

Golombek, S., „What Works in Youth Participation: Case Studies from Around the World”, International Youth Foundation (2002).

Starptautiskā Jauniešu fonda apkopota vairāku gadu pieredze darbā ar jauniešiem un bērniem viņu līdzdalības veicināšanā. Materiāls satur informāciju par jauniešu līdzdalību, tās būtību, definē to, sniedz ieskatu jauniešu līdzdalības veicināšanai nepieciešamajos priekšnoteikumos. Citi aplūkoti jautājumi: jauniešu un pieaugušo attieksme pret jauniešu iesaistīšanos lēmumu pieņemšanā; faktori, kas ietekmē jauniešu līdzdalību, tehnoloģiju ietekme uz jauniešu līdzdalību un jauniešu līdzdalības programmu; labāko praksi piemēri pasaulē.

Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life, Council of Europe (adopted in May 2003).

Eiropas Padomes izstrādāts un Eiropas Padomes Vietējo un reģionālo pašvaldību kongresā 2003. gadā pieņemts dokuments (Harta), kas veicina jauniešu līdzdalību vietējā un reģionālā līmenī. Harta piedāvā konkrētas idejas un instrumentus, ko var izmantot dažādas jauniešu līdzdalības veicināšanā iesaistītas puses, t.i. jaunieši, jaunatnes organizācijas, pašvaldības u.c. Tas ir dokuments, kas piedāvā rekomendācijas jauniešu līdzdalības veicināšanai vietējā un reģionālajā dzīvē.

Co-management. A practical guide. Seeking excellence in youth participation at a local level, Peace Child International (2006).

Buklets, kas detalizēti izskaidro konceptu „Vienlīdzība lēmumu pieņemšanā” (no “Līdzdalības kāpņu” modeļa) – definē terminoloģiju un analizē, kā šis modelis ir izaudzis no citām pieejām jauniešu līdzdalībā. Tas izstāsta koncepta veidošanas vēsturi, katru tā elementu un rekomendācijas tā ieviešanai dažādos sabiedrības sektoros.

Doorley, J., „Synthesis report on the work of the Council of Europe's Directorate of Youth and Sport in the field of youth participation and democratic citizenship between 2003 and 2005 and an analysis of current trends in youth participation and recommendations for future action”, CDEJ(2006)4, Strasbourg (2006).

Eiropas Padomes Jaunatnes un sporta direktorāta atskaite, kas apkopo pieredzi un paveikto jauniešu līdzdalības un demokrātiskā pilsoniskuma veicināšanas jomā laikā no 2003. līdz 2005. gadam.

Dussap, A. and Merry, P., (eds), „Project management T-kit”, Council of Europe and European Commission (2000).

Rokasgrāmata izklāsta projektu vadības pamatprincipus un teorijas, vienlaikus sniedz daudz praktisku padomu un piemērus jauniešu projektu izstrādei vietējā un starptautiskā līmenī.

Forbrig, J. (ed.), „Revisiting youth political participation”, Council of Europe (2005).

Materiāls sniedz plašu ieskatu jauniešu līdzdalības vēsturē Eiropā un apraksta dažādu valstu piemērus šajā jomā, kā arī piedāvā pētījumu rezultātus par jauniešu līdzdalību dažādās Eiropas valstīs.

Hart, R. A., „Children’s participation from tokenism to citizenship”, UNICEF Innocenti Research Centre, Florence (1992).

Resurss, kas sniedz plašu ieskatu bērnu līdzdalības veicināšanā, plaši izskaidrojot “Līdzdalības kāpņu” modeli, piedāvā skaitliskos rezultātus pētījumiem par bērnu līdzdalību dažādās valstīs, pievērš uzmanību faktoriem, kas ietekmē bērnu spējas līdzdarboties un iespējamās ieguvumus no līdzdalības.

Kirby, P. and Bryson, S., „Measuring the magic? Evaluating and researching young people’s participation in public decision-making”, Carnegie Young People Initiative, London (2002).

Lielisks pētījumu un novērtējumu nozīmi aktualizējošs materiāls jauniešu līdzdalības veicināšanas procesos, ar daudziem ieteikumiem pētījumu veikšanai, īpaši vērā ņemamiem aspektiem pētījumos, kā arī uz šo brīdi pastāvošiem izaicinājumiem pētījumu sfērā jauniešu līdzdalības veicināšanas jomā. Materiāls balstīts uz neatkarīgo akadēmisko pētnieku pētījumos iegūto aktuālo informāciju, kā arī pašnovērtējuma rezultātiem.

Kovacheva, S., „Keys to youth participation in eastern Europe”, Council of Europe (2000).

Materiāls, kas atspoguļo jauniešu līdzdalības attīstības vēsturi Eiropas postkomunistiskajās valstīs. Visa informācija balstīta uz pētījumiem un reāliem organizāciju un jauniešu labāko prakšu stāstiem.

Marx, M., Finger, W. and Mahler, H. (eds), „Youth participation guide: assessment, planning, and implementation”, Family Health International (2005).

Šis materiāls sākotnēji ir domāts organizāciju un institūciju vadībai, programmu menedžieriem, darbiniekiem un brīvprātīgajiem, kas ir iesaistīti jauniešu projektu plānošanā un ieviešanā, un jauniešiem, kas varētu būt iekļauti organizācijas darba dažādos līmeņos. Viegli pielāgojams un izmantojams darbā ar jauniešiem projektu izstrādē un ieviešanā arī citās jomās.

Young voices. Guidelines on how to involve children and young people in your work, The National Childrens Office, Ireland (2005).

Apkopojums un ieteikumi, labāko prakšu pieredze no Īrijas jauniešu organizāciju un iestāžu darbības jauniešu līdzdalībā un tās veicināšanas procesos. Materiāls piedāvā ieteikumus dažādiem jauniešu līdzdalības veicināšanas posmiem, tādiem kā plānošana, ieviešana, izvērtēšana.

Youth policy formulation manual, United Nations, New York (1999).

Palīglīdzeklis jaunatnes politikas izstrādei un realizācijai Āzijas un Klusā okeāna reģionā, kas tapis pastāvīgā, ilgtermiņa jauniešu iesaistīšanās procesā, un kurā ir apkopoti reģiona valstu labākās prakses jaunatnes politikas veidošanā piemēri un padomi valstīm, kas tikai sāk veidot jaunatnes politiku valsts līmenī. Materiālā ir piedāvāts arī dažādu eksistējošu jaunatnes politikas sistēmu salīdzinājums.

No Barriers, No Borders, SALTO publications <http://www.salto-youth.net/inclusion>

Praktisks palīglīdzeklis jauniešu ar ierobežotām iespējām iesaistīšanai jaunatnes darbā, veicinot viņu aktīvu līdzdalību. Praktiski padomi, aktivitātes un vienkārši jaunatnes darbinieku pieredzes stāsti, ko viegli var izmantot kā draugus un padomniekus savā darbā.

Krievu valodā

Джек Кэнфилд, Фрэнк Сикконе, „101 совет о том, как повысить самооценку и чувство ответственности у школьников” (Перевод), Ассоциация молодых лидеров, 360 с. 24 см, М. УРСС (1997).

Skolotājiem un skolēniem domāts materiāls, kurš piedāvā iespēju izzināt skolotāja lomu no līdera pozīcijas un skolēna – kā pašpietiekamas un daudzpusīgas personības ar sirdi un dvēseli, smadzenēm un ķermeni – lomu. Tas piedāvā lielisku aktivitāšu klāstu motivācijas un atbildības sajūtas veicināšanai jauniešiem (skolēniem).

Interneta avoti

Latviešu valodā

www.jaunatneslietas.lv; <http://jaunatneslietas.lv/lidzdaliba>

Portāla mērķis ir kļūt par ikviena jaunieša un jaunatnes darbinieka ceļvedi uz aktīvu, pilnvērtīgu un interesantu dzīvi. Šeit ir apkopota informācija par jauniešu līdzdalības un iniciatīvas iespējām. Portālā ir arī iespēja atrast domubiedrus. Sadaļā „Līdzdalība” ir pieejama informācija par līdzdalības veidiem, jaunatnes organizāciju saraksts un kontaktinformācija, jauniešu līdzdalību atbalstošie resursi un fondi.

<http://izm.izm.gov.lv/nozares-politika/jaunatne/lidzdaliba.html>

Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijas tīmekļa vietnes sadaļa par un ap jaunatnes politiku nacionālajā un pašvaldību līmenī, līdzdalības mehānismiem, pētījumiem, projektiem un starptautisko sadarbību jaunatnes politikas koordinācijā.

<http://www.jaunatne.gov.lv/lv/sveices-programma/latvijas-sveices-sadarbibas-programma>

Latvijas un Šveices sadarbības programmas projekta „Atbalsts jaunatnes iniciatīvu attīstībai attālos vai mazattīstītos reģionos” apraksts.

<http://www.jaunatne.gov.lv/lv/jaunatne-darbiba/programma-jaunatne-darbiba>

Eiropas Savienības neformālās un ikdienas mācīšanās programmas „Jaunatne darbībā” ietvaros realizējamo projektu apraksts, finansējuma pieprasīšanas procedūru un apmācību apraksts.

Angļu valodā

Youth Participation (2008). Youth Coalition of the ACT

<http://www.youthcoalition.net/documents/projects/BRB/sections/Youth%20Participation.pdf>

Ļauj saprast, kas ir jauniešu līdzdalība un piedāvā kritērijus, ar kuru palīdzību var noteikt, vai jūsu iepļānotā iniciatīva ņem vērā jauniešu vajadzības un ir viņiem vērtīga.

Rio+20 United Nations Conference of Sustainable Development. Participation guide.

http://rioplustwenties.org/documents/Participation_Guide_Rio+20_web.pdf

Materiālu apkopojums no ANO konferences „Par ilgtspējīgu attīstību”. Te var atrast arī informāciju par līdzdalības būtību, tās līmeņiem (Pilsoniskās līdzdalības kāpņu modelis), iespējamām jauniešu nodarbēm un lomām, piem., aktīvis, apmācību un diskusiju vadītājs, atbalstītājs, vai students; kā arī ieteikumus šo grupu pārstāvjiem.

Youth Participation in Development (2010).

<http://www.ygproject.org/>

Palīglīdzeklis jauniešu līdzdalības veicināšanā, kas ietver pieredzes, padomus un praktiskos ieteikumus negatīvu stereotipu par jauniešiem laušanai, un parāda ieguvumus no jauniešu aktīvās iesaistīšanās šādās jomās: organizācijas attīstībā, stratēģiju un politikas izstrādes un ieviešanas procesā, kā arī plānošanas, realizācijas, monitoringa un izvērtēšanas procesos.

Coyote magazine „Youth participation”,

<http://youth-partnership-eu.coe.int/youth-partnership/publications/Coyote/14/Index>

Žurnāls par un ap jauniešiem un jaunatnes darbu Eiropā un ārpus tās robežām, ko izdod Eiropas Padomes un Eiropas Savienības sadarbības platforma jaunatnes jomā un kas ir domāts jaunatnes darba praktiķiem, jauniešu organizāciju līderiem, pētniekiem un politikas veidotājiem. Žurnālā tiek publicēti šīs auditorijas pieredzes raksti, kā arī noderīgi „skati no malas”. Šī izlaiduma akcents ir uz jauniešu līdzdalību.

<http://www.salto-youth.net/rc/participation/participationpublications/>

SALTO-JAUNATNE Līdzdalības resursu centra izdotie resursi un publikācijas par jauniešu līdzdalību.

www.youthpass.eu

Programmas „Jaunatne darbībā” neformālās mācīšanās atzišanas procesa izklāsts un apraksts YOUTHPASS (Jaunatnes pase) – neformālās mācīšanās procesa rezultātu atpazīšanas un atzišanas instrumentam, kā arī izskaidrojums, kā to veidot un izmantot darbā ar jauniešiem ES programmas „Jaunatne darbībā” realizēto projektu ietvaros, iekļaujot izstrādātos YOUTHPASS piemērus.

Organizācijas, kur var rast tik bieži nepieciešamos padomus, atbalstu un resursus:

Jaunatnes starptautisko programmu aģentūra

Izglītības un zinātnes ministra pakļautībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kuras mērķis ir veicināt jauniešu aktivitāti un mobilitāti, līdzdalību jaunatnes brīvprātīgā darba, neformālās izglītības un jaunatnes informācijas programmās un projektos, kā arī veicināt jauniešu neformālo izglītību saistībā ar mūžizglītību. Aģentūra piedāvā iespēju projektu realizācijai, apmācību iespējas gan jauniešiem, gan jaunatnes darbiniekiem. Šeit var atrast tik nepieciešamos padomus „Ko darīt, ja...” . Kontakti:

www.jaunatne.gov.lv

17 Latvijas Republikas pašvaldību multifunkcionālie jauniešu centri, kuros var atrast gan pieredzējuša jaunatnes darbinieka padomu, gan resursus un citus nepieciešamos instrumentus.

Kontaktinformācija:

<http://www.jaunatne.gov.lv/lv/sveices-programma/jauniesu-centri>

Izglītības un zinātnes ministrijas Jaunatnes organizāciju saraksts:

<http://izm.izm.gov.lv/nozares-politika/jaunatne/8049.html>

<http://www.jaunatneslietas.lv/lidzdaliba/jaunatnes-organizacijas>

Nobeigums

Ja esi apguvis braukšanas tehniku ar formulu, un nu jau droši esi devies ceļā, neaizmirsti pakert līdzī...

- * Pacietības sviestmaizes.
- * Gandarījuma, prieka, atpūtas augļus un kārumus.
- * Tēju izturības termosā.

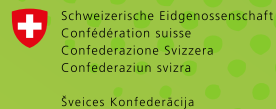
Gaidīsim pastkartes un jaunus foto no Tava lieliskā ceļojuma!

Materiāls izstrādāts 2012. gadā

www.jaunatne.gov.lv

www.swiss-contribution.lv

Projektu finansē Šveices Konfederācija no Latvijas un Šveices sadarbības programmas līdzekļiem
paplašinātajai Eiropas Savienībai